

**ŚWIĘTOKRZYSKA AKADEMIA
MŁODYCH INFORMATYKÓW**

**INNOWACJE
PEDAGOGICZNE - DZIŚ,
JUTRO I PONAD CZASOWO**

**PODSTAWA PROGRAMOWA
W REFORMOWANEJ SZKOLE
PODSTAWOWEJ**

**NAUKA PRZECZ
DOŚWIADCZENIE
I EKSPERYMENT**

W WYDANIU

**NOWOCZESNA
SZKOŁA ZAWODOWA
- NOWOCZESNY REGION**

**ŚWIĘTOKRZYSKA
AKADEMIA EDUKACJI
KULTUROWEJ**

**„SIENKIEWICZ
I SZEKSPIR - DWAJ
GENIUSZE TWARZĄ
W TWARZ”**

INSPIRACJE

PISMO ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
CENTRUM DOSKONALENIA
NAUCZYCIELI W KIELCACH

REDAKCJA

Barbara Skarżyńska

WSPÓŁPRACA

Martyna Głębocka

ADRES REDAKCJI

ŚCDN,
ul. Marszałka
Józefa Piłsudskiego 42
25-431 Kielce

TELEFONY

41 362 45 48
41 362 45 13
tel./fax 41 362 48 99

DRUK

Studio Kolporpress Sp. z o.o.

Redakcja zastrzega sobie prawo do dokonywania skrótów w tekstach artykułów i zmiany tytułów. Nie odpowiadamy za treść płatnych reklam i ogłoszeń.

„Inspiracje” rozprowadzane są bezpłatnie. Zainteresowanych naszym pismem zapraszamy do siedziby ŚCDN – Redakcja „Inspiracji”, pok. 17.

Zapraszamy na stronę internetową ŚCDN
www.scdn.pl

ISSN 1428-5479

Na okładce:

Warsztaty dla nauczycieli „Programowanie robotów Lego Mindstorms” w Świętokrzyskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli
Fot. Anna Trawka

Szanowni Czytelnicy,

wydanie, które mamy przyjemność przekazać Państwu, zawiera przegląd najważniejszych przedsięwzięć edukacyjnych realizowanych w roku szkolnym 2016/2017 przez Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli. Za priorytetowe obszary działań naszej placówki uznaliśmy m.in.: nauczanie eksperymentalne z wykorzystaniem sprawdzonych metod obserwacji i eksperymentu w nauczaniu przedmiotów przyrodniczych, upowszechnienie nauki programowania w szkołach w związku z planowanymi zmianami w nauczaniu informatyki poprzez realizację projektu Świętokrzyska Akademia Młodych Informatyków, promowanie dualnego systemu kształcenia w projekcie partnerskim Nowoczesna Szkoła Zawodowa – Nowoczesny Region oraz współpracę instytucjonalną na rzecz edukacji historycznej, obywatelskiej i kulturowej.

Głównym celem zaproponowanych przez ŚCDN nowatorskich programów i projektów jest wsparcie i motywowanie szkół do podejmowania innowacyjnych działań programowych, organizacyjnych lub metodycznych. Ze względu na wprowadzone przez Ministra Edukacji Narodowej zmiany w zakresie formalnoprawnych podstaw innowacyjnych rozwiązań w szkołach i placówkach oświatowych poruszamy to zagadnienie w artykule „Innowacje pedagogiczne – dziś, jutro i ponadczasowo”.

Przed nami wiele zadań wynikających z wprowadzenia nowych rozwiązań organizacyjnych i programowych w oświacie. Jednym z nich jest wdrożenie nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego od roku szkolnego 2017/2018. Polecamy Państwa uwadze artykuł „Podstawa programowa kształcenia ogólnego – dziś oraz w reformowanej szkole podstawowej”, w którym podpowiadamy, od czego należy zacząć przygotowanie do realizacji podstawy programowej.

Na łamach niniejszego wydania gościmy prof. dra hab. Andrzeja Markowskiego, językoznawcę, przewodniczącego Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN, który zechciał podzielić się uwagami na temat współczesnej polszczyzny i języka młodego pokolenia.

Zapraszamy do lektury.

Redakcja „Inspiracji”

SPIS TREŚCI

Martyna Głębocka

Nie do każdego można powiedzieć „kotku” – rozmowa z prof. dr. hab. Andrzejem Markowskim, językoznawcą, przewodniczącym Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN – strona 3

Małgorzata Jas

Innowacje pedagogiczne – dziś, jutro i ponadczasowo. O podstawach prawnych i praktycznych aspektach prowadzenia działalności innowacyjnej w szkołach – strony 4–9

Małgorzata Jas

Podstawa programowa kształcenia ogólnego – dziś oraz w reformowanej szkole podstawowej – strona 10

Martyna Głębocka

Oko w oko z dyrektorem – rozmowa ze Sławomirem Mischukiem, dyrektorem LO nr II im. Joachima Chreptowicza w Ostrowcu Świętokrzyskim – strona 11

Krystyna Hapek

Wykorzystanie TIK w pracy nauczyciela – strona 12

Anna Trawka

Świętokrzyska Akademia Młodych Informatyków – strona 13

Ewa Kwiecień

Metoda IBSE – nowoczesne nauczanie przedmiotów przyrodniczych – strona 14

Beata Prędota

Nauka przez doświadczenie i eksperyment – strona 15

Anna Przeorska

Świętokrzyska Akademia Edukacji Kulturowej – strona 16–17

Anna Przeorska

Nowoczesna Szkoła Zawodowa – Nowoczesny Region – strona 18

Maria Bednarska

Olimpiada Solidarności. Dwie dekady historii. Sukces ucznia i nauczyciela – strona 19

Maria Bednarska

Śladami pamięci – uczeń/nauczyciel badaczami historii – strona 20

Martyna Głębocka

Przystanek Historia – rozmowa z dr Dorotą Koczwańską-Kalińską, Naczelnik Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach – strona 21

Tomasz Kościak

Świętokrzyski Program Wspierania Rozwoju Aktywności Fizycznej. Horyzonty Aktywności Fizycznej – Dziecięca Piłka Ręczna – strony 22–23

Lidia Pasich

Projekt „Sienkiewicz i Szekspir – dwaj geniusze twarzą w twarz” jako innowacyjna forma uczczenia śmierci wybitnych osobowości – strony 24–25

Maria Myzik

Synergia – efekt kompleksowego wspierania szkół – strona 26

Martyna Głębocka

Alfabet nauczyciela z pasją – Paweł Dziuba, nauczyciel matematyki w II Liceum Ogólnokształcącym im. Marii Skłodowskiej-Curie w Końskich – strona 27

Małgorzata Jas

Techniki coachingowe w praktyce dyrektora kierującego aktywnością podwładnych – strona 28–29

Aneta Bródka

Partycypacja w szkole, czyli uczeń decyduje i bierze odpowiedzialność – strona 30

Aneta Bródka

Jak wspierać dorosłych w procesie uczenia się? – strona 31

Grzegorz Bień

Powszechność i obowiązkowość, czyli europejskie systemy edukacji – strona 32

Iwona Świątkowska

Innowacyjna forma nauki języka angielskiego – strona 33

Marzanna Kostecka-Biskupska

Chronimy dzieci. Programy profilaktyczne dla dzieci i młodzieży – strona 34

Jolanta Sabat

Zachowaj równowagę – zapobieganie rozwojowi nadwagi i otyłości wśród dzieci i młodzieży – strona 35

Nie do każdego można powiedzieć „kotku”

Rozmowa z prof. dr. hab. Andrzejem Markowskim – językoznawcą i leksykografem, wykładowcą Uniwersytetu Warszawskiego, przewodniczącym Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN

Był Pan gościem X Wojewódzkiego Turnieju Sprawności Językowej we Włoszczowie. Czy takie wydarzenia mają wpływ na naszą mowę?

– Na pewno powodują wzrost zainteresowania polszczyzną. Takie przedsięwzięcia samego języka nie zmieniają, ale to nie jest ich zadaniem. Mają uwarzliwiać na poprawną komunikację międzyludzką. Dobrze, że są organizowane spotkania dotyczące języka. Cieszę się, że coraz rzadziej dotyczą ortografii, a częściej zagadnień poprawności językowej czy stylistycznej.

W spotkaniu we Włoszczowie uczestniczyło wielu świętokrzyskich gimnazjalistów i licealistów. Co poradziłby im Pan, aby ich polszczyzna była ładniejsza?

– Język nie musi być ładny. Powinien być rzetelny, sprawny i poprawny. Warto zaglądać do słowników i poradników językowych. Młodzi ludzie rzadko dziś dobrze sobie radzą z językiem pisanym. Za mało ćwiczą. Polecam im pisanie blogów, listów. Nieważne, czy piszą na komputerze, czy odręcznie. Liczy się samo pisanie, kontrolowanie języka – zwiększanie jego sprawności i słownictwa.

Czasami słysząc nastolatków, nie rozumiem, o czym rozmawiają. Jakim językiem posługują się dziś młodzi ludzie?

– W rozmowach między sobą młodzi ludzie mówią gwarą młodzieżową. To jest ich język wewnętrzny. Dopóki oni się rozumieją, to językoznawca nie ma nic do powiedzenia. Oczywiście ważne jest to, aby znali także inne odmiany polszczyzny, w tym język ogólny, staranny. Żeby w różnych sytuacjach, w rozmowach lub kontaktach pisemnych z różnymi osobami potrafili wybrać odpowiedni styl swoich wypowiedzi. Niedobrze byłoby, gdyby młody człowiek znał tylko gwarę młodzieżową i posługiwał się nią poza swoim środowiskiem. W takiej sytuacji mógłby być niezrozumiały lub źle odebrany przez innych. Dziś często kontaktujemy się za pomocą e-maili. Powszechne jest zaczynanie listu od słowa „Witam”. Jeśli młody człowiek pisze do rówieśnika, to może tak zacząć. Jeżeli jednak kontaktuje się z osobą starszą lub o wyższej pozycji zawodowej czy społecznej, to takie rozpoczęcie listu razi. „Witam” może napisać osoba, która jest ważniejsza do osoby mniej ważnej, starsza do młodszej. Czasami studenci wysyłają do mnie e-maile i rozpoczynają od „Witam”. Wówczas w odpowiedzi piszę: „Szanowny Panie”. Jeśli w kolejnym e-mailu student znowu zaczyna od „Witam”, to już mu

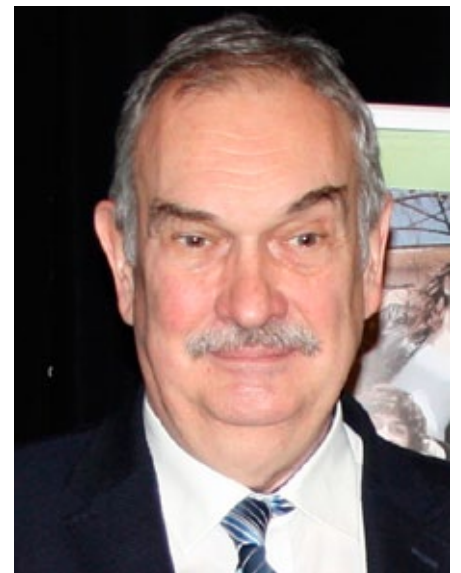
nie odpowiadam, bo widać nie rozumiał. Jakis czas temu dostałem e-maila od studentki, która pytała, czy może się zapisać na mój wykład z kultury języka polskiego. Słowo „Witam” otwierało korespondencję. Odpisałem: „Zapraszam na zajęcia. Dopiszę Panią do listy. W czasie wykładów mówię też o zasadach grzeczności językowej”. Zrozumiała i w kolejnym liście napisała „Szanowny Panie Profesorze”. A na koniec podziękowała za zwrócenie jej uwagi. Sprawność językowa polega właśnie na tym, żeby wiedzieć jakie, do kogo, kiedy skierować słowa. Nie do każdego można powiedzieć „kotku”.

Wiele osób narzeka, że nasza polszczyzna jest coraz uboższa, a z drugiej strony ciągle pojawiają się nowe słowa. Czy język polski się rozwija, czy raczej podupada?

– Polszczyzna rozwija się bardzo szybko. Życie wymusza gwałtowne zmiany w języku. Przybywa słów związanych z powstającymi zawodami, specjalnościami czy zachowaniami. Poza tym nowe rzeczy są też nazywane z innym nacechowaniem emocjonalnym. Zmieniająca się rzeczywistość sprawia, że polszczyzną sprzed 30 lat nie możemy już dzisiaj opisać nowych sytuacji. Na rozwój wpływają zapożyczenia, na przykład ze słownictwa komputerowego czy internetowego. Możemy wymyślać słowa, jak choćby „domówka” zamiast dawna „prywatka”, które niekoniecznie nazywają nowe zjawiska. W polszczyźnie widać zarówno duży napływ zapożyczeń, jak i słowotwórstwo ze źródłem w naszym języku. To świadczy o żywotności polszczyzny. Oczywiście, tak jak przy każdym szybkim rozwoju, są też zjawiska niepożądane. Należy do nich obniżenie stylistyczne wielu wypowiedzi publicznych czy oficjalnych, które przeplatane są elementami zbyt potocznymi. Na przykład, moim zdaniem, określenie „szef resortu” zamiast „minister” jest zbyt potoczne i nie powinno być używane w informacjach dziennikarskich, a często jest w mediach stosowane. Niepokoi mnie taka potoczność języka publicznego.

Jak Pan ocenia język polityków?

– Politycy mówią źle po polsku. Posługują się takim językiem, jak ich wyborcy. Może nie potrafią inaczej lub chcą się z wyborcami utożsamiać, również językowo. Nie mówmy jak politycy. Ich polszczyzna jest mało elegancka, zawiera zbyt dużo mowy potocznej – pełnej wyrażań określających lub oceniających jednoznacznie osoby czy sytuacje. Propagujemy rzetelną i estetyczną polszczyznę.

Co Pana razi w dzisiejszej polszczyźnie?

– Jako językoznawca nie oceniam, co mnie razi, a co nie. Zwracam uwagę na zagrożenia dla polszczyzny i jej rozwoju. Z pewnością jest to wulgaryzacja języka i bezmyślna moda językowa. Jakis czas temu w materiale prasowym dziennikarz w rozmowie ze znaną aktorką stwierdził: „Pani się ostatnio rozwiodła”, a ona odpowiedziała: „Dokładnie”. Kiedyś mówiło się: „tak” lub „właśnie”, a dziś wiele osób wzoruje się na angielskim „exactly”. Mnie się to nie podoba. Nie lubię, jak ktoś się „dokładnie” rozwodzi – wolałbym, żeby się po prostu rozwiodł.

Poradził Pan młodym ludziom zagłębienie do słowników, a jaki leksykon jest Pana ulubionym?

– Często sięgam do „Słownika języka polskiego” Samuela Bogumiła Lindego z początku XIX wieku, a jeśli szukam ciekawych cytatów – to do „Słownika języka polskiego” pod redakcją Witolda Doroszewskiego.

Czym dla Pana jest język polski?

– Pasją i zawodem.

Dziękuję za rozmowę.

Rozmawiała
Martyna Głębocka

Innowacje pedagogiczne – dziś, jutro i ponadczasowo

O podstawach prawnych i praktycznych aspektach prowadzenia działalności innowacyjnej w szkołach

Jesienią 2016 r. Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli realizowało w ramach Wojewódzkich Zadań Edukacyjnych Świętokrzyskiego Kuratora Oświaty warsztaty na temat: „Innowacje pedagogiczne jako nowatorskie rozwiązania programowe, organizacyjne i metodyczne podnoszące jakość pracy szkoły. Podstawa prawna i procedury wprowadzania”.

W szkoleniach wzięło udział sto osób z 34 przed-szkoli, szkół i placówek oświatowych.

Ze względu na trwające nadal zainteresowanie nauczycieli zagadnieniami związanymi z innowacyjnością, ŚCDN kontynuuje realizację szkoleń w formie czterogodzinnych seminariów. Temat wydaje się istotny także ze względu na wprowadzone przez Ministra Edukacji Narodowej zmiany w zakresie formalnoprawnych podstaw innowacyjnych rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych w szkołach i placówkach oświatowych. O tych zmianach, a także o niezmiennych podstawach naukowych i metodologicznych innowacyjności, traktuje ten artykuł.

1. Innowacje w szkole – zmiany w prawie

Zestawienie zmian istotnych dla prowadzenia w przyszłości działalności innowacyjnej w szkole przedstawia tabela.

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943, 1954, 1985 i 2169 oraz z 2017 r. poz. 60)	Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59)
Art. 1. System oświaty zapewnia w szczególności: 11) upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy o zasadach zrównoważonego rozwoju oraz kształtowanie postaw sprzyjających jego wdrażaniu w skali lokalnej, krajowej i globalnej; 13a) kształtowanie u uczniów postaw przedsiębiorczości sprzyjających aktywnemu uczestnictwu w życiu gospodarczym; 15) warunki do rozwoju zainteresowań i uzdolnień uczniów przez organizowanie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych oraz kształtowanie aktywności społecznej i umiejętności spędzania czasu wolnego.	Art. 1. System oświaty zapewnia w szczególności: 11) kształtowanie u uczniów postaw prospołecznych, w tym poprzez możliwość udziału w działaniach z zakresu wolontariatu, sprzyjających aktywnemu uczestnictwu uczniów w życiu społecznym; 12) upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy i umiejętności niezbędnych do aktywnego uczestnictwa w kulturze i sztuce narodowej i światowej; 14) upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy o zasadach zrównoważonego rozwoju oraz kształtowanie postaw sprzyjających jego wdrażaniu w skali lokalnej, krajowej i globalnej; 17) kształtowanie u uczniów postaw przedsiębiorczości i kreatywności sprzyjających aktywnemu uczestnictwu w życiu gospodarczym, w tym poprzez stosowanie w procesie kształcenia innowacyjnych rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych ; 19) warunki do rozwoju zainteresowań i uzdolnień uczniów przez organizowanie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych oraz kształtowanie aktywności społecznej i umiejętności spędzania czasu wolnego.
Art. 41. 1. Do kompetencji stanowiących rady pedagogicznej należy: 3) podejmowanie uchwał w sprawie innowacji i eksperymentów pedagogicznych w szkole lub placówce, po zaopiniowaniu ich projektów przez radę szkoły lub placówki.	Art. 70. 1. Do kompetencji stanowiących rady pedagogicznej należy: 3) podejmowanie uchwał w sprawie eksperymentów pedagogicznych w szkole lub placówce, po zaopiniowaniu ich projektów przez radę szkoły lub placówki.
Art. 21a. 1. Szkoły i placówki podejmują niezbędne działania w celu tworzenia optymalnych warunków realizacji działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej, zapewnienia każdemu uczniowi warunków niezbędnych do jego rozwoju, podnoszenia jakości pracy szkoły lub placówki i jej rozwoju organizacyjnego. 2. Działania, o których mowa w ust. 1, dotyczą: 1) efektów w zakresie kształcenia, wychowania i opieki oraz realizacji celów i zadań statutowych; 2) organizacji procesów kształcenia, wychowania i opieki; 3) tworzenia warunków do rozwoju i aktywności uczniów; 4) współpracy z rodzicami i środowiskiem lokalnym; 5) zarządzania szkołą lub placówką.	Art. 44. 1. Szkoły i placówki podejmują niezbędne działania w celu tworzenia optymalnych warunków realizacji działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej, zapewnienia każdemu uczniowi warunków niezbędnych do jego rozwoju, podnoszenia jakości pracy szkoły lub placówki i jej rozwoju organizacyjnego. 2. Działania, o których mowa w ust. 1, dotyczą: 1) efektów w zakresie kształcenia, wychowania i opieki oraz realizacji celów i zadań statutowych; 2) organizacji procesów kształcenia, wychowania i opieki; 3) tworzenia warunków do rozwoju i aktywności, w tym kreatywności , uczniów; 4) współpracy z rodzicami i środowiskiem lokalnym; 5) zarządzania szkołą lub placówką.

Art. 21a. 3. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia, wymagania wobec szkół i placówek, dotyczące realizacji niezbędnych działań, o których mowa w ust. 1, pozwalające na badanie jakości ich pracy – w odniesieniu do różnych typów szkół i rodzajów placówek, z uwzględnieniem charakterystyk spełniania wymagań na poziomie:
1) podstawowym – świadczącym o prawidłowym przebiegu procesów kształcenia, wychowania i opieki, umożliwieniu każdemu uczniowi rozwoju na miarę jego indywidualnych możliwości, podejmowaniu przez szkołę lub placówkę działań podnoszących jakość jej pracy, angażowaniu uczniów, rodziców i nauczycieli w działania szkoły lub placówki, a także współpracy ze środowiskiem lokalnym;
2) wysokim – świadczącym o wysokiej skuteczności działań, o których mowa w pkt 1, wyrażanej w szczególności efektami kształcenia i wychowania, pozytywnymi opiniami uczniów, rodziców i nauczycieli dotyczącymi adekwatności procesu kształcenia i wychowania do potrzeb i możliwości uczniów oraz doskonaleniem jakości pracy szkoły lub placówki prowadzącym do ich rozwoju i uspołecznienia poprzez angażowanie społeczności szkolnej i środowiska lokalnego.

Art. 50. 1. W szkołach i placówkach mogą działać rady szkół i placówek.
2. Rada szkoły lub placówki uczestniczy w rozwiązywaniu spraw wewnętrznych szkoły lub placówki, a także:
4) opiniuje plan pracy szkoły lub placówki, projekty innowacji i eksperymentów pedagogicznych oraz inne sprawy istotne dla szkoły lub placówki.

Art. 33. 1. Nadzór pedagogiczny polega na:
4) inspirowaniu nauczycieli do innowacji pedagogicznych, metodycznych i organizacyjnych.

Art. 39. 1. Dyrektor szkoły lub placówki w szczególności:
4) realizuje uchwały rady szkoły lub placówki oraz rady pedagogicznej, podjęte w ramach ich kompetencji stanowiących;
9) stwarza warunki do działania w szkole lub placówce: wolontariuszy, stowarzyszeń i innych organizacji, w szczególności organizacji harcerskich, których celem statutowym jest działalność wychowawcza lub rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły lub placówki.

W **art. 60. 2.** ustawy o systemie oświaty zapisano delegację dla ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, a w stosunku do szkół i placówek artystycznych – dla ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, określenia, w drodze rozporządzenia, ramowych statutów szkół i placówek publicznych.

Art. 56. 1. W szkole i placówce mogą działać, z wyjątkiem partii i organizacji politycznych, stowarzyszenia i inne organizacje, a w szczególności organizacje harcerskie, których celem statutowym jest działalność wychowawcza albo rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły lub placówki.
2. Podjęcie działalności w szkole lub placówce przez stowarzyszenie lub inną organizację, o których mowa w ust. 1, wymaga uzyskania zgody dyrektora szkoły lub placówki, wyrażonej po uprzednim uzgodnieniu warunków tej działalności oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii rady szkoły lub placówki i rady rodziców.

3. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia, w odniesieniu do różnych typów szkół i rodzajów placówek, wymagania wobec szkół i placówek, dotyczące prawidłowości i skuteczności działań, o których mowa w ust. 1, w zakresie:
1) przebiegu procesów kształcenia, wychowania i opieki;
2) umożliwienia każdemu uczniowi rozwoju na miarę jego indywidualnych możliwości;
3) podejmowania przez szkołę lub placówkę działań podnoszących jakość jej pracy;
4) angażowania uczniów, rodziców i nauczycieli w działania szkoły lub placówki;
5) współpracy ze środowiskiem lokalnym;
6) uzyskiwanych efektów kształcenia i wychowania;
7) **aktywności uczniów** i ich rozwoju osiąganego adekwatnie do potrzeb i możliwości;
8) doskonalenia pracy szkoły lub placówki przy zaangażowaniu społeczności szkolnej i środowiska lokalnego.

Art. 80. 1. W szkołach i placówkach mogą działać rady szkół i placówek.
2. Rada szkoły lub placówki uczestniczy w rozwiązywaniu spraw wewnętrznych szkoły lub placówki, a także:
4) opiniuje plan pracy szkoły lub placówki, **projekty eksperymentów pedagogicznych** oraz inne sprawy istotne dla szkoły lub placówki.

Art. 55. 1. Nadzór pedagogiczny polega na:
4) inspirowaniu nauczycieli do **poprawy istniejących lub wdrożenia nowych rozwiązań w procesie kształcenia, przy zastosowaniu innowacyjnych działań programowych, organizacyjnych lub metodycznych, których celem jest rozwijanie kompetencji uczniów.**

Art. 68. 1. Dyrektor szkoły lub placówki w szczególności:
4) realizuje uchwały rady szkoły lub placówki oraz rady pedagogicznej, podjęte w ramach ich kompetencji stanowiących;
9) stwarza warunki do działania w szkole lub placówce: wolontariuszy, stowarzyszeń i innych organizacji, w szczególności organizacji harcerskich, których celem statutowym jest działalność wychowawcza lub **rozszerzanie i wzbogacanie form działalności** dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i **innowacyjnej** szkoły lub placówki.

Art. 98. 1. Statut szkoły (...) zawiera w szczególności:
17) sposób organizacji i realizacji działań w zakresie **wolontariatu**;
2. W przypadku szkoły dla dzieci i młodzieży statut określa także:
3) organizację **współdziałania ze stowarzyszeniami lub innymi organizacjami w zakresie działalności innowacyjnej.**
W ustawie Prawo oświatowe znalazły się zapisy, co powinny zawierać w szczególności statuty szkoły i przedszkola.²

Art. 86. 1. W szkole i placówce mogą działać, z wyjątkiem partii i organizacji politycznych, stowarzyszenia i inne organizacje, a w szczególności organizacje harcerskie, których celem statutowym jest działalność wychowawcza albo **rozszerzanie i wzbogacanie form działalności** dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i **innowacyjnej** szkoły lub placówki.
2. Podjęcie działalności w szkole lub placówce przez stowarzyszenie lub inną organizację, o których mowa w ust. 1, wymaga uzyskania zgody dyrektora szkoły lub placówki, wyrażonej po uprzednim uzgodnieniu warunków tej działalności oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii rady szkoły lub placówki i rady rodziców.

Art. 22 ust. 2 pkt 6. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi ponadto, w drodze rozporządzenia: warunki prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez szkoły i placówki, uwzględniające możliwość wprowadzania nowych rozwiązań programowych, organizacyjnych i metodycznych w zakresie działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, a także wprowadzania odmiennych od powszechnie obowiązujących warunków działania i organizacji szkół i placówek.

W ustawie Prawo oświatowe zrezygnowano z upoważnienia art. 22 ust. 2 pkt 6 UStO, a kwestie dotyczące prowadzenia przez szkoły i placówki działalności innowacyjnej przeniesiono na poziom ustawy Prawo oświatowe. Działalność innowacyjna ma być integralnym elementem działalności szkoły, a poprzez zniesienie wymogów formalnych, warunkujących według obecnie obowiązujących przepisów, realizację planowanej innowacji, wyzwolić kreatywność uczniów i nauczycieli.³ A zatem najbardziej znaczącą zmianą jest po pierwsze zniesienie wymagań formalnych warunkujących rozpoczęcie działalności innowacyjnej w szkole lub placówce (opinie rady szkoły, a w przypadku jej braku – rady rodziców i pedagogicznej, uchwała rady pedagogicznej w sprawie realizacji innowacji pedagogicznej, zgody nauczycieli biorących udział w innowacji itp.), po drugie – zniesienie konieczności zgłaszania innowacji pedagogicznej kuratorowi oświaty i organowi prowadzącemu.

Choć niniejszy artykuł poświęcamy innowacjom pedagogicznym, warto zasygnalizować przeniesienie z rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki (Dz. U. z 2002 r. poz. 506, z późn. zm.) do ustawy Prawo oświatowe regulacji dotyczących **zasad prowadzenia przez publiczne szkoły i placówki działalności eksperymentalnej**.

W odniesieniu do przepisów rozporządzenia **w ustawie nie wprowadzono zasadniczych zmian w zakresie prowadzenia działalności eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki**. Zmiany w stosunku do obecnego stanu prawnego polegają na:

- jednoznacznym określeniu, czym jest eksperyment pedagogiczny i co jest jego celem;
- rezygnacji z konieczności przekazania do ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oceny eksperymentu dokonanej przez jednostkę naukową, która sprawuje opiekę nad przebiegiem eksperymentu oraz oceny eksperymentu

dokonanej przez właściwego kuratora oświaty;

- rezygnacji z konieczności przekazania informacji o ocenie eksperymentu dokonanej przez jednostkę naukową, która sprawuje opiekę nad przebiegiem eksperymentu do organu prowadzącego szkołę i organu sprawującego nadzór pedagogiczny;
- możliwości ustalenia, w przypadku wyrażenia zgody przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania na prowadzenie w danej szkole eksperymentu pedagogicznego, innych zasad rekrutacji, niż określone w ustawie;
- wprowadzeniu zapisów umożliwiających prowadzenie działalności eksperymentalnej przez szkoły i placówki artystyczne (kompetencje Ministra Edukacji Narodowej przypisano w tym zakresie Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego)⁴.

2. Istota innowacyjności i kreatywności w szkole

Etymologicznie innowacja oznacza tworzenie czegoś nowego lub/i odnowienie, nowość, rzecz nowo wprowadzaną (*łac. innovare, innovatio*).

Według Doroty Ekiert-Grabowskiej „**innowacje pedagogiczne to zmiany zawierające elementy nowości, wprowadzone świadomie do systemu szkolnego w celu ulepszenia praktyki edukacyjnej zgodnie z określonymi potrzebami pedagogicznymi**”. Zaś dla prof. Romana Schulza innowacja pedagogiczna to „**proces tworzenia lub przyswajania nowych rozwiązań edukacyjnych, czyli swoiste odnowienie procesu kształcenia w danej szkole**”.

Jak podkreśla prof. Danuta Waloszek z Akademii Pedagogicznej w Krakowie – jest to proces zindywidualizowany. Działania innowacyjne **nastawione są więc na zmianę, cechuje je nowość, celowość i odpowiedzialność autora za ich efekty**. Nie mogą być szkodliwe i muszą być realizowane w uzgodnieniu z odbiorcami – podmiotami edukacji, które są stronami w tym procesie.⁵

Interesujące dla praktyki szkolnej zestawienie prezentuje prof. Maria Kwiatkowska-Ratajczak:⁶

L.p.	Metody – oferują sprawdzone, możliwe do wielokrotnego zastosowania sposoby postępowania	Innowacje – przypominają o konieczności zmian, potrzebie reformy rozwiązań systemowych i „autoreformy” własnych działań
1	Można ich nauczyć (się) .	Trzeba je „ wytworzyć ” i profesjonalnie „ wdrożyć ”.
2	Ich repertuar to rzemiosło .	Stanowią element kreacji zawodowej .
3	Są pochodną rzetelnego wykształcenia; poświadczają podstawowe zawodowe kompetencje .	Są manifestacją własnej osobowości na społeczny użytek .
4	Bezrefleksyjnie powielane grożą rutyną .	Biorą się z dostrzegania potrzeb i ograniczeń najlepiej nawet sprawdzonych metod.

¹ Rada pedagogiczna, w świetle zapisów ustawy Prawo oświatowe, podejmuje w ramach swoich kompetencji stanowiących uchwały w sprawie eksperymentów pedagogicznych w szkole lub placówce – znika zapis o konieczności podejmowania uchwały w sprawie realizacji innowacji pedagogicznych.

² W związku z wprowadzonymi zmianami wprowadzone zostały przepisy przejściowe, które pozwolą na dokonanie pożądaných zmian w odpowiednim czasie, w zakresie obecnie funkcjonujących szkół oraz ich statutów. Według zaproponowanych rozwiązań: statuty dotychczasowych szkół podstawowych, szkół specjalnych przysposabiających do pracy, szkół policealnych i gimnazjów, zachowują moc do dnia wejścia w życie statutów wydanych na podstawie ustawy – Prawo oświatowe, nie później jednak niż do dnia 30 listopada 2017 r.; statuty dotychczasowych liceów ogólnokształcących i techników zachowują moc do dnia wejścia w życie statutów wydanych na podstawie ustawy – Prawo oświatowe, nie później jednak niż do dnia 30 listopada 2019 r.; statuty dotychczasowych zasadniczych szkół zawodowych zachowują moc nie później niż do dnia 30 listopada 2017 r.; branżowe szkoły I stopnia utworzone zgodnie z art. 225 projektu ustawy wprowadzającej ustawę Prawo Oświatowe uchwalą statuty do dnia 30 listopada 2017 r. (za: Uzasadnienie projektu ustawy Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe. <https://men.gov.pl/wp-content/uploads/2016/10/uzasadnienie-przepisy-wprowadzajace.pdf>. Dostęp: 13 stycznia 2017 r.).

³ Za: Uzasadnienie do projektu ustawy – Prawo oświatowe.

<http://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12289958/12379198/12379199/dokument244687.pdf>. Dostęp: 13 stycznia 2017 r.

⁴ Tamże.

Prof. Krzysztof J. Szmidt definiuje **kreatywność jako zdolność człowieka do tworzenia wytworów nowych i wartościowych – to znacząco cenniejszych pod jakimś względem (estetycznym, praktycznym, naukowym itd.) od tego, co było do tej pory w skali indywidualnej lub powszechnej**.⁷

Prof. Jan Fazlagić dodaje: *„Dzieci są z natury kreatywne. System edukacji powinien więc raczej koncentrować się na pielęgnowaniu kreatywności niż jej kształtowaniu. Jeśli chodzi o innowacyjność, to wiąże się ona z umiejętnością wdrażania kreatywnych rozwiązań. Tutaj rola systemu edukacji polega na kształtowaniu umiejętności funkcjonowania w zespołach ludzkich. Kształtowanie innowacyjności innowacyjnego społeczeństwa dotyczy zarówno obszarów nauczania, jak i wychowywania młodzieży. Innowacje powstają w sieciach powiązań społecznych dzięki współpracy wielu podmiotów. Dlatego szkoła jest dla młodych ludzi przestrzenią, w której kształtowane są umiejętności i zachowania, determinujące innowacyjność społeczeństwa*”.

W rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki zawarto definicję **innowacji pedagogicznej**, rozumianej jako: **nowatorskie rozwiązania programowe, organizacyjne lub metodyczne, mające na celu POPRAWĘ JAKOŚCI PRACY SZKOŁY**.

Analiza ustawy Prawo oświatowe skłania do sformułowania nowej definicji – definicji innowacji pedagogicznej rozumianej szerzej jako innowacyjność nauczycieli/szkół:

Innowacja pedagogiczna to aktywność nauczycieli/szkół, służąca poprawie istniejących lub wdrożeniu nowych rozwiązań w procesie kształcenia, przy zastosowaniu innowacyjnych rozwiązań i działań programowych, organizacyjnych lub metodycznych, których celem jest rozwijanie kompetencji uczniów, w szczególności kształtowanie ich postaw przedsiębiorczości oraz aktywności, w tym kreatywności, sprzyjających aktywnemu uczestnictwu w życiu gospodarczym. Tak rozumianą innowację pedagogiczną nauczyciele/szkola mogą realizować samodzielnie lub we współpracy ze stowarzyszeniami i innymi organizacjami (z wyjątkiem partii politycznych), a w szczególności z organizacjami harcerskimi oraz poprzez wdrażanie idei wolontariatu, kształtującego postawy prospołeczne i aktywność uczniów w życiu społecznym. Innowacyjne rozwiązania i działania programowe, organizacyjne lub metodyczne realizowane w szkole powinny wpływać na podnoszenie jakości pracy szkoły lub placówki i jej rozwój organizacyjny.

3. Przedsiębiorczy, aktywny, kreatywny uczeń jako nadrzędna wartość i cel innowacyjnych działań nauczyciela i szkoły

Rysunek 1. Kluczowe kompetencje i cechy osobowości innowacyjnej jednostki

Cytowany wcześniej prof. Jan Fazlagić dostrzega:

Polski system edukacji systematycznie kształci innowacyjne jednostki. Niestety wiele z tych twórczych osób nie znajduje miejsca na rozwój zawodowy w Polsce. Mamy kreatywne jednostki, lecz nasze systemy (mikrosystemy) społeczne, takie jak przedsiębiorstwa, szkoły, miasta, wsie, kościoły itd., nie są kreatywne. Zadzziwiająco jest to, jak często widzimy w Polsce efekt antergii (przeciwieństwo synergii), gdy grupa kreatywnych i inteligentnych osób nie jest w stanie stworzyć żadnych innowacji, a czasami działa destruktywnie.⁹

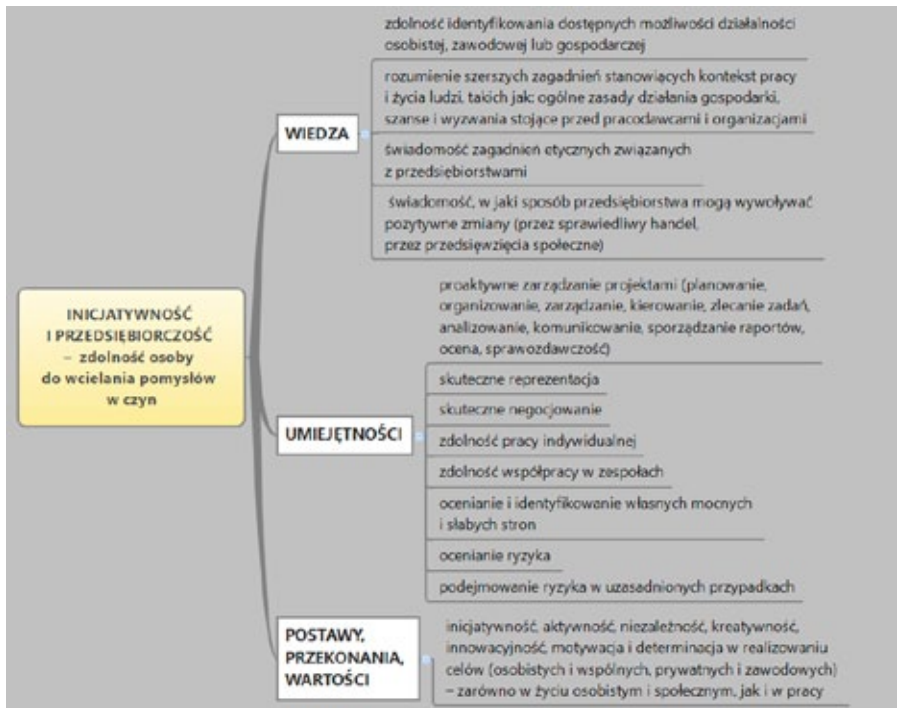
Prof. Fazlagić przedstawia kluczowe kompetencje i cechy osobowości, które powinny być uwzględnione w strategii wychowania młodego pokolenia, ukierunkowanej na pielęgnowanie kreatywności uczniów i rozwijanie ich innowacyjności (Rysunek 1).

Wpisane w ustawę Prawo oświatowe regulacje dotyczące działalności innowacyjnej określają konieczność zapewnienia przez system oświaty, przez szkoły i placówki kształtowania u uczniów

postaw przedsiębiorczości i kreatywności, sprzyjających aktywnemu uczestnictwu w życiu gospodarczym. Przedsiębiorczość (i inicjatywność) to jedna z ośmiu kompetencji kluczowych, zdefiniowanych w 2006 r. przez Parlament Europejski i Radę Europy¹⁰ jako **połączenie wiedzy, umiejętności i postaw odpowiednich do sytuacji. Kompetencje kluczowe to te, których wszystkie osoby potrzebują do samorealizacji i rozwoju osobistego, bycia aktywnym obywatelem, integracji społecznej i zatrudnienia**. (...) Kompetencje kluczowe uważane są za jednakowo ważne, ponieważ każda z nich może przyczynić się do udanego życia w społeczeństwie wiedzy.

Opis kompetencji **przedsiębiorczość i inicjatywność** pomoże nauczycielom wdrażającym innowacyjne rozwiązania ukierunkowane na wzmacnianie aktywności, kreatywności i przedsiębiorczości uczniów.

Prezentowany schemat (Rysunek 2) może stać się przedmiotem autorefleksji nauczycieli oraz treścią dyskusji w zespołach przedmiotowych szukających odpowiedzi na pytania:

Rysunek 2. Inicjatywność i przedsiębiorczość w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie

- JAK dziś kształtują/kształtujemy na zajęciach edukacyjnych kompetencje uczniów, wpisujące się w cechy innowacyjnej jednostki?
- JAK mogę/możemy zmodyfikować te sposoby, wykorzystując/wdrażając innowacyjne rozwiązania programowe, metodyczne, organizacyjne?
- Co wiem/wiemy o pedagogice twórczości? Psychologicznych aspektach kreatywności? Jak i kiedy zaktualizuję/zaktualizujemy tę wiedzę?

4. Gdzie szukać inspiracji we wdrażaniu działań innowacyjnych?

W demokratycznym społeczeństwie (...) innowacyjności nie da się zadekretować. **Innowacyjność powstaje tam, gdzie stworzono ku niej odpowiednie warunki.** Najlepszą inwestycją w innowacyjność jest inwestycja w oświatę. **Chociaż innowacje ostatecznie powstają dzięki geniuszowi pojedynczych jednostek, jednak wpływ grupy i środowiska jest niebagatelny.** To w przedszkolu lub szkole dziecko po raz pierwszy styka się z grupą rówieśniczą. Na forum grupy indywidualne pomysły i ambicje są konfrontowane z opiniami rówieśników i wychowawcy. Nawyki wyrobione w szkole są później przenoszone do zakładów pracy i instytucji zatrudniających absolwentów.¹¹

Gdzie szukać inspiracji we wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań? W pierwszej kolejności: **W sobie. W zespole nauczycieli mojej szkoły. Wśród naszych partnerów – wolontariuszy, przedstawicieli organizacji pozarządowych, na co dzień współpracujących ze szkołą/placówką. Potem – w dalszym otoczeniu szkoły, w dorobku tych podmiotów (osób, instytucji, organizacji), które zrealizowały efektywne innowacje pedagogiczne i upowszechniają ich produkty.** Zlikwidowanie formalnoprawnych wymogów realizacji innowacji pedagogicznych w szkołach i placówkach może skutkować większą odwagą w korzystaniu z dorobku „mistrzów innowacji” (przy zachowaniu dbałości o prawa autorskie twórców nowatorskich rozwiązań). Innowacje pedagogiczne mają bowiem kilka odmian (Rysunek 3).

W programie warsztatów „Innowacje pedagogiczne jako nowatorskie rozwiązania programowe, organizacyjne i metodyczne podnoszące

jakość pracy szkoły. Podstawa prawna i procedury wprowadzania” wskazywaliśmy wiele źródeł inspiracji, m.in.:

- trendy edukacji przyszłości wg dr Jackie Gerstein¹³,
- raport *Innovating Pedagogy* 2014¹⁴,
- Strategię Badań i Innowacyjności (RIS3), opracowaną dla województwa świętokrzyskiego¹⁵,
- kierunki zmian w edukacji zapowiadane przez Ministra Edukacji Narodowej (np. upowszechnianie i promowanie idei wolontariatu szkolnego, uatrakcyjnienie lekcji wychowania fizycznego, nauka programowania w szkołach, wykorzystanie portali językowych jako narzędzia w nauczaniu języków obcych, wprowadzanie dualnego systemu kształcenia w szkolnictwie zawodowym, integracja społeczna, tutoring jako docelowa metoda pracy z uczniami)¹⁶,
- baza produktów projektów innowacyjnych pozytywnie zwalidowanych w ramach PO KL 2007–2013, szczególnie w obszarze Edukacja i szkolnictwo wyższe¹⁷, oraz propozycje wykorzystania rezultatów projektów innowacyjnych wypracowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007–2013 w Programie Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020¹⁸,
- przykłady dobrych praktyk – opisy innowacji pedagogicznych publikowane przez kuratoria oświaty lub zamieszczane na stronach internetowych wybranych przedszkoli/szkół/placówek oświatowych.

5. Jak tworzyć warunki prowadzenia działań innowacyjnej w szkołach i placówkach?

Tworzenie warunków do prowadzenia działalności innowacyjnej w szkole to odpowiedzialne zadanie spoczywające na dyrektorze szkoły. Przypomnijmy: *Nadzór pedagogiczny polega na inspirowaniu nauczycieli do poprawy istniejących lub wdrożenia nowych rozwiązań w procesie kształcenia, przy zastosowaniu innowacyjnych działań programowych, organizacyjnych lub metodycznych, których celem jest rozwijanie kompetencji uczniów* (Art. 55. ust. 1. pkt 4 ustawy Prawo oświatowe). *Dyrektor szkoły lub placówki stwarza warunki do działania w szkole lub placówce: wolontariuszy, stowarzyszeń i innych*

organizacji, w szczególności organizacji harcerskich, których celem statutowym jest działalność wychowawcza lub rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i innowacyjnej szkoły lub placówki (Art. 68. ust. 1. pkt 9 ustawy Prawo oświatowe).

Krzysztof J. Szmidt definiuje **warunki twórczości** (a nie ma innowacyjności bez twórczości) jako ogół czynników wpływających na podejmowanie, treść, intensywność, przebieg i rezultaty działań twórczych. *Istnieją uwarunkowania wewnętrzne (wiedza, motywacja, system wartości, sprawności intelektualnej) i zewnętrzne (odnoszące się do kontekstu społecznego, w jakim twórczość przebiega).*¹⁹

O czym powinien zatem pamiętać dyrektor szkoły, dbający o wzmocnienie działań innowacyjnych w kierowanej przez siebie organizacji? Jakich rad można mu udzielić?

1. Dokonaj „przeglądu” dotychczasowych działań nauczycieli, które miały znamiona nowatorstwa/innowacyjności. Poddaj je twórczej analizie w gronie pedagogicznym – zastanówcie się, jakie są wymierne efekty tych działań, jak można je wzmocnić i rozszerzyć ich zasięg, jak autorzy rozwiązań mogą przekazać swoją wiedzę i doświadczenia innym itp.

2. Zaproponuj, aby tematyka kreatywności, innowacyjności została wzięta pod uwagę przy ustalaniu przez radę pedagogiczną (w ramach jej kompetencji stanowiących) organizacji doskonalenia zawodowego nauczycieli szkoły lub placówki. Zastanówcie się wspólnie, jakie formy doskonalenia będą najlepsze, biorąc pod uwagę – oprócz „tradycyjnych”, takie formy, jak udział nauczycieli w sieciach współpracy i samokształcenia czy wspomaganie przedszkola/szkoły/placówki²⁰.

3. Wykorzystaj potencjał doświadczonych nauczycieli, szczególnie nauczycieli dyplomowanych. Poproś ich o propozycje wzbogacenia oferty szkoły o nowe rozwiązania.²¹

4. Załóż możliwość wielu rozwiązań problemów, stanowiących impuls do innowacji. Unikaj w swoim myśleniu dogmatyzmu (przywiązania

do jednej i jedynie słusznej drogi, odpowiedzi, rozwiązań), popularyzuj tę postawę wśród nauczycieli. Postaw na (współ)działanie i (współ)odkrywanie.

5. Nie spiesz się, daj ludziom czas na twórcze myślenie i działania. Stwórz przyjazne do nowatorskich rozwiązań miejsce, w tym – dostęp do materiałów i narzędzi ułatwiających tworzenie pomysłów i planów.

6. Zadbaj o stworzenie solidnej bazy wiedzy, stanowiącej „tworzywo twórczości”. Przy szukaniu oryginalnych rozwiązań, warto precyzyjnie nazwać i opisać problem, jakim się zajmujemy oraz poznać wcześniej dorobek tych, którzy podobny problem już rozwiązywali. Wykorzystaj w tworzeniu i popularyzacji „zasobów mądrości” nauczycieli bibliotekarzy, prawnie zobligowanych do wspierania nauczycieli w realizacji ich zadań. Jednocześnie *zachowaj balans wiedzy i doświadczenia – za dużo wiedzy „encyklopedycznej” może zakłócić proces twórczy (a nawet zakłócić postawę twórczą). Może mieć miejsce tzw. przeciążenie percepcyjne*²².

7. Buduj pozytywny klimat wokół wdrażanych zmian, wolny od rywalizacji, zawiści, negowania wartości działań (uważaj na tzw. zabójcze frazesy w stylu: *Przecież my to robimy, Próbowaliśmy wcześniej – bez skutku, To nierealny pomysł, na wszystko potrzeba pieniędzy itp.*). Naucz się (i „naucz” liderów zmiany) radzenia sobie z takimi komunikatami, przekierowywania dyskusji na szukanie sposobów na zmiany, a nie powodów ich zaniechania.

8. Nagradzaj autorów zmian – racjonalnie uzasadniając i stosując zasadę „odroczonej gratyfikacji”, nagradzając po realizacji elementów, stanowiących „kamienie milowe” innowacji.

9. Promuj pracę zespołową we wdrażaniu innowacji. Dbaj, by – przy dużym zakresie swobody, odbiurokratyzowaniu działań – ludzie formułowali zadania precyzyjnie, uzasadniali konieczność ich wprowadzenia, planowali mierzalne efekty, omawiali systematycznie wdrożone działania i ich rezultaty. Przypominaj i stosuj w praktyce zasady dobrego planowania Tadeusza Kotarbińskiego.

10. Bądź gotowy i otwarty na nieprzewidywalne zdarzenia, niespodziewane „zwroty akcji” – staraj się, aby znaleźć w nich „pierzwiastek twórczy”, szansę na wprowadzenie nowych, niestosowanych wcześniej rozwiązań. Zachęcaj do ryzyka, wolności, autonomii, uczenia się na błędach i... na sukcesie.

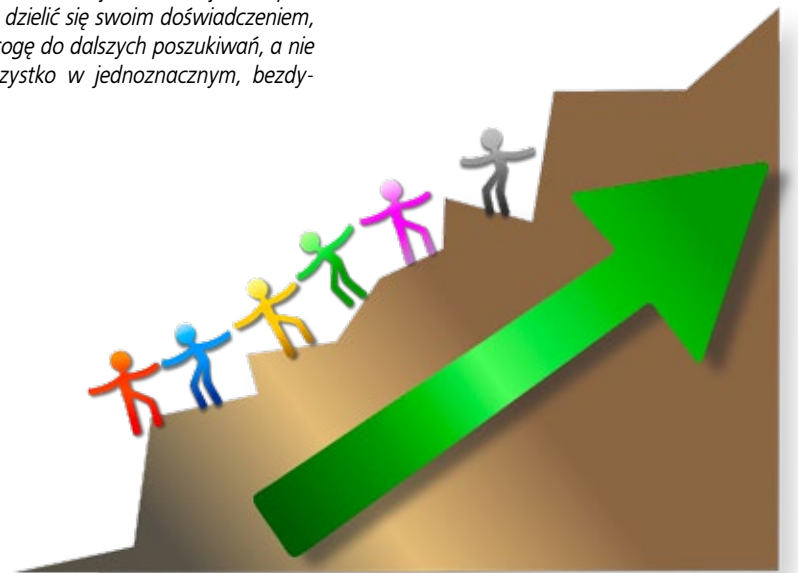
11. Zadbaj o kontakt z mistrzami, prawdziwymi ekspertami, praktykami innowacji. Bądź jednocześnie wyczulony na pojawiające się momenty „dominacji wzorca osoby oświeconej” – *ekspert (...) powinien dzielić się swoim doświadczeniem, otwierając drogę do dalszych poszukiwań, a nie zamykać wszystko w jednoznaczny, bezdyskusyjny rozstrzygnięciu*²³.

*skusyjnym rozwiązaniu*²³. Ty, jako dyrektor, również unikaj dominacji, autorytaryzmu, zadawania pytań „kontrolno-oceniających”. Daj przestrzeń nauczycielom do formułowania i zadawania (sobie – twórcom, realizatorom i odbiorcom innowacji) pytań – o jakość działań, ich atrakcyjność, efektywność, użyteczność, adekwatność do potrzeb i możliwości uczniów itp.

I wreszcie...

12. Przyjmij za swoje motto słowa Alberta Einsteina: *Gdy wszyscy wiedzą, że coś jest niemożliwe, przychodzi ktoś, kto o tym nie wie, i on to robi.* Postaw więc na tych, którzy... nie wiedzą.

Małgorzata Jas
ŚCDN w Kielcach

Fot. pixabay.com/pl

Rysunek 3. Odmiany innowacji¹²

⁵ Za: Grzegorzcyk M., Grzegorzcyk B., Jas M., Juszkiewicz J., Łysak K., *Materiały szkoleniowe dla uczestników warsztatów prowadzonych w ramach Wojewódzkich Zadań Edukacyjnych Świętokrzyskiego Kuratora Oświaty w 2016 r.* Cz. 4. *Innowacje pedagogiczne jako nowatorskie rozwiązania programowe, organizacyjne i metodyczne podnoszące jakość pracy szkoły. Podstawa prawna i procedury wprowadzania*, ŚCDN, Kielce, lipiec 2016, s. 4–5.

⁶ Za: Maria Kwiatkowska-Ratajczak, *Wstęp* [w:] Kwiatkowska-Ratajczak M. (red.), *Innowacje i metody*. Tom I. *W kręgu teorii i praktyki*, Wydaw. Naukowe UAM, Poznań 2011, s. 8.

⁷ Za: Dąbrowska T. i in., *Model pracy z uczniem zdolnym w gimnazjum*, ORE, Warszawa 2013, s. 10.

⁸ Jan Fazlagić, *Wkład oświaty w kształtowanie innowacyjnego społeczeństwa* [w:] Poszytek P., Fazlagić J., *Innowacyjne zarządzanie w oświacie*, FRSE, Warszawa 2009, s. 9: <http://czytelnia.frse.org.pl/media/innowacyjne-zadzadzanie-w-oswiacie-2009-2.pdf>. Dostęp: 27 grudnia 2016 r.

⁹ Jan Fazlagić, *Wkład oświaty w kształtowanie innowacyjnego społeczeństwa* [w:] Poszytek P., Fazlagić J., *Innowacyjne zarządzanie w oświacie*, FRSE, Warszawa 2009, s. 10: <http://czytelnia.frse.org.pl/media/innowacyjne-zadzadzanie-w-oswiacie-2009-2.pdf>. Dostęp: 27 grudnia 2016 r.

¹⁰ Por.: *Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie* (2006/962/WE). Dokument znajduje się na stronie: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006H0962&from=pl>

¹¹ Poszytek P., Fazlagić J., *Innowacyjne zarządzanie w oświacie*, FRSE, Warszawa 2009, s. 6: <http://czytelnia.frse.org.pl/media/innowacyjne-zadzadzanie-w-oswiacie-2009-2.pdf>. Dostęp: 27 grudnia 2016 r.

¹² Na podst.: Grzegorzcyk M., Grzegorzcyk B., Jas M., Juszkiewicz J., Łysak K., *Materiały szkoleniowe dla uczestników warsztatów prowadzonych w ramach Wojewódzkich Zadań Edukacyjnych Świętokrzyskiego Kuratora Oświaty w 2016 r.* Cz. 4. *Innowacje pedagogiczne jako nowatorskie rozwiązania programowe, organizacyjne i metodyczne podnoszące jakość pracy szkoły. Podstawa prawna i procedury wprowadzania*, ŚCDN, Kielce, lipiec 2016, s. 5–6.

¹³ Por.: <https://usergeneratededucation.wordpress.com/author/jackiegerstein/> oraz <http://www.edunews.pl/system-edukacji/przyszlosc-edukacji/2510-stare-i-nowe-trendy-w-edukacji>

¹⁴ Raport dostępny na stronie: <http://www.openuniversity.edu/news/news/2014-innovating-pedagogy-report>

¹⁵ Strategię Badań i Innowacyjności opracowano dla każdego województwa.

¹⁶ Por.: <https://men.gov.pl/ministerstwo/informacje/podsumowanie-ogolnopolskiej-debaty-o-edukacji.html> Dostęp: 13 stycznia 2017 r.

¹⁷ Więcej na stronie: http://www.kiw-pokl.org.pl/index.php?option=com_k2&view=itemlist&layout=category&task=category&id=193&Itemid=778&lang=pl. Dostęp: 5 lipca 2016 r.

¹⁸ http://www.kiw-pokl.org.pl/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=1522&Itemid=776&lang=pl. Dostęp: 5 lipca 2016 r.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego

– dziś oraz w reformowanej szkole podstawowej

Przed nauczycielami uczącymi w reformowanej szkole podstawowej stoi wiele wyzwań, wśród nich – modyfikacja procesów edukacyjnych tak, aby pozostawały w zgodzie z obowiązującymi – adekwatnymi do klasy – podstawami programowymi. Artykuł jest próbą spojrzenia na „nową” definicję oraz strukturę podstawy

programowej kształcenia ogólnego dla ośmio-klasowej szkoły podstawowej (zał. nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dn. 14 lutego 2017 r.).

Elementy aktualnie obowiązującej podstawy programowej kształcenia ogólnego

go wymieniono w art. 3 pkt 13 ustawy o systemie oświaty. Oto porównanie tej definicji z odpowiednią definicją zawartą w ustawie Prawo oświatowe (w roku szkolnym 2017/2018 ta druga będzie obowiązywać w klasie I, IV i VII szkoły podstawowej).

USTAWA z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943, 1954, 1985 i 2169 oraz z 2017 r. poz. 60)	USTAWA z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59)
Art. 3. Ilekcioć w dalszych przepisach jest mowa bez bliźszego określenia o: 13) podstawie programowej wychowania przedszkolnego lub podstawie programowej kształcenia ogólnego – należy przez to rozumieć obowiązkowe zestawy celów i treści nauczania, w tym umiejętności, opisane w formie ogólnych i szczegółowych wymagań dotyczących wiedzy i umiejętności, które powinien posiadać uczeń po zakończeniu określonego etapu edukacyjnego, oraz zadania wychowawcze szkoły, uwzględniane odpowiednio w programach wychowania przedszkolnego i w programach nauczania oraz umożliwiające ustalenie kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych.	Art. 4. Ilekcioć w dalszych przepisach jest mowa bez bliźszego określenia o: 24) podstawie programowej wychowania przedszkolnego lub podstawie programowej kształcenia ogólnego – należy przez to rozumieć obowiązkowe zestawy celów kształcenia ¹ i treści nauczania, w tym umiejętności, opisane w formie ogólnych i szczegółowych wymagań dotyczących wiedzy i umiejętności, które powinien posiadać uczeń po zakończeniu określonego etapu edukacyjnego, oraz zadania wychowawczo-profilaktyczne szkoły ² , uwzględniane odpowiednio w programach wychowania przedszkolnego, programach nauczania i podczas realizacji zajęć z wychowawcą ³ oraz umożliwiające ustalenie kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych, a także warunki i sposób realizacji tych podstaw programowych.

Przygotowanie do realizacji podstawy programowej warto zacząć od szczegółowego porównania wdrażanych regulacji z aktualnie obowiązującymi. Znajomość struktury nowej podstawy programowej dla szkoły podstawowej ułatwi taką lekturę.

Struktura nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej

CZĘŚĆ WSTĘPNA: rola szkoły podstawowej (modyfikacja nazw sfer rozwoju ucznia) → najważniejsze cele kształcenia ogólnego (13 celów zamiast – jak dotychczas – trzech) → najważniejsze umiejętności (7 umiejętności, inaczej niż dotychczas opisywanych) → uszczegółowienie zadań szkoły, strategię ich realizacji (nacisk na kompetencje czytelnicze, metodę projektu, wybrane wartości w wychowaniu⁴).

I etap edukacyjny: klasy I–III – edukacja wczesnoszkolna: rola i najważniejsze cele kształcenia na I etapie edukacyjnym → podstawowe zadania szkoły na tym etapie.

II etap edukacyjny: klasy IV–VIII: opis każdego z przedmiotów nauczania (rola, najważniejsze cele, w niektórych przedmiotach np. opis struktury „przedmiotowej” podstawy programowej, sugestie nt. korelacji przedmiotowej, modelu/strategii nauczania, przywołanie konkretnej koncepcji pedagogicznej i in.).

I ETAP EDUKACYJNY: KLASY I–III – EDUKACJA WCZESNOSZKOLNA: Cele kształcenia – wymagania ogólne → Treści nauczania – wymagania szczegółowe dla poszczególnych edukacji (w formie osiągnięć ucznia)⁵ → Warunki i sposób realizacji.

II ETAP EDUKACYJNY: KLASY IV–VIII: W odniesieniu do każdego przedmiotu: Cele kształcenia – wymagania ogólne → Treści nauczania – wymagania szczegółowe⁶ → Warunki i sposób realizacji.

W okresie zmian w systemie oświaty warto mieć nie tyle „przepisy w głowie”, ile „głowę w przepisach”: śledzić komunikaty na stronie Ministerstwa Edukacji Narodowej w zakładce www.reformaedukacji.men.gov.pl/, Kuratorium Oświaty w Kielcach www.kuratorium.kielce.pl/pl/reforma-edukacji/, Sejmu RP isap.sejm.gov.pl i Rządowego Centrum Legislacji www.rcl.gov.pl/ edukacja.

Małgorzata Jas
ŚCDN w Kielcach

¹ W uzasadnieniu do projektu ustawy Prawo oświatowe czytamy, że ta zmiana „ma charakter doprecyzowujący i uspołniający – w przepisach wykonawczych dotyczących podstawy programowej kształcenia ogólnego znajduje się odniesienie do celów kształcenia”. <https://men.gov.pl/wp-content/uploads/2016/10/uzasadnienie-prawo-oswiatowe.pdf>. Dostęp: 20 stycznia 2017 r.

² W art. 1 w pkt 3 ustawy Prawo oświatowe wychowanie definiuje się jako „wspieranie dziecka w rozwoju ku pełnej dojrzałości we wszystkich sferach, wzmocnianie i uzupełnianie przez działania z zakresu profilaktyki problemów dzieci i młodzieży”. Art. 26. 1. ustawy Prawo oświatowe wpisano wymóg realizacji przez szkoły programu wychowawczo-profilaktycznego obejmującego treści i działania o charakterze wychowawczym skierowane do uczniów oraz treści i działania o charakterze profilaktycznym dostosowane do potrzeb rozwojowych uczniów, przygotowane w oparciu o przeprowadzoną diagnozę potrzeb i problemów występujących w danej społeczności szkolnej, skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców.

³ W uzasadnieniu do projektu UPO podkreślono, że w programie wychowawczo-profilaktycznym ważne są zestawy zagadnień określone w podstawie programowej kształcenia ogólnego, przeznaczone do realizacji w ramach zajęć z wychowawcą.

⁴ Znikają niektóre sformułowania obecne w podstawie programowej z 2012 roku, np.: „zapobieganie wszelkiej dyskryminacji” (choć zapisano, że „szkoła dba o wychowanie dzieci i młodzieży w duchu akceptacji i szacunku dla drugiego człowieka” oraz zapewnia „bezpieczne warunki oraz przyjazną atmosferę do nauki”); „edukacja medialna”; „myślenie naukowe” (choć opisano umiejętności typowe dla tej kompetencji).

⁵ Dodatkowo: lektury w edukacji polonistycznej oraz w edukacji językowej: Język regionalny – język kaszubski.

⁶ Dodatkowo, oddzielnie dla klas IV–VI oraz VII–VIII, listy: lektur obowiązkowych (łącznie ponad 80, w tym – ok. 50 nowych pozycji/autorów/tytułów), lektur uzupełniających (łącznie 33, ok. 20 nowych) – obowiązkowo dwie w każdym roku szkolnym. Lektury wpisano także w język regionalny – język kaszubski.

Oko w oko z dyrektorem

1. Moje motto... cały czas się doskonalić, być coraz lepszym.

2. W swojej pracy lubię... młodzię i atmosferę szkoły. Przez codzienny kontakt z młodymi ludźmi staję się wyraźnie młodszy. Ubywa mi lat.

3. Marzy mi się szkoła... doskonale wyposażona, z tablicami multimedialnymi w każdej klasie. Nowoczesna, ale z tradycją i patriotyzmem, z dobrym wychowaniem. To, co staramy się pielęgnować w naszym liceum – to jego 103-letnia tradycja. Celebrujemy pamięć o naszych absolwentach – bohaterach, którzy zginęli za ojczyznę, a jednocześnie innowacyjnie patrzymy w przyszłość.

4. Szefem jestem... wymagającym, sprawiedliwym. Chyba zbyt łagodnym. Powinienem być... bardziej surowy.

5. U pracowników cenię... zaangażowanie w pracę, sumienność, punktualność. Cenię też ich za efekty, jakie osiągają w pracy z uczniami.

6. Lubie, kiedy uczniowie... uśmiechają się, są zadowoleni z tego, że uczą się w naszym liceum. Codziennie dostają dowody takich pozytywnych emocji. Widzę pogodną twarz na korytarzach. Lubie energię, która rozpiera młodych ludzi. Budujemy w szkole atmosferę wzajemnej życzliwości. Nie ma muru między uczniami a nauczycielami. Uczniowie mogą zawsze przyjść do mnie ze swoimi problemami.

7. Dzień zaczynam... od pogłaskania psa. Potem nastawiam wodę na herbatę, przygotowuję śniadanie dla siebie i żony. W pracy, po przywitaniu się z panią sekretarką, włączam komputer i sprawdzam pocztę.

8. Dzień kończę... obchodem szkoły, sprawdzeniem, czy wszystko jest w porządku. Ustalam, co mam zrobić następnego dnia, sprawdzam kalendarz. W domu przed zaśnięciem czytam gazety historyczne i książki.

9. Nie wyobrażam sobie pracy bez... młodzieży, mojej załogi, która jest bardzo mocno zaangażowana. Bez nowoczesnego komputera i telefonu. Bez internetowego kontaktu ze światem. Wprawdzie mimo tych wszystkich zaawansowanych technologii informatycznych, ciągle jestem tradycjonalistą, np. lubię pisać ręcznie.

10. Nie interesuje mnie... konto na Facebooku, plotki.

11. Pieniądze są dla mnie... nie są najważniejsze. Wiadomo, że kiedy trzeba komuś pomóc, to wyciągam pieniądze z portfela i go wspieram. Pieniądze są mi potrzebne podczas wyjazdów wakacyjnych.

12. Najważniejszy dzień w życiu... 10 sierpnia. W tym dniu wzięliśmy z żoną ślub, a dwa lata później urodził się nasz syn.

SŁAWOMIR MISZCZUK jest dyrektorem LO nr II im. Joachima Chreptowicza w Ostrowcu Świętokrzyskim od 2013 roku.

LO nr II im. J. Chreptowicza to nowoczesna szkoła z ponad stuletnimi tradycjami (placówka istnieje od 1913 roku). Ogólnopolskie rankingi edukacyjne świadczą o tym, że Liceum Chreptowicza zajmuje od lat najwyższe lokaty i jest wiodącą szkołą w województwie, a najlepszą w powiecie ostrowieckim (według Ogólnopolskiego Rankingu „Perspektywy” oraz Ogólnopolskiego Rankingu Liceów STEM). Wysoki poziom kształcenia jest osiągany m.in. dzięki współpracy z uczelniami wyższymi, realizacji wartościowych programów i międzynarodowych projektów edukacyjnych oraz dzięki zajęciom indywidualizującym potrzebę uczniów, prowadzonym przez doświadczoną i wciąż podnoszącą swe zawodowe kwalifikacje kadrę pedagogiczną. Spektakularne sukcesy w olimpiadach i konkursach przedmiotowych oraz wysokie wyniki maturalne uczniów (zawsze wyższe od średniej krajowej i najwyższe w powiecie) plasują Liceum Chreptowicza w grupie szkół sukcesu, których jest tylko 10 procent w Polsce. Przez Kuratorium Oświaty w Kielcach LO nr II zostało uznane za wzorcową szkołę i wpisane do prestiżowego Salonu Kreatywnych Szkół. Zajęcia lekcyjne

w „Chreptowiczu” prowadzone są i w tradycyjny, i w nowoczesny sposób, a wiedza przekazywana jest za pomocą atrakcyjnych metod przy współpracy z uczelniami wyższymi (np. UJK w Kielcach, UMCS w Lublinie, WAT, AGH, SGGW, UJ, UW, Politechnika Krakowska, Politechnika Warszawska). Szkoła pomaga godzić naukę z realizacją różnych zainteresowań i pasji uczniów, dba o wszechstronny rozwój młodzieży, jej talentów i osobowości. Prężnie działający w szkole Samorząd Uczniowski organizuje lub włącza się w wiele akcji, głównie kulturalnych i charytatywnych.

Obecnie oprócz prowadzonych od lat klas z przedmiotami wiodącymi, utworzona została nowatorska humanistyczno-lingwistyczna klasa uniwersytecka z elementami dwujęzyczności – patronat naukowy nad klasą objął Instytut Filologii Polskiej, Instytut Filologii Obcych i Instytut Historii UJK w Kielcach. Kształcenie w tej klasie obejmuje oprócz tradycyjnych przedmiotów humanistycznych nowe zagadnienia realizowane w zakresie rozszerzonym na zajęciach z kultury krajów anglojęzycznych oraz z języka polskiego z elementami dziennikarstwa, wiedzy o filmie i teatrze.

Marta Kalita, LO nr II im. J. Chreptowicza
Fot. Archiwum szkoły

13. Do działania mobilizuje mnie... współpracownicy, którzy są bardzo kreatywni i zasypują mnie ciekawymi pomysłami. Poza tym uczniowie przychodzą do mnie ze swoimi wspaniałymi propozycjami. To budujące. Motywują mnie też przełożeni.

14. Książka, którą polecam... czytam pasjami. Nie mogę polecić jednej książki. Lubie „Imię Róży” Umberto Eco, „Pachnidło” Patricka Süskinda, książki Waldemara Łysiaka, „Monte Cassino” Melchiora Wańkowicza. Czytam też kryminały. Lubie Ryszarda Kapuścińskiego, Normana Daviesa. W młodości do kanonu moich ulubionych lektur należał Marek Hłasko, a ze szczególnym pietyzmem traktuję paryskie wydanie „Pięknych dwudziestolecia”. Kiedyś zaczytywałem się książkami Alistaira MacLeana, do dziś mam wszystkie jego książki. Literatura i muzyka to moje dwie pasje, oczywiście poza historią.

15. Gdybym nie był nauczycielem... byłbym bardzo dobrym kucharzem. Ewentualnie dziennikarzem sportowym.

Spisała
Martyna Głębocka

Wykorzystanie TIK w pracy nauczyciela

*Szkoły są tak dobre, jak
dobrzy są w nich nauczyciele*
Steve Jobs

Nauczyciele poznają strategie nauczania i uczenia się z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych

Na efektywność pracy i podnoszenie osiągnięć szkolnych nie mały wpływ mają technologie informacyjno-komunikacyjne, które umożliwiają zastosowanie wielu strategii nauczania i uczenia się. TIK przyczynia się nie tylko do szybkiej wymiany informacji czy jej gromadzenia lub selekcjonowania, lecz w dużej mierze pozwala również na dzielenie się wiedzą i doświadczeniem. Gwarancją sukcesu nie jest samo oddanie w ręce uczniów technologii. Dopiero racjonalne ich wykorzystywanie wspiera realizację procesu edukacyjnego, w tym przede wszystkim zwiększa efektywność uczenia się. Czasami kilkunastominutowy kontakt uczniów z TIK pozwala na osiągnięcie konkretnego celu lekcji, a w dalszej części zajęć może nastąpić powrót do aktywności bez udziału TIK. Jest wiele różnych sposobów wykorzystywania TIK na zajęciach. Najczęściej stosowane zaprezentowano w poniższych schematach.

Schemat I

Wykorzystanie zarówno komputera, jak i zasobów internetowych coraz częściej staje się podstawą przygotowania ciekawej jednostki lekcyjnej. Duża grupa nauczycieli wspomaga się komputerem przy opracowaniu różnych materiałów edukacyjnych. Opracowanie instrukcji, testów, kart ćwiczeń, przygotowanie prezentacji multimedialnych, zdjęć, filmów czy nagrań to przede wszystkim praca nauczyciela w domu. Na zajęciach wykorzystuje on powielone materiały jako pomoc dydaktyczną, natomiast uczniowie korzystają z gotowego produktu – czytają, słuchają, piszą. W tym schemacie to nauczyciel posiłkuje się potrzebnymi narzędziami i technologiami, natomiast uczniowie nie korzystają z nich.

Schemat II

W tym przypadku nauczyciel motywuje uczniów do aktywnego samodzielnego uczenia się przez osobiste doświadczenie. Indywidualnie lub w grupie uczniowie podejmują się wykonania zleconego przez nauczyciela lub wybranego przez siebie zadania z wykorzystaniem narzędzi TIK. Prace prowadzone są w domu lub w terenie i przybierają różne formy: niekiedy jest to projekt

edukacyjny lub praca domowa, nagranie filmu, opracowanie gry edukacyjnej czy prezentacji multimedialnej. Wytwory uczniowskich działań prezentowane są na forum klasy innym uczniom i nauczycielowi. W tym schemacie to uczniowie korzystają z TIK (zarówno w domu, jak i na lekcjach), nauczyciel nie.

Schemat III

Ten schemat współpracy pociąga za sobą rozwój zarówno ucznia, jak i nauczyciela. Wymaga dużego zaangażowania oraz wysokich umiejętności w zakresie wykorzystania TIK na zajęciach. Nauczyciel tworzy dla ucznia przestrzeń do realizacji określonych celów uczenia się. Przestrzeń ta powinna uwzględniać nie tylko cele lekcji, ale także potrzeby oraz umiejętności uczniów. Przygotowane materiały w formie elektronicznej (np. linki do określonych zasobów Internetowych, karty pracy lub zadania do realizacji offline lub online) uczniowie samodzielnie – czy to w parach, czy w małych grupach – wykorzystują na zajęciach. Ten sposób uczenia i nauczania wymaga od nauczyciela znalezienia swoistej równowagi pomiędzy wykorzystaniem najnowszych technologii a alternatywnymi środkami dydaktycznymi oraz wysokiej świadomości celów dydaktycznych, jakie stawia przed sobą i uczniami. W tym schemacie praca ucznia w klasie z TIK jest kontynuacją pracy nauczyciela z TIK, jaką wykonał w domu.

Schemat IV

„Odwrócona klasa” to bardzo adekwatny przykład założeń tego schematu – wspólnej pracy nauczyciela i ucznia nad osiąganiem celów edukacyjnych. „Dzięki temu, że uczeń ma możliwość zapoznania się z materiałem przed zajęciami, można zrezygnować z metod podawczych i zaoszczędzony w ten sposób czas przeznaczyć na rozwiązywanie problemów, merytoryczne dyskusje i utrwalające zadania”.¹ Czy jest to nowy sposób nauczania? Wielu nauczycieli niejednokrotnie odsyłało uczniów do realizacji zadań po lekcji, takich jak: obserwacja jakiegoś zjawiska, wysłuchanie audycji czy zapoznanie się z przygotowanym wcześniej materiałem. Jednak obecnie coraz częstsze wykorzystanie TIK umożliwia tworzenie

tw. „wirtualnych środowisk uczenia się”, np. na platformie e-learningowej można umieścić materiały dydaktyczne wraz z zadaniami o różnych stopniach trudności. Nauczyciele tworzą również własne strony WWW, na których prezentują – zarówno swoim uczniom, jak i innym zainteresowanym – materiały uzupełniające. Przykładem jest strona <http://www.matematyka34.za.pl/>, na której nauczycielka matematyki utworzyła takie zakładki, jak: aktualności, pomocne linki, podstawa programowa, matura 2016, archiwum. Znajdują się tam również przypomnienia o sprawdzianach z prezentacją kryteriów oceniania oraz materiały pomocne w przygotowaniu się do sprawdzianu. Innym przykładem wspólnej pracy nauczyciela i ucznia jest e-portfolio. Jest to narzędzie edukacyjne, które służy do dokumentowania własnych postępów w procesie uczenia się i/lub rozwoju indywidualnego, angażuje i motywuje, pozwala zaprezentować własne osiągnięcia nauczycielom, rodzicom czy rówieśnikom. Dzięki takiemu wykorzystaniu TIK nauczyciel może moderować proces uczenia się, jak też wykorzystać go przy podsumowaniu i ocenie pracy ucznia. W prezentowanym schemacie aktywność nauczyciela i ucznia z TIK ma miejsce i w domu, i w szkole. Nie oznacza to jednak, że proces dydaktyczny realizowany jest wyłącznie z TIK, a praca z książką, zeszytem schodzi na plan dalszy. Nauczyciel może, a nierzadko powinien, uwzględniać inne aktywności ucznia.

Użycie TIK powinno być uzasadnione i ukierunkowane na osiągnięcie zaplanowanych celów dydaktycznych. Warto jednak pamiętać, że w nowocześnie pojmowanym uczeniu się sam proces tworzenia jest niemniej ważny niż produkt. Dzięki wykorzystaniu mobilnych urządzeń można znacznie bardziej zmotywować uczniów do większej aktywności pozalekcyjnej. Rolą nauczyciela jest kształtowanie u uczniów umiejętności skutecznego wyszukiwania oraz oceniania jakości pozyskanych informacji.

Tekst i zdjęcie
Krystyna Hapek
ŚCDN w Kielcach

Świętokrzyska Akademia Młodych Informatyków

Dlaczego kształcenie umiejętności programowania jest takie ważne? Powodów jest wiele: wspomaga ogólny rozwój uczniów, rozwija logiczne myślenie, uczy precyzyjnego formułowania własnych pomysłów i koncepcji rozwiązań różnych problemów, sprzyja dobrej organizacji pracy, rozwija kompetencje potrzebne do współpracy, niezbędne dzisiaj niemal w każdej aktywności zawodowej.

W związku z planowanymi zmianami w nauczaniu informatyki ŚCDN w październiku 2016 r. rozpoczęło realizację projektu Świętokrzyska Akademia Młodych Informatyków. Głównym celem projektu jest zwiększenie zainteresowania uczniów nauką programowania. Uczniowie gimnazjów zainteresowani programowaniem mogli już uczestniczyć w przedmiotowym konkursie informatycznym. Natomiast do tej pory takiej możliwości nie mieli uczniowie szkół podstawowych. Dlatego głównym działaniem w projekcie ŚAMI jest organizacja konkursu „Z Panem Scratchem za pan brat”. W bieżącym roku szkolnym konkurs przeprowadzony zostanie w dwóch kategoriach.

W pierwszej kategorii uczniowie kl. I–III wykonają w programie Scratch multimedialną ilustrację wiersza lub legendy świętokrzyskiej, w drugiej uczniowie w programie Scratch wykonają grę edukacyjną związaną z atrakcjami turystycznymi województwa świętokrzyskiego. Dla uczniów przewidziane są nagrody rzeczowe. Więcej informacji o konkursie znajduje się pod adresem: <http://www.scdn.pl/index.php/component/content/article/1275>.

W ramach projektu ŚAMI uruchomione zostały 18-godzinne szkolenia związane z programowaniem w języku Scratch. Swoją udział w szkoleniach zgłosiło 192 nauczycieli z 76 szkół. Zajęcia prowadzone są z wykorzystaniem platformy e-learningowej, na której udostępnione zostały niezbędne zasoby dydaktyczne. Nauczyciele tworzą również własne projekty i udostępniają je innym uczest-

nikom szkoleń. Uczą się także wykorzystywać możliwości serwisu scratch.mit.edu do tworzenia wirtualnych klas i efektywnego prowadzenia zajęć z uczniami.

Oprócz szkoleń związanych z nauką programowania w języku Scratch aktualnie prowadzone są czterogodzinne warsztaty dla nauczycieli w zakresie programowania robotów Lego Mindstorms. Po ich zakończeniu uruchomione zostaną zajęcia dla uczniów.

W drugim semestrze planowane jest zorganizowanie cyklu seminariów mających na celu przygotowanie nauczycieli do realizacji nowej podstawy programowej informatyki.

Tematyka tych seminariów, to m.in.:

- Innowacje pedagogiczne – prezentacje szkół uczestniczących w pilotażu MEN.
- Klocki roboty oraz inne pomoce i środki dydaktyczne wspierające nauczanie programowania.
- Oferta podręczników i materiałów dydaktycznych na nowy rok szkolny.

Na potrzeby projektu ŚAMI opracowana została witryna internetowa, na której znaleźć można ciekawe artykuły związane z narzędziami informatycznymi przydatnymi w realizacji zajęć informatycznych. Każda szkoła otrzymała w serwisie konto umożliwiające zamieszczanie własnych informacji na temat szkolnych działań związanych z nauczaniem programowania.

Projekt Świętokrzyskiej Akademii Młodych Informatyków objęty został patronatem przez Marszałka Województwa Świętokrzyskiego oraz Świętokrzyskiego Kuratora Oświaty. Partnerem ŚCDN jest Departament Społeczeństwa Informacyjnego Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach.

Tekst i zdjęcie
Anna Trawka
ŚCDN w Kielcach

Warsztaty programowania w języku Scratch

¹ http://www.idc.edu.pl/phocadownload/Nowe_produkty/manuala/metoda_odwrocona.pdf

Metoda IBSE – nowoczesne nauczanie przedmiotów przyrodniczych

Znaczenie nauki przez doświadczenie i eksperyment dostrzega Komisja Europejska, która zwraca uwagę na wykorzystanie metody badawczej w procesie nauczania przedmiotów przyrodniczych. W raporcie Komisji Europejskiej Science Education NOW czytamy: *Postuluje się poprawę jakości nauczania przedmiotów przyrodniczych poprzez wprowadzenie metod Inquiry Based Science Education (IBSE) i szkolenie nauczycieli ze stosowania tych metod.*¹

Inquiry Based Science Education oznacza nauczanie przez odkrywanie/ dociekanie naukowe. Jednym z głównych założeń i celów metody IBSE jest kształtowanie postaw i kompetencji badawczych uczniów. Metoda kładzie nacisk na rozwijanie samodzielności uczniów podczas poznawania elementów metody naukowej. Metodologia IBSE opiera się na cyklu uczenia się – jednym z najbardziej znanych i skutecznych modeli nauczania przedmiotów ścisłych. Obecnie funkcjonuje **model pięciostopniowego cyklu uczenia się, tzw. 5E**, który przedstawia schemat.

Aby nauczanie było wartościowe, uczniowie muszą sami zaangażować się w proces zdobywania wiedzy. Nauka przez odkrywanie motywuje uczniów do szukania rozwiązań różnymi metodami, zachęca do zbierania informacji, prowadzenia doświadczeń, eksperymentów i przedstawiania dowodów potwierdzających lub odrzucających hipotezę. Podczas odkrywania/ dociekania ważne jest znalezienie właściwej odpowiedzi, ale niezmiernie istotne jest również to, w jaki sposób uczeń znalazł rozwiązanie. Dzięki temu uczniowie uczą się krytycznego myślenia, rozumowania, zadawania pytań, wyciągania wniosków. W efek-

cie rozumieją, czym jest wiedza naukowa i jak powstaje.

Według Stanisława Dylaka, pedagoga, profesora UAM w Poznaniu, przeprowadzony przez uczniów eksperyment – obojętnie, czy jego wynik był zgodny z przewidywaniami (hipotezą), czy nie – zawsze wzbogaca ich obiektywną wiedzę o badanym fragmencie rzeczywistości oraz ich umiejętności badawcze.² Wynika to z faktu, że proces naukowy pozostaje na długo w pamięci. Przekonali się o tym nauczyciele biorący udział w kursie doskonalącym zorganizowanym przez ŚCDN „Metoda eksperymentu w procesie nauczania przedmiotów przyrodniczych”.

Inną formą doskonalenia, dzięki której nauczyciele zwiększają swoje kompetencje w zakresie rozwijania u uczniów umiejętności i postaw badawczych, logicznego myślenia, kreatywności jest Klub Aktywnego Przyrodnika, działający w ŚCDN

już od pięciu lat. Klub skupia nauczycieli – pasjonatów przyrody, którzy swoją pasją poznawania świata chcą „zarażać” swoich uczniów. Chętnie uczestniczą w zajęciach terenowych, poznając czasami nieznane atrakcje przyrodnicze regionu świętokrzyskiego. Nauczyciele sami doświadcza- jąc, badając, poszukując rozwiązań poszerzają swoją wiedzę o świecie przyrody. Zajęcia dostarczają nauczycielom wielu ciekawych i praktycznych inspiracji do pracy z uczniami. Podczas zajęć testują nowe aktywne metody pracy, wymieniają się doświadczeniami, dzielą się dobrymi praktykami w zakresie nauczania przedmiotów przyrodniczych. Tematyka zajęć i zdobywane umiejętności w Klubie Aktywnego Przyrodnika ukierunkowane są na rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów oraz podnoszenie efektywności nauczania przedmiotów przyrodniczych.

Ewa Kwiecień
ŚCDN w Kielcach

Nauczyciele podczas zajęć terenowych zorganizowanych w jaskini na Kadzielni w Kielcach. Fot. Roman Gad

Źródło: „Kopernik w terenie – regionalne warsztaty dla nauczycieli”. Warszawa: Centrum Nauki Kopernik, 2014.

¹ http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/report-rocand-on-science-education_en.pdf

² Nowa Pracownia Przyrody. Opracowanie rekomendacji wyposażenia szkolnej pracowni przyrody dla klas IV–VI szkoły podstawowej. Centrum Nauki Kopernik.

Nauka przez doświadczenie i eksperyment

Nauka przez doświadczenie i eksperyment jest obecnie jedną z najbardziej popularnych na świecie metod nauki poznawania otaczającej nas rzeczywistości, zjawisk i praw. Badania przeprowadzone przez naukowców wykazały, że przeciętny człowiek zapamiętuje 15 proc. tego, co usłyszy, 20 proc. tego, co zobaczy, ale 80 proc. tego, co zrobi i sprawdzi osobiście. W oparciu o te dane powstało wiele współczesnych modeli nauki. Przykładem tego nurtu jest bardzo popularna w wielu krajach, np. w Wielkiej Brytanii, Niemczech czy USA, metoda, która zyskała nazwę „outdoor education” (OE). W praktyce „outdoor education” oznacza zazwyczaj zorganizowany proces uczenia się poprzez samodzielne doświadczenie, eksperymentowanie i zabawę. Działanie nastawione jest na poznanie (zdobywanie wiedzy i umiejętności) podczas zajęć praktycznych.

Kluczowe zasady metody „outdoor education”:

- człowiek uczy się sam, a nie jest nauczany;
- łatwiej i efektywniej uczymy się w grupie;
- w działaniach uczestnicy mają wybór – nie ma przymusu;
- możliwie wiele treści nabywa się poprzez realne doświadczenie;
- w procesie uczenia się wykorzystuje się model

Cyklu Kolba, teorię stylów uczenia się, współczesną wersję tzw. Piramidy Masłowa, Paradygmat Doświadczenia Przygody itp.;

- wykorzystuje się transfer wiedzy z doświadczenia do „realnego życia” za pomocą wspólnych podsumowań;
- nauczyciel pełni rolę trenera, jest towarzyszem, a nie „głośnikiem”, z którego wydobywa się wiedza;
- proces uczenia się odbywa się w bezpiecznej atmosferze.

Osobnym nurtem w ramach OE jest program „learning outside the classroom”, który koncentruje się na realizacji podstawy programowej poza murami szkoły. Uczenie się poza klasą może być realizowane w formie wyprawy do muzeum, ośrodka naukowego, instytutu nauki itp.

Bardzo dobrym przykładem kształcenia w dziedzinach nauk przyrodniczych jest udział w zajęciach w Energetycznym Centrum Nauki w Kielcach. Dzięki współpracy Świętokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Energetycznego Centrum Nauki cyklicznie organizowane są warsztaty dla nauczycieli „Nauka przez doświadczenie i eksperyment”, którzy mają możliwość poznania:

- stałej ekspozycji „Energia”, która składa się z 28 interaktywnych stanowisk do samodzielnego

eksperymentowania w trzech strefach-ścieżkach: „Ogień i Ziemia”, „Powietrze i woda” i „Człowiek”;

- umieszczonego w specjalnej kapsule „Generators Mocy”, który pełni funkcję laboratorium, gdzie w grupach przeprowadza się doświadczenia i eksperymenty, np. konstruowanie żarówki, modelu DNA, układu oddechowego;
- zlokalizowanego na świeżym powietrzu „Energetycznego Ogrodu”, gdzie można się zrelaksować, korzystając z nietypowych karuzeli, trampolin, równoważni;
- kina, w którym emitowane są filmy w technologii 3D.

Warsztaty stały się dla nauczycieli świetną okazją do wymiany doświadczeń, źródłem ciekawych pomysłów na wykonanie prostych modeli, eksperymentów mających na celu uatrakcyjnienie lekcji, aktywizację uczniów i zachęcenie ich do eksperymentowania. Dlatego też zajęcia cieszą się dużym zainteresowaniem. Do chwili obecnej odbyły się trzy edycje warsztatów. Planujemy ich kontynuację i serdecznie zapraszamy na kolejne. Szczegóły na stronie internetowej www.scdn.pl.

Beata Prędoła
ŚCDN w Kielcach

Fot. Sylwia Mularczyk

Nauczyciele w czasie warsztatów „Nauka przez doświadczenie i eksperyment” w Energetycznym Centrum Nauki w Kielcach

Warsztaty w Energetycznym Centrum Nauki są dla nauczycieli źródłem ciekawych eksperymentów

Świątokrzyska Akademia Edukacji Kulturowej

Świątokrzyska Akademia Edukacji Kulturowej to projekt dofinansowany ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu Bardzo Młoda Kultura oraz środków Województwa Świętokrzyskiego, realizowany przez Wojewódzki Dom Kultury w Kielcach.

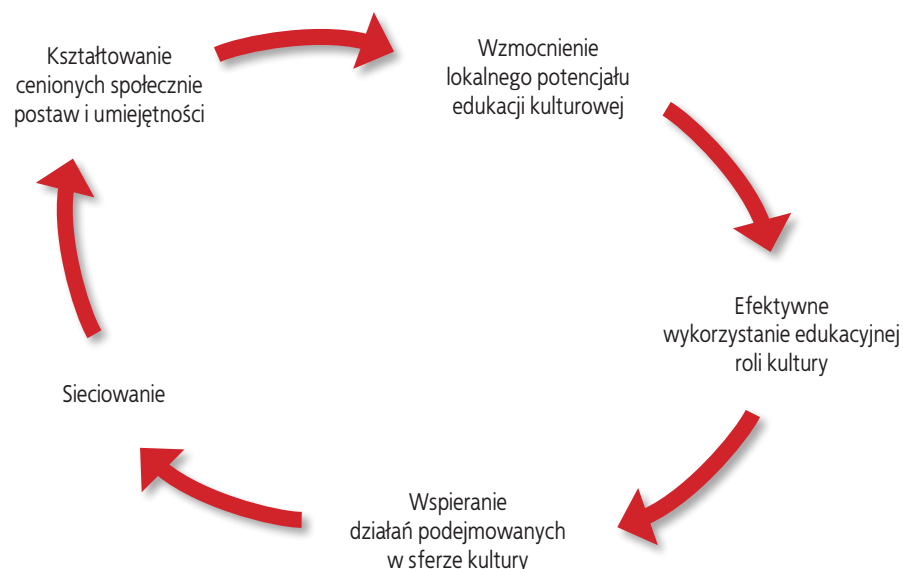
Wsparcie zaplanowane w projekcie skierowane jest do świętokrzyskich animatorów kultury, nauczycieli, instruktorów, twórców, artystów, pedagogów, edukatorów, których działania zmierzają do wzmocnienia roli edukacji kulturowej w rozwoju dzieci i młodzieży. W ramach projektu prowadzone są badania diagnostyczne, realizowane warsztaty i szkolenia, organizowane spotkania informacyjno-sieciujące oraz przyznawane granty na realizację najwartościowszych projektów edukacyjnych. Uczestnicy projektu wzbogacają swój warsztat pracy, poznając nowoczesne narzędzia dydaktyczne, mają możliwość dzielenia się swoimi doświadczeniami, są zachęceni do łączenia sił podczas realizacji wspólnych inicjatyw.

W tegorocznym cyklu warsztatów zorganizowanych przez Wojewódzki Dom Kultury wzięli udział przedstawiciele powiatów: kieleckiego, ostrowieckiego, jędrzejowskiego i buskiego. Uczestnicy zapoznali się m.in. z zasadami animacji społeczno-kulturalnej i współpracy na rzecz edukacji kulturowej, metodą projektu w obszarze kultury oraz źródłami inspiracji do pracy ze sztuką. Udział w warsztatach uprawniał do zgłoszenia projektu do dwuetapowego konkursu regrantowego. W 2016 roku granty w wysokości 15 tys. zł otrzymało pięć projektów:

- „Ambasadorzy Krzemionek” – Muzeum Historyczno-Archeologiczne w Ostrowcu Świętokrzyskim,
- „Zaduszki kontra Halloween” – Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich „Kępianki”,
- „Bieleńskie Gimnazjum Kultury” – Centrum Tradycji, Turystyki i Kultury Gór Świętokrzyskich w Bielinach,

Koordinator projektu Świątokrzyska Akademia Edukacji Kulturowej Małgorzata Michałowska-Wójcik podczas spotkania z uczestnikami projektu w Centrum Edukacyjnym w Wólce Milanowskiej

- „Szukam, szukania mi trzeba” – Buskie Samorządowe Centrum Kultury,
- „Janko Muzykant Modern” – Fundacja Studio TM.

Świątokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach włączyło się w realizację projektu Świątokrzyska Akademia Edukacji Kulturowej przez współorganizację takich wydarzeń, jak: Konwent Edukatorów Kultury, Świątokrzyska Giełda Pomysłów, Spotkanie informacyjno-sieciujące.

Konwent Edukatorów Kultury, zorganizowany w Centrum Edukacyjnym w Wólce Milanowskiej, był próbą wsparcia środowiska zajmującego się animacją i edukacją kulturalną w województwie świętokrzyskim. Stworzył osobom działającym w sferze kultury możliwość poznania się, porozmawiania, zrozumienia, co jest dla nich ważne, a także zastanowienia się, co są gotowi wspólnie zrobić w imię lepszej i dostępniejszej edukacji kulturowej w regionie.

Świątokrzyska Giełda Projektów, która odbyła się w Wojewódzkim Domu Kultury, podsumowała pierwszy rok realizacji projektu Świątokrzyska Akademia Edukacji Kulturowej. Miała na celu stworzenie przestrzeni sprzyjającej wymianie doświadczeń i informacji związanych z realizacją projektów wspierających edukację kulturową pomiędzy osobami doświadczonymi w korzystaniu z zewnętrznych

źródeł finansowania a praktykami oferującymi fachowość w działaniach z zakresu edukacji kulturowej. Była również okazją do zaprezentowania dotychczas zrealizowanych w naszym województwie przedsięwzięć z zakresu edukacji kulturowej. Swoimi dokonaniem w tym obszarze podzielili się m.in.: Zespół Szkół Społecznych im. Mikołaja Reja w Kielcach, Katolicka Szkoła Podstawowa w Ostrowcu Świętokrzyskim, Zespół Szkół w Woli Jachowej, Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Skorzeszyczach.

Celem spotkania informacyjno-sieciującego było zintegrowanie środowisk edukacji, kultury i niezależnych stowarzyszeń wokół wspólnej inicjatywy, jaką jest edukacja kulturowa. Podczas spotkania uczestnicy poznali założenia edukacji kulturowej, planowane działania oraz zasady uczestnictwa w konkursie regrantowym organizowanym w ramach projektu Świątokrzyska Akademia Edukacji Kulturowej. Ponadto spotkanie umożliwiło nawiązanie współpracy pomiędzy osobami realizującymi projekty z zakresu edukacji kulturowej w województwie świętokrzyskim. Uczestnicy wzięli również udział w warsztatach dotyczących edukacji kulturowej, komunikacji oraz entuzjazmu, pasji i charyzmy.

Przed nami jeszcze dwa lata realizacji projektu Świątokrzyska Akademia Edukacji Kulturowej. To szansa na udział w interesujących warsztatach, ciekawych wydarzeniach, prezentację swoich dokonań na polu edukacji kulturowej oraz otrzymanie dofinansowania na realizację przedsięwzięć z tego obszaru. Wszystkich zainteresowanych zapraszamy do odwiedzenia strony projektu: www.saek.pl.

Tekst i zdjęcie
Anna Przeorska
ŚCDN w Kielcach

Małgorzata Michałowska-Wójcik, zastępca dyrektora Wojewódzkiego Domu Kultury w Kielcach, koordynator projektu Świątokrzyska Akademia Edukacji Kulturowej: Podsumowując pierwszy rok działalności, jestem przekonana, że projekt spełnił swoje założenia. Najważniejsze w nim jest promowanie idei edukacji kulturowej – wspieranie aktywności edukacyjnej, która wykorzystując artystyczne środki wyrazu – m.in. teatr, film, plastykę – doprowadza do zmian społecznych. Pięć projektów, które realizowaliśmy w ubiegłym roku w ramach Świątokrzyskiej Akademii Edukacji Kulturowej, świetnie wpisało się w te założenia. Dotyczyły one wsparcia dzieci i młodzieży w kształtowaniu ich relacji ze światem. Uczyliśmy najmłodszych uczestników krytycznego podejścia do otaczających ich zjawisk, a jednocześnie przekonywaliśmy ich do otwartości, zaufania oraz współpracy z innymi. Koordynatorzy projektów, ale także postronni obserwatorzy, podkreślali, jak ogromne zmiany zachodziły w dzieciach – zaprzyjaźniały się ze sobą, współpracowały, a co najważniejsze, przestawały być tylko odbiorcami kultury, a stawały się jej twórcami. Projekty spełniły swoje założenia – rozwijały uczestników artystycznie i społecznie.

Zaskoczyło nas pozytywnie wiele zjawisk. Najbardziej chyba sam dobór tematów, to, że dzieci podejmowały tak trudne sprawy. Mam na myśli m.in. projekt „Za-

Zespół Szkół Społecznych im. Mikołaja Reja w Kielcach

duszki kontra Halloween”. Pomysł zrodził się na skutek tragicznych zdarzeń, z jakimi spotkali się uczniowie – śmierci rodziców swoich kolegów. Projekt dotyczył bardzo trudnej sfery emocjonalnej związanej z przeżywaniem śmierci, szczególnie dla dzieci. Pokazał, jak o niej rozmawiać, jak się zachować wobec tych, których śmierć najbardziej dotknęła.

Równie interesujące były działania w Busku-Zdroju w projekcie „Szukam, szukania mi trzeba”. Odwołanie do poezji lokalnego barda było przyczynkiem do dyskusji z młodzieżą na tematy ważne, choć trud-

ne, np. o uchodźcach i syndromie „obcego” w naszej kulturze.

Projekt „Ambasadorzy Krzemionek” przygotował uczniów sąsiadujących szkół do roli ambasadorów Rezerwatu Archeologicznego w Krzemionkach – wyposażył ich w wiedzę, a także dostarczył im atrakcyjnych narzędzi. Dzieci same stworzyły film i „Niezwykły przewodnik o Krzemionkach dla najmłodszych”.

Bardzo dobrze wypadł projekt „Bieleńskie Gimnazjum Kultury”, który zakładał utworzenie grupy teatralnej, ale pozostawiał dzieciom wiele możliwości do wypełnienia swoimi pomysłami, tematami i emocjami. Podobnie – projekt „Janko Muzykant Modern”, który pokazał naszego noblistę w nowym ujęciu. Cytaty z twórczości H. Sienkiewicza były inspiracją do stworzenia własnego spektaklu łączącego różne dziedziny sztuki – teatru, tańca ludowego i tańca nowoczesnego.

W 2017 roku mamy zapisaną kwotę 150 tys. zł na realizację dziesięciu projektów. Widzimy, że środki na edukację kulturową pomagają animatorom i pasjonatom realizować ich twórcze inicjatywy, a przede wszystkim dobrze służą dzieciom i młodzieży.

Zebrała
Martyna Głębocka
Fot. Martyna Głębocka

Zespół Szkół w Woli Jachowej

Nowoczesna Szkoła Zawodowa – Nowoczesny Region

Najważniejszym zadaniem współczesnych szkół zawodowych jest dostosowanie proponowanego przez nie kształcenia do potrzeb dynamicznie zmieniającego się rynku pracy, które powinno zapewnić absolwentom uzyskanie zatrudnienia w wyuczonym zawodzie. Aby było to możliwe, konieczna jest współpraca szkół z pracodawcami nie tylko w zakresie organizacji praktyk zawodowych, ale również w zakresie modyfikacji programów nauczania i aktualizacji specjalistycznej wiedzy nauczycieli kształcenia zawodowego oraz zapewnienie uczniom nowoczesnej bazy techno-dydaktycznej.

Wspierając szkoły zawodowe w realizacji tego zadania, Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach od stycznia 2016 roku do września 2018 roku realizuje partnerski projekt „Nowoczesna Szkoła Zawodowa – Nowoczesny Region”. Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Osi Priorytetowej 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo, Działania 8.5 Rozwój i wysoka jakość szkolnictwa zawodowego oraz kształcenia ustawicznego, Poddziałania 8.5.1 Podniesienie jakości kształcenia zawodowego oraz wsparcie na rzecz tworzenia i rozwoju CKZiU Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020.

Projekt realizowany jest w partnerstwie i obejmuje wsparciem 560 uczniów i uczennic oraz 56 nauczycieli z 28 szkół zawodowych województwa świętokrzyskiego.

Główne cele projektu to: wzrost jakości kształcenia zawodowego w zakresie rozwoju inteligentnych specjalizacji regionu świętokrzyskiego, dostosowanie metod nauczania do wymagań rynku pracy w 28 szkołach zawodowych poprzez podniesienie kwalifikacji nauczycielek i nauczycieli oraz uczennic i uczniów szkół zawodowych, wypracowanie modelu współpracy oraz opracowanie zasad funkcjonowania Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego.

Zgodnie z zapisami „Strategii Badań i Innowacyjności (RIS3). Od absorpcji do rezultatów – jak pobudzić potencjał województwa świętokrzyskiego 2014–2020+” nasz region posiada cztery główne inteligentne specjalizacje: zasobooszczędne budownictwo, przemysł metalowo-odlewniczy, nowoczesne rolnictwo i przetwórstwo spożywcze, turystyka zdrowotna i prozdrowotna oraz trzy horyzontalne specjalizacje: technologie informacyjno-komunikacyjne, branża targowo-kongresowa, zrównoważony rozwój energetyczny.

Kierunki nauczania w szkołach objętych projektem „Nowoczesna Szkoła Zawodowa – Nowoczesny Region” wpisują się w inteligentne specjalizacje województwa świętokrzyskiego i są ukierunkowane na kształcenie w takich zawodach, jak: technik mechatronik, technik budownictwa, technik żywienia, technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej. Pozwoli to na lepsze dopasowanie kierunków nauczania i programów rozwojowych szkół do wymagań świętokrzyskiego rynku pracy.

Strukturę projektu tworzy dziewięć zadań realizowanych przez Lidera i partnerów.

Diagnoza zapotrzebowania szkół na działania wspierające ich rozwój
Model współpracy szkół z otoczeniem społeczno-gospodarczym
Dualne podejście do kształcenia i szkolenia
Staże i praktyki zawodowe w przedsiębiorstwach
Kursy doradztwa zawodowego i kultury zawodu dla uczniów
Zajęcia dodatkowe dla uczniów w zakresie kompetencji kluczowych
Przedsiębiorczość zawodowa
Doskonalenie nauczycieli i instruktorów kształcenia zawodowego
Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego

Z zaplanowanych w projekcie działań Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli realizuje trzy zadania:

1. Diagnoza zapotrzebowania szkół na działania wspierające ich rozwój.
2. Kursy doradztwa zawodowego i kultury zawodu dla uczniów.
3. Doskonalenie nauczycieli i instruktorów kształcenia zawodowego.

Przeprowadzona w czerwcu 2016 r. diagnoza indywidualnego zapotrzebowania szkół zawodowych na działania wspierające ich rozwój zgodnie z wymogami rynku pracy pozwoliła na zaplanowanie szczegółowej tematyki kursów i szkoleń realizowanych w ramach projektu.

Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli proponuje nauczycielom uczestniczącym w projekcie wiele form doskonalenia zawodowego:

- seminaria tematyczne z elementami warsztatowymi,
- warsztaty branżowe,
- warsztaty z doradztwa zawodowego,
- doskonalące kursy zawodowe,
- wizytę studyjną dotyczącą kształcenia dualnego,
- branżowe sieci współpracy i samokształcenia,
- sieć współpracy i samokształcenia z zakresu doradztwa zawodowego.

Seminaria tematyczne mają przybliżyć nauczycielom i instruktorom kształcenia zawodowego zagadnienia związane z dualnym podejściem do kształcenia i szkolenia oraz przystosowaniem szkolnych programów kształcenia do potrzeb rynku pracy wynikających z rozwoju technologii i organizacji pracy oraz zmian prawnych.

Warsztaty branżowe mają na celu rozwój kompetencji nauczycieli i instruktorów kształcenia zawodowego zgodnych z zapotrzebowaniem regionalnego rynku pracy.

Doskonalące kursy zawodowe realizowane będą komplementarnie z praktykami i stażami adresowanymi do nauczycieli kształcenia zawodowego oraz umożliwią im nabycie dodatkowych kompetencji oraz zaktualizowanie specjalistycznej wiedzy merytorycznej w zakresie zawodów powiązanych z inteligentnymi i horyzontalnymi specjalizacjami województwa świętokrzyskiego.

Sieci współpracy i samokształcenia mają na celu wsparcie nauczycieli w formie konsultacji e-learningowych udzielanych przez moderatorów sieci i zaproszonych ekspertów, a wizyta studyjna pozwoli na zapoznanie ich z funkcjonowaniem dualnego systemu kształcenia w praktyce.

Dla uczniów świętokrzyskich szkół zawodowych ŚCDN organizuje w Centrum Edukacyjnym w Wólce Milanowskiej wyjazdowe kursy doradztwa zawodowego i kultury zawodu w wymiarze 32 godzin zajęć blended learningowych, realizowanych z wykorzystaniem platformy e-learningowej i cyfrowych pomocy dydaktycznych. Uczniowie w trakcie zajęć prowadzonych przez doradców zawodowych i psychologów poznają swoje predyspozycje zawodowe oraz planują karierę edukacyjno-zawodową.

Szczegółowe informacje dotyczące projektu znajdują się na stronie: www.nowoczesnaszkola.spin.pl.

Anna Przeorska
ŚCDN w Kielcach

„Olimpiada Solidarności. Dwie dekady historii. Sukces ucznia i nauczyciela”

Rok szkolny 2016/2017 to czas zacieśnienia współpracy między Świętokrzyskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli a Delegaturą Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach. Jako wojewódzka placówka doskonalenia nauczycieli przez trzy lata realizowaliśmy etap regionalny ogólnopolskiego konkursu organizowanego przez Fundację Centrum Solidarności w Gdańsku pod nazwą „Olimpiada Solidarności. Dwie dekady historii”. Konkurs ma na celu upowszechnienie wśród młodzieży ponadgimnazjalnej wiedzy na temat najnowszej historii Polski, przybliżenie polskiego dziedzictwa historycznego i polskiego dorobku kulturowego. Zauważyliśmy, że udział szkół z województwa świętokrzyskiego w konkursie w skali kraju jest na niskim poziomie. Postanowiliśmy więc wesprzeć nauczycieli i uczniów w przygotowaniu do konkursu, realizując wspólnie przedsięwzięcie edukacyjne pod nazwą „Olimpiada Solidarności. Dwie dekady historii. Sukces ucznia i nauczyciela”. Naszym celem było wzbudzenie zainteresowania najnowszą historią naszego regionu i kraju wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych województwa świętokrzyskiego oraz wzbogacenie warsztatu pracy nauczycieli. Ważnym elementem projektu było kształtowanie postaw patriotycznych związanych z otwartością, tolerancją i współpracą. Przedsięwzięcie nawiązuje do kierunków realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2016/2017 odnoszących się do kształtowania postaw i wychowania do wartości. Było one również spójne z zadaniami Świętokrzyskiego Kuratora Oświaty w obszarze aktywnego zdobywania przez uczniów wiadomości i umiejętności zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego. Chcieliśmy, aby zwiększyła się liczba uczniów zainteresowanych udziałem w Olimpiadzie Solidarności, w której nasze województwo, mimo wielu cennych nagród w postaci np. indeksów do szkół wyższych, jest reprezentowane zwykle przez niewielką liczbę uczestników. Dlatego też zaproponowaliśmy zarówno nauczycielom, jak i uczniom wsparcie w przygotowaniu do konkursu, które merytorycznie realizowane było przez pracowników naukowych IPN. Wyposażyliśmy też zainteresowanych w teki edukacyjne: „Z Solidarnością do wolności”, „Stan wojenny” oraz inne materiały dydaktyczne.

Do aktywnego udziału w przedsięwzięciu zaprosiliśmy zarówno nauczycieli języka polskiego, historii, wiedzy o społeczeństwie, jak i uczniów zainteresowanych historią najnowszą. Inauguracja w formie konferencji dla uczniów i nauczycieli odbyła się 6 października 2016 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia”, przy ul. Warszawskiej 5 w Kielcach. W trakcie konfe-

Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych podczas konferencji „Olimpiada Solidarności. Dwie dekady historii. Sukces ucznia i nauczyciela” – 6 października 2016 r., Centrum Edukacyjne IPN „Przystanek Historia”

Fot. Martyna Głębocka

rencji dr Ryszard Śmietanka-Kruszelnicki (IPN) wygłosił wykład wprowadzający pt. „Powstanie Solidarności a kryzys państwa komunistycznego w Polsce”. Marzena Grosicka (IPN) omówiła praktyczną stronę korzystania z istniejących portali internetowych i stron WWW poświęconych historii z lat 1980–1989 oraz zaprezentowała refleksje z wyjazdu edukacyjnego do Europejskiego Centrum Solidarności w Gdańsku. Zaprosiliśmy też do współpracy Muzeum Historii Kielc, którego przedstawiciel Leszek Dziedzic wygłosił wykład „Czas Solidarności w zbiorach Muzeum Historii Kielc”. Nauczyciele: Monika Pustówka z II LO w Kielcach oraz Piotr Starzyk z Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 w Łopusznie podzieliли się praktycznymi doświadczeniami nauczycieli, których uczniowie w latach poprzednich w Olimpiadzie Solidarności odnieśli sukces. Konsultanci ŚCDN: Lidia Pasich, zajmująca się m.in. projektami dotyczącymi pracy z uczniem zdolnym, przygotowała ciekawą prezentację i wskazówki „Jak pracować ze szkolnymi gigantami?”, a Marzanna Kostecka-Biskupska w wystąpieniu „Od zamiaru do działania, czyli o motywacji” pokazała, jak i dlaczego warto motywować siebie i innych do różnych działań. Na zakończenie konferencji odbył się pokaz filmu „Grupy Oporu” w reżyserii Marii Dłużewskiej.

Drugie spotkanie odbyło się 25 października 2016 r. w Świętokrzyskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach, podczas którego przeprowadzono warsztaty tematyczne, osobno dla uczniów i nauczycieli. Uczniowie pod opieką p. Marzeny Grosickiej dowiedzieli się m.in., jak wykorzystać film, prasę, fotografie i piosenki

z epoki w zdobywaniu wiedzy historycznej, pracowali z tekami edukacyjnymi IPN obejmującymi tematy: „Sierpień 1980 roku” oraz „Manipulowanie rzeczywistością PRL w prasie przełomu lat 1981–1982”. Nauczyciele rozmawiali z dr. Ryszardem Śmietanką-Kruszelnickim o tym, jak wykorzystać teki edukacyjne „Z Solidarnością do wolności” i „Stan wojenny” w pracy dydaktycznej na przykładzie lekcji pt. „Sierpień 1980 r.” oraz „Manipulowanie rzeczywistością PRL w prasie przełomu lat 1981–1982”.

Trzecie, ostatnie ze spotkań, zorganizowano 11 stycznia 2017 r. w Centrum Edukacyjnym „Przystanek Historia”. W czasie spotkania przeprowadzono warsztaty tematyczne dla uczniów i nauczycieli „Od rejestracji do demokracji. NSZZ „Solidarność” w latach 1980–1989”. Zajęcia koncentrowały się na pracy ze źródłami pisanymi, ikonograficznymi oraz opracowaniami, a spotkanie zakończył pokaz filmu pt. „Z Solidarnością do wolności. Drogi do wolności, drogi do wspólnej Europy” z 2008 r., w reżyserii Krystyny Mokrosińskiej.

Czy nasze wspólne przedsięwzięcie zrealizowało swoje cele? Czy zwiększyło się zainteresowanie i udział szkół w Olimpiadzie Solidarności? Na te pytania będzie można odpowiedzieć w czerwcu 2017 r., kiedy zakończy się czwarta edycja Konkursu. Niemniej jednak wiedza, umiejętności pracy i wykorzystanie dodatkowych źródeł informacji wydają się być bezcenne.

Maria Bednarska
ŚCDN w Kielcach

„Śladami pamięci – uczeń/nauczyciel badaczami historii”

Projekt „Śladami pamięci – uczeń/nauczyciel badaczami historii” to kolejne wspólne przedsięwzięcie edukacyjne Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach oraz Świętokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli, przy wsparciu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego. Celem projektu jest wzbudzenie zainteresowania historią naszego regionu i kraju wśród uczniów szkół województwa świętokrzyskiego oraz wzbogacenie warsztatu pracy nauczycieli. Ważnym elementem projektu jest kształtowanie postaw patriotycznych związanych z otwartością, tolerancją i współpracą.

W ramach przedsięwzięcia zaplanowaliśmy konferencje i warsztaty zarówno w nowo otwartym Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia”, jak i w siedzibie ŚCDN. Zainteresowane szkoły mogły wziąć udział w realizacji szkolnych projektów pt. „Sprawiedliwi z regionu świętokrzyskiego”. Działaniom w placówkach towarzyszyła wystawa „Samarytanie z Markowej”. Nauczyciele otrzymali materiały edukacyjne, m.in. tekę IPN „Polacy ratujący Żydów w latach II wojny światowej”.

Konferencja inaugurująca projekt – Maria Bednarska, koordynator projektu, oraz dr Tomasz Domański z Delegatury IPN w Kielcach

Fot. Martyna Głębocka

Do aktywnego udziału w bezpłatnym projekcie zaprosiliśmy nauczycieli historii, języka polskiego, wychowawców wraz z uczniami ze szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych województwa świętokrzyskiego. W ramach szkolnych projektów uczniowie poszukiwali informacji na temat Polaków ratujących Żydów i Polaków, którzy pomagali innym współmieszkańcom podczas II wojny światowej. Poznawali historię miasta, gminy, powiatu w czasach II wojny światowej, przeprowadzali wywiady z najstarszymi mieszkańcami i opracowywali je w formie nagrania, prezentacji, filmu, wykorzystywali obecność wystawy „Samarytanie z Markowej” do przeprowadzenia szkolnych inicjatyw, umieszczali informację o przebiegu projektu na stronie internetowej swojej szkoły. Konsultacji i weryfikacji zdobytych informacji dokonują przedstawiciele Instytutu Pamięci Narodowej.

Konferencja inaugurująca przedsięwzięcie dla nauczycieli odbyła się 18 października 2016 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia”. Nauczyciele wysłuchali wykładów dra Marka Maciągowskiego (Ośrodek Myśli Patriotycznej i Obywatelskiej) „Walka o przetrwanie – życie codzienne w gettach dystryktu radomskiego” oraz dra Tomasza Domańskiego (IPN) – „Polacy ratujący Żydów na Kielecczyźnie w latach 1942–1945”, zapoznali się z wystawą „Samarytanie z Markowej”, zaprezentowaną przez dra Michała Zawiszę (IPN). Maria Bednarska (ŚCDN) omówiła założenia projektu „Niezwyczajne historie. Polacy ratujący Żydów w regionie świętokrzyskim”. Na zakończenie odbył się spektakl Podwórkowej Areny Absurdu pt. „Po sąsiedzku” (scenariusz, choreografia i dobór piosenek Ewa Sorbian).

Drugie spotkanie w formie warsztatów tematycznych dla uczniów i nauczycieli odbyło się 14 listopada 2016 r. w Świętokrzyskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli. Podczas spotkania dr Tomasz Domański omówił „Różne formy upamiętniania zagłady Żydów”, a dr Michał Zawisza – „Portret zbiorowy Sprawiedliwych z województwa świętokrzyskiego”. W drugiej części spotkania odbyły się warsztaty z teką edukacyjną IPN „Polacy ratujący Żydów w latach II wojny światowej”.

Trzecie spotkanie w formie warsztatów tematycznych dla uczniów i nauczycieli zaplanowano na 22 lutego 2017 r. Do udziału zaprosiliśmy Ewę Kołomańską z Muzeum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie z wystąpieniem na temat „Kto ratuje jedno życie...”. „Praca z relacją” – to zagadnienie, które przedstawi Iwona Kasela – Ambasador Muzeum Polin, nauczyciel VII LO w Kielcach. Maria Bednarska (ŚCDN) poprowadzi warsztat „Gdyż chciałem przeżyć...”.

Niezwyczajne historie. Polacy ratujący Żydów w regionie świętokrzyskim

26 kwietnia 2017 r. w Centrum Edukacyjne IPN „Przystanek Historia” nastąpi podsumowanie przedsięwzięcia i prezentacja szkolnych działań projektowych pod wspólnym tytułem „Niezwyczajne historie. Polacy ratujący Żydów w regionie świętokrzyskim”. Dla aktywnych nauczycieli i uczniów zaplanowano wyjazd edukacyjny do Muzeum Polin lub Muzeum Rodziny Ulmów w Markowej.

Szkoła realizująca projekt może przyjąć na około dwa tygodnie wystawę „Samarytanie z Markowej”, przeprowadzić spotkania dla uczniów i nauczycieli (ewentualnie rodziców, środowiska lokalnego). Na ekspozycji znalazły się fotografie oraz dokumenty ilustrujące życie rodziny Ulmów z Markowej na Podkarpaciu. Podczas II wojny światowej Ulmowie ponieśli śmierć za ukrywanie ośmiorga Żydów z rodzin Didnerów, Grunfeldów i Goldmannów. W 1995 r. Wiktorię i Józefa Ulmów zaliczono w poczet Sprawiedliwych wśród Narodów Świata, a 17 marca 2016 r. w Markowej otwarto Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów.

Na podstawie biogramów z Księgi Sprawiedliwych wśród Narodów Świata i bazy na stronie internetowej Instytutu Yad Vashem wyodrębniłem pewne cechy zjawiska ratowania Żydów na terenie województwa świętokrzyskiego. Przyjrzałem się 120 różnym przypadkom ratowania Żydów, w których ratujący zostali uhonorowani medalem. W tych 120 przypadkach uhonorowano 283 osoby.

Zdecydowana większość Sprawiedliwych, bo ponad 77 proc., mieszkała na wsi. (...) Jeśli chodzi o ówczesne miasta, to wśród Sprawiedliwych jest 12 mieszkańców Skarżyska-Kamiennej, 11 mieszkańców Kielc, 10 Starachowic, 8 Ostrowca, 7 Końskich, 5 z Sandomierza, 4 z Włoszczowy, 3 ze Staszowa, 2 z Chęciny, po jednym z Jędrzejowa i Opatowa.

(...) Jeżeli chcielibyśmy stworzyć profil Polaka, mieszkańca terenów wchodzących obecnie w skład województwa świętokrzyskiego, to byłaby to osoba mieszkająca na wsi, która w pomoc Żydom zaangażowała się wraz małżonkiem lub z innymi członkami rodziny, kierując się przyjaźnią z osobą ratowaną. Najczęściej ukrywano kilka osób przez okres około dwóch lat. W większości przypadków osobom odznaczonym przez Yad Vashem, jak i ratowanym na tych terenach udawało się przeżyć wojnę.

Z wystąpienia dra Michała Zawiszy „Portret zbiorowy Sprawiedliwych z województwa świętokrzyskiego”

Maria Bednarska
ŚCDN w Kielcach

Przystanek Historia

Rozmowa z dr Dorotą Koczwańską-Kalitą,
Naczelnik Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach

Od połowy września ubiegłego roku działa w Kielcach Centrum Edukacyjne IPN „Przystanek Historia”. W tym roku szkolnym kielecki IPN realizuje ze Świętokrzyskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli dwa projekty edukacyjne. Czy to znaczy, że będą teraz Państwo przybliżać społeczeństwu historię?

– Działalność edukacyjna zawsze była nam bliska. Przez lata media zawężyły nasz wizerunek i byliśmy postrzegani jako Instytut od teczek i lustracji. Wiele osób nie zdaje sobie sprawy z ogromnego zakresu naszej działalności. Mamy w strukturach pion naukowy, edukacyjny, bogate archiwum, wydajemy książki, publikujemy materiały metodyczne, przygotowujemy wystawy i konkursy. W plenerze, w trakcie rajdów prezentujemy młodzieży historię ludzi, wydarzeń i miejsc. Lustracja jest jednym z wielu zadań.

Jakie działania edukacyjne podejmował IPN w Kielcach?

– Ubiegłoroczne można podzielić na dwa etapy, których cezurą jest utworzenie Centrum Edukacyjnego IPN „Przystanek Historia”. W pierwszej połowie roku działaliśmy według utrwalonych standardów, czyli reagowaliśmy na zaproszenia i potrzeby szkół w województwie świętokrzyskim. Realizowaliśmy też projekty przygotowane przez szkoły – między innymi prowadziliśmy zajęcia dla placówek oświatowych, które w nazwie mają „Armię Krajową”. Wychodziliśmy też ze swoimi propozycjami szkoleń, rajdów, gier planszowych. Przełomem w kontaktach ze szkołami oraz mieszkańcami było utworzenie Centrum Edukacyjnego IPN „Przystanek Historia” przy ulicy Warszawskiej 5 w Kielcach. Dzięki temu możemy prezentować w stałym miejscu nasz dorobek wystawienniczy i wydawniczy. Dla naszych gości przygotowaliśmy: cykl przedpołudniowy skierowany do uczniów i nauczycieli oraz cykl popołudniowy otwarty dla mieszkańców Kielc i regionu. Zapraszamy także na wykłady, warsztaty, filmy, wystawy.

Uczniowie jakich szkół najczęściej odwiedzają „Przystanek Historia”?

– Przede wszystkim odwiedzają nas uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, głównie licealiści. Gościliśmy też gimnazjalistów, uczniów szkół podstawowych, a nawet kilka grup przedszkolaków, dla których przygotowaliśmy projekt „Historia w kolorach”. Najmłodszy poznają polskie symbole przy zabawie w puzzle i w czasie krótkiego filmu. W ciągu dwóch pierwszych miesięcy odwiedziło

Centrum 1500 uczniów. Ta liczba utwierdziła nas w przekonaniu, że to był trafiony pomysł.

Jakie tematy interesują świętokrzyskie szkoły?

– Bardzo często są to tematy związane z rocznicami wydarzeń. Dotyczą przede wszystkim drugiej wojny światowej: zbrodni katyńskiej, Polskiego Państwa Podziemnego, Armii Krajowej, Polaków ratujących Żydów, ale także historii oddziału „Ponurego”, rozbitcia kieleckiego więzienia, żołnierzy wykłetych. Dużym zainteresowaniem cieszą się też zajęcia o stalinizmie w Polsce, kryzysach PRL w latach 1956, 1968, 1970, 1976 i 1980, stanie wojennym czy o NSZZ „Solidarność”. Spektrum tematów jest ogromne.

Jak Pani ocenia wiedzę młodych ludzi o historii najnowszej?

– Niejednoznacznie. Niektórzy uczniowie prezentują szeroką i utrwaloną wiedzę. Nie wiem, czy wynieśli ją z domu, czy mają dobrych nauczycieli, a może sami się interesują wydarzeniami. Jest grupa młodych ludzi zainteresowana historią najnowszą, ale tylko wybiórczymi tematami. Oczywiście są osoby, które w ogóle nie interesują się historią. Młodzież bardzo ceni sobie spotkania ze świadkami historii, ich naoczne relacje. Najbardziej tematy dotyczące żołnierzy wykłetych i drugiej wojny światowej.

Czy historia przekazywana przez badaczy w Centrum Edukacyjnym IPN, poza szkołą, lepiej trafia do uczniów?

– Na pewno wzbogaca ich wiedzę. Liczne dokumenty, materiały dydaktyczne, wystawy, filmy, multimedia, portale historyczne – to bardzo ciekawy i różnorodny materiał. We współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej kierujemy także ofertę do nauczycieli.

Jakie propozycje przygotował IPN dla mieszkańców?

– Raz w miesiącu zapraszamy na popołudniowy wykład i raz na film. Dotychczas zorganizowaliśmy trzy spotkania, w pierwszym uczestniczyło 120 osób, pozostałe dwa cieszyły się mniejszym zainteresowaniem. W cyklu „Historia dla każdego” w przystępnej formie prezentujemy zagadnienia dotyczące dziejów Polski. Dyskutujemy między innymi na temat armii sowieckiej – czy to był „wyzwoliciele, okupant czy sojusznik?”. Prezentujemy także ważne osoby z naszego regionu. Było spotkanie poświęcone Bronisławowi „Sokołowi” Klimczakowi, zamordowanemu w kielec-

dr Dorota Koczwańska-Kalita, Naczelnik Delegatury IPN w Kielcach

Fot. Martyna Głębocka

kim więzieniu, a także spotkanie z córką Jana Piwnika „Ponurego”. W cyklu „Kłopoty z historią” skupiamy się na sprawach, które budzą kontrowersje. Bywa, że uczestnicy spotkania mają bardzo różniące się spojrzenia. Chcemy, aby poznali najnowsze badania i dokumenty, a nie powielali pewne stereotypy.

W bieżącym roku szkolnym Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli wraz z Instytutem Pamięci Narodowej są organizatorami dwóch projektów dla uczniów i nauczycieli. Jak Pani ocenia tę współpracę?

– Nie wyobrażam sobie funkcjonowania IPN bez współpracy z instytucjami oświatowymi. Stalibyśmy się wyspą, do której od czasu do czasu dopływają jakieś łodzie. Wspólne działania pozwalają upowszechniać naszą ofertę. Korzystamy z Państwa doświadczeń, z możliwości dotarcia do nauczycieli w całym województwie. My zaoferowaliśmy nauczycielom nasze zasoby edukacyjne oraz wiedzę pracowników. Warto z nich czerpać, ponieważ nie ma zwanego, dobrego podręcznika najnowszej historii Polski. W IPN pracujemy w oparciu o dokumenty, do których dostęp był kiedyś utrudniany. W związku z tym ciągle odkrywamy nowe postacie i wydarzenia, które przywracamy pamięci. Te odkryte historie są istotnym elementem edukacji.

Dziękuję za rozmowę.

Rozmawiała
Martyna Głębocka

Świętokrzyski Program Wspierania Rozwoju Aktywności Fizycznej

Horyzonty Aktywności Fizycznej – Dziecięca Piłka Ręczna

Nie spodziewałem się, że po wpisaniu w popularną wyszukiwarkę internetową wyrazu „piłka” na pierwszym miejscu pojawi się informacja o golfie – grze niezwykle, ale raczej mało znanej, zwłaszcza przez młodsze pokolenie. Kolejne linki to już świat futbolu – najpopularniejsza gra na świecie. A czego oczekiwałem, przeszukując zasoby sieci? Ano chciałem się dowiedzieć, kto i kiedy dokonał tego epokowego odkrycia, że kulisty przedmiot może posłużyć jako najcudowniejsza zabawka świata. Kula,

która zawładnęła nie tylko światem dziecięcych zabaw, ale stała się ulubioną zabawką zarówno młodych ludzi, jak i tych dojrzałych oraz bardzo dojrzałych. Co znalazłem, o tym później, ale skoro piłka sama w sobie jest tak magiczna, rzućmy więc piłkę dzieciom i zobaczmy, co się stanie.

My postanowiliśmy rzucić piłkę ręczną dzieciom.

Tworząc program, skierowaliśmy nasze działania w stronę dwóch głównych odbior-

ców: dzieci i nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej. Chcemy, aby program dał dzieciom możliwość uczestniczenia w kształtującej zabawie – grze (w tym wypadku jest to piłka ręczna), wprowadzając je jednocześnie w społeczną i emocjonalną sferę doznań, które niesie ze sobą udział w „prawdziwej” lekcji wychowania fizycznego. Właśnie o tę zmianę jakościową lekcji wchodzi nam najbardziej. Bardzo zależy nam, aby nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej stali się pierwszymi, którzy swoich podopiecznych wprowadzą nie tylko w świat wiedzy i nauki, ale również w świat dziecięcego sportu. Czy podołają temu wyzwaniu? Czy zerwą z utrwalonym wizerunkiem pani prowadzącej zajęcia ruchowe w szpilkach? Jesteśmy pewni, że podsumowanie programu w czerwcu 2017 roku da twierdzącą odpowiedź na powyższe pytania.

W oparciu o zabawy z piłkami oraz uproszczone formy gier dostosowane do możliwości małych sportowców stworzyliśmy program, czerpiąc inspirację i wplatając w jego treści elementy w prostej linii wywodzące się z piłki ręcznej, która od wielu lat prężnie rozwija się w naszym regionie, znakomicie promując Kielce i województwo świętokrzyskie.

Pragniemy, aby nasze wsparcie świętokrzyskich szkół w zakresie poprawy jakości zajęć wychowania fizycznego w pierwszym etapie edukacyjnym zaowocowało zwiększeniem aktywności fizycznej. W tym celu posłużyliśmy się zaadaptowaną do poziomu

rozwojowego dzieci najmłodszych, a więc i dostosowaną do poziomu ich sprawności fizycznej, uproszczoną piłką ręczną. Zaproponowaliśmy proste reguły gry, tak aby dziecięca piłka ręczna stała się przyjazna dla dzieci i łatwa w nauczaniu, zaś lokalnym samorządom pomogliśmy w doposażeniu szkół w niezbędne pomoce dydaktyczne.

Nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej otrzymują wsparcie merytoryczne w ramach konferencji metodycznych i warsztatów organizowanych przez ŚCDN. Odebrali się już dwie takie konferencje, na których zaprezentowane zostały przykładowe rozwiązania dotyczące postępowania z dziećmi na początku sportowej drogi. Pokazane zostały zestawy ćwiczeń oraz prawidłowa technika podań, chwytów i rzutów. Okazało się, że ćwiczący nauczyciele świetnie poradzili sobie z poprawnym wykonaniem zadań ruchowych. A więc, jesteśmy już tylko o krok od osiągnięcia pierwszego celu, kiedy nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej w dresie i trampkach staje się wuefistą.

Do „grupy wsparcia” zaangażowaliśmy również nauczycieli wychowania fizycznego. To do nich mogą się zwracać nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej o pomoc i radę w razie trudności metodycznych czy wątpliwości, jak przygotować i przeprowadzić lekcję. Chcemy, aby jednym z najważniejszych osiągnięć tego programu był rozwój kompetencji metodycznych nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej w prowadzeniu lekcji wychowania fizycznego.

Do programu zgłosiły się 103 szkoły z całego województwa. Każda szkoła, przystępując do programu, otrzymała podstawowy sprzęt sportowy do prowadzenia zajęć: niezwykle przyjazne dla dzieci piłki wykonane z pianki oraz bramki i znaczniki, które można będzie

Uczniowie Szkoły Podstawowej Integracyjnej nr 11 w Kielcach w pokazie gry

wykorzystywać w wielu scenariuszach zajęć ruchowych. Do chwili obecnej do programu dołączyło kolejnych 15 placówek, kupując sprzęt sportowy za własne pieniądze.

Program od początku spotkał się z uznaniem ze strony Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, który przekazał środki na jego sfinansowanie, a Marszałek Województwa Świętokrzyskiego Adam Jarubas objął nad nim patronat.

Realizacji głównego zadania programu towarzyszy szereg działań okołoprogramowych. Powołaliśmy do życia specjalną stronę internetową, którą znajdziemy na głównej stronie ŚCDN pod adresem www.scdn.pl, na której przeczytamy o głównych założeniach programu. Dla nauczycieli otwiera się zakładka metodyczna z materiałami do wykorzystania w trakcie przygotowywania zajęć. Ważnym, i mamy nadzieję atrakcyj-

nym dla dzieci, wydarzeniem będzie udział w konkursie plastycznym, w którym oprócz tradycyjnych form ekspresji artystycznej (rysunek, obraz, rzeźba) dzieci wykonają zdjęcie swojej grupy oddające ideę hasła konkursowego „Bawię się w sport”. Oczywiście na zwycięzców czekają atrakcyjne nagrody. Nawiązanie do antycznej tradycji obcowania rywalizacji sportowej ze sztuką nie tylko nobilituje zwykłe bieganie za piłką, ale skłania również ku refleksji, że być może mali sportowcy – aktorzy uczestniczą w spektaklu równym wielkim wydarzeniom scenicznym, bo przecież tremy i emocji będzie na pewno pod dostatkiem.

Wybiegając myślą do momentu zakończenia programu, pragniemy poinformować, że zwieńczeniem naszych działań będzie festyn dziecięcej piłki ręcznej, który odbędzie się w Kielcach w czerwcu 2017 r. To właśnie wtedy podsumujemy realizację celów programu, nagrodzimy uczestników rywalizacji sportowej oraz zwycięzców konkursów. Wyciągniemy wnioski do dalszych działań.

Na zakończenie krótka informacja, co złołem w „błękitną sieć”. Otóż piłka, jako przedmiot używany do gry, znana była na długo przed starożytną Grecją czy Rzymem. Poszukiwacze korzeni wszelakich odnaleźli stare egipskie pomniki, których postacie trzymają kuliste przedmioty przypominające piłki. No i wreszcie sam Homer opisał w „Odysei” scenę, w której córka króla Alkinoosa – Nauzykaa gra z innymi pannami w grę z użyciem piłki. Być może była to piłka ręczna.

Tomasz Kościak
ŚCDN w Kielcach
Fot. Martyna Głębocka

Oficjalne rozpoczęcie realizacji programu Dziecięca Piłka Ręczna. Od lewej: Marszałek Województwa Świętokrzyskiego Adam Jarubas i dyrektor ŚCDN Jacek Wołowicz

Etapy realizacji Świętokrzyskiego Programu Wspierania Rozwoju Aktywności Fizycznej.
Horyzonty Aktywności Fizycznej – Dziecięca Piłka Ręczna

Nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej podczas warsztatów metodycznych

Projekt „Sienkiewicz i Szekspir – dwaj geniusze twarzą w twarz” jako innowacyjna forma uczczenia śmierci wybitnych osobowości

Głównym celem projektu „Sienkiewicz i Szekspir – dwaj geniusze twarzą w twarz” było uczczenie „okrągłych” rocznic śmierci niezwykłych twórców w skali światowej: 100. rocznicy śmierci Henryka Sienkiewicza oraz 400. rocznicy śmierci Williama Szekspira.

Obok takich dat nie przechodzi się obojętnie, ponieważ kontakt z dziełami geniuszy zmienia życie zwykłych zjadaczy chleba raz na zawsze: *Poznanie wielkich geniuszy polega na wydobywaniu pereł i koralu przeszłości, aby wyzwoliły one (...) zdolność metamorfozy i pomogły (...) dostosować się do zmienionego*

nia życie zwykłych zjadaczy chleba raz na zawsze: *Poznanie wielkich geniuszy polega na wydobywaniu pereł i koralu przeszłości, aby wyzwoliły one (...) zdolność metamorfozy i pomogły (...) dostosować się do zmienionego*

Karta do gry ulicznej Rozszyfrować Sienkiewicza (1846–1916)

Autor: Przemysław Kryspin, Muzeum Zabawek i Zabawkarstwa w Kielcach

Grupa:

Poszukiwane przez Was miejsca to takie, które mogłyby zainteresować Henryka Sienkiewicza, gdyby dziś odwiedził Kielce.

Podpowiedź: Na spotkaniu z agentem należy zweryfikować obecność hasłem i oczekiwać na odpowiedź.

Hasło: Henryk Sienkiewicz

Odzew: My z niego wszyscy

Uwaga na fałszywych agentów i inne drużyny, które mogą was śledzić. Macie czas do godziny 12.00.

1. Odszukajcie agenta z portretem Sienkiewicza w dłoniach w okolicy miejsca handlu starymi książkami.

2. Odszukajcie agenta z portretem Sienkiewicza w dłoniach w okolicy Teatru na ul. Sienkiewicza.

3. Odszukajcie agenta w nietypowej czapce przy pocztce na ulicy Sienkiewicza.

4. W trakcie spaceru deptakiem wiele osób zwraca uwagę na pomnik Sienkiewicza. Jaki cytat i z czego zaczerpnięty znajduje się na tym pomniku, oraz co znajduje się na pomniku ponad cytatem (nazwijcie wyrzeźbiony symbol)?

5. Wytypujcie i oszacujcie, ile ma i gdzie się znajduje największe miejsce na ul. Sienkiewicza?

6. A teraz może rozrywka. Co zajmuje największe miejsce na Skwerze im. Ireny Sendlerowej w pobliżu ul. Sienkiewicza?

7. Kto jest przedstawiony i co robi postać na mostku nad Silnicą na ul. Sienkiewicza?

8. Ile jest skrzyżowań na całej długości ul. Sienkiewicza?

Gdy ktoś spaceruje ulicami, nie zawsze zwraca uwagę na otoczenie. Sienkiewicz był bardzo ciekawy świata. Może zauważyłby to, co my omylamy.

9. Komu poświęcona jest tablica pamiątkowa na Aptece Wyobraźni przy ul. Mickiewicza 1?

10. Komu poświęcona jest tablica na ul. Sienkiewicza 11?

11. Komu poświęcona jest tablica na ul. Sienkiewicza 28?

12. Komu poświęcona jest tablica na ul. Sienkiewicza 52 i co ma ta postać wspólnego z Sienkiewiczem?

13. Co Muzeum Zabawek i Zabaw ma wspólnego z Sienkiewiczem (można zapytać pracowników w holu)?

14. Odwiedźcie koniecznie BWA w Kielcach, przekonajcie się, co Sienkiewicz może mieć wspólnego z malarstwem.

15. Odszukajcie agenta z czerwonym piórem na Rynku w Kielcach.

16. Odszukajcie agenta z portretem Sienkiewicza na placu przed Pałacem Biskupów Krakowskich.

17. Ile jest książek Henryka Sienkiewicza w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Kielcach? Strzelaj lub zapytaj na ul. Okrzei 9.

18. Odszukajcie agenta z portretem Sienkiewicza w dłoniach na końcu deptaka naprzeciwko dworca PKP.

19. Odszukajcie agenta z portretem Sienkiewicza w dłoniach w pobliżu kieleckiej katedry.

20. Wymyślcie hasło reklamowe, które może zachęcać do przeczytania jednej z książek Sienkiewicza.

21. Przepytajcie 8 napotkanych osób na ul. Sienkiewicza, co kojarzy im się z tym pisarzem. Odpowiedzi wpiszcie na kartę.

Uczniowie z Koła Teatralnego V LO w Kielcach pod pomnikiem Henryka Sienkiewicza w Kielcach. Akt I, scena VII z „Makbeta” W. Szekspira

Happening „Korowód rodem z Szekspira” w wykonaniu uczniów z Koła Teatralnego V LO im. ks. P. Ściegiennego w Kielcach

stanu morza. Taka transformacja jest czymś dziwnym – nie można przejść głębokiej zmiany i nie wydać się sobie po niej trochę obcą osobą. W sensie symbolicznym (...) dotychczasowa jaźń blaknie, by zrobić miejsce nowej, gotowej na czekającą przyszłość. Twórczość Sienkiewicza „pokrzepia serca” i budzi wiele dobrych emocji wśród swoich czytelników i „wyznawców”, natomiast genialność Szekspira przejawia się w stworzeniu wspaniałych sylwetek bohaterów przeżywających całą skalę ludzkich emocji. Aleksander Pope powiedział o geniuszu wszech czasów, że był „człowiekiem o tylu twarzach, że wydawał się nie jedną postacią, ale uosobieniem całej ludzkości”.

¹ M. Gelb, *Myśleć jak geniusz. Ucz się od największych dziesięciu umysłów w dziejach*, Poznań: Dom Wydawniczy Rebis, 2004.

Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli we wrześniu 2016 r. w porozumieniu z Muzeum Zabawek i Zabawkarstwa oraz Kieleckim Centrum Kultury zdecydowało się zaproponować uczniom i nauczycielom świętokrzyskich szkół niecodzienny sposób uczczenia osiągnięć wybitnych osobowości w ramach projektu „Sienkiewicz i Szekspir – dwaj geniusze twarzą w twarz”. Gimnazjaliści wzięli udział w grze ulicznej pn. „Rozszyfrować Sienkiewicza”, a uczniowie szkół ponadgimnazjalnych w polsko-angielskim happeningu teatralnym „Korowód rodem z Szekspira”.

Impreza uzyskała patronat honorowy Marszałka Województwa Świętokrzyskiego, Świętokrzyskiego Kuratora Oświaty, Prezydenta Miasta Kielce, Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Gra uliczna cechuje się tym, że uczniowie uruchamiają w sobie zmysł detektywa i badacza. Uczestnicy gry musieli znaleźć wiele ciekawych informacji związanych z Sienkiewiczem i Kielcami. Zagadkowe pamiątki i ślady po znakomitym pisarzu znajdują się w wielu istotnych punktach miasta.

W grze wzięło udział 11 drużyn z dziesięciu gimnazjów naszego województwa. Najlepiej z zadaniem poradziły sobie drużyny: z Gimnazjum im. Mikołaja Reja w Nagłowicach, z I Społecznego Gimnazjum w Kielcach oraz z Gimnazjum nr 15 w Kielcach. Role „agentów” – pomocników w grze – odegrali uczniowie z Internatu Zespołu Szkół Elektrycznych w Kielcach.

Teatralny „Korowód rodem z Szekspira” umożliwił licealistom „bliski kontakt” z fragmentami jego wybitnych dzieł. Wykonawcy zdali egzamin na najwyższym poziomie, ponieważ dostarczyli słuchaczom wrażeń w języku angielskim i polskim, prezentując często zdolności aktorskie. Elementem happeningu były również warsztaty z aktorami Teatru im. Stefana Żeromskiego w Kielcach: Beatą Pszeniczną i Łukaszem Pruchniewiczem.

Przedsięwzięcie spotkało się z zainteresowaniem siedmiu liceów w naszym województwie. Polsko-angielskie sceny z „Makbeta” w wykonaniu uczniów V LO im. ks. Piotra Ściegiennego w Kielcach otrzymały najwyższe oceny jurorów, ujęły za serca dialogi z „Wesołych Kumaszek z Windsoru” w wykonaniu zespołu z VI LO im. Juliusza Słowackiego w Kielcach oraz ponownie sceny

Prawidłowe odpowiedzi:

- Agent zadawał pytanie o czas i miejsce akcji „W pustyni i w puszczy”. XIX w., Afryka.
- Agent pytał o cytat, z którego utworu pochodzi i kto do kogo powiedział: „Mieczów ci u nas dostatek, ale i te przyjmuję jako wróżbę zwycięstwa, którą mi sam Bóg przez wasze ręce zsyła”. Krzyżacy i król Władysław Jagiełło do posłów krzyżackich.
- Agent pytał o pocztówkę.
- „Wszystcyśmy bracia” – „Ogniem i mieczem” – godło – herb – orzeł.
- Skrzyżowanie ul. Sienkiewicza z ul. Małą, ok. 12 m.
- Plac zabaw.
- Jan Karski – gra w szachy.
- Osiem.
- Maria Elżbieta Opalińska.
- Artwiński.
- Artwiński.
- Gustaw Herling-Grudziński – pisarz lub inne.
- Słonik.
- Krzyżacy.
- Agent przedstawiał tekst o ul. Sienkiewicza i pytał, od kiedy nosi ona imię pisarza oraz kiedy uformowano Rynek. 1919 r. i XIV wiek.
- Agent pytał o dar narodu dla Sienkiewicza i co się tam teraz znajduje. Obłęgorek – Muzeum Sienkiewicza – oddział Muzeum Narodowego w Kielcach.
- 1251 książek.
- Agent pytał o kontynenty, po których podróżował Sienkiewicz oraz o najbliższą galerię. Europa, Azja, Afryka, Ameryka Północna – Wieża Sztuki.
- Agent pytał o autora Gaude Mater Polonia: Wincenty z Kielc.
- Dowolne hasło reklamowe.
- Dowolne 8 skojarzeń.

ny z „Makbeta”, ale w wykonaniu uczniów z X LO im. Józefa Wybickiego w Kielcach.

Inna, niespotykana formuła spotkań z geniuszami spotkała się z bardzo dobrym odbiorem nauczycieli i uczniów. Ukoronowaniem działań w projekcie było symboliczne „spotkanie dwóch geniuszy twarzą w twarz”, czyli dialogi z Szekspira grane pod pomnikiem Henryka Sienkiewicza, który łaskawie i z radością „obserwował” aktorskie zmagania uczniów.

Lidia Pasich
ŚCDN w Kielcach
Fot. Martyna Głębocka

Synergia – efekt kompleksowego wspierania szkół

Kiedy w 2015 roku w czteroosobowym zespole planowaliśmy ofertę kompleksowego wspomaganie szkół, mieliśmy już za sobą pięć lat doświadczeń w realizacji programu doskonalenia zawodowego nauczycieli dla szkół podnoszących efektywność kształcenia „Razem łatwiej”.

Regularne spotkania z nauczycielami podczas prowadzonych w programie warsztatów i konsultacji, rozmowy z dyrektorami, ale też suma naszych doświadczeń edukatorskich, pozwoliły nam sformułować szereg wniosków na temat problemów części szkół. Nauczyciele w niewystarczającym stopniu doceniają swoją rolę w osiągnięciach uczniów w nauce. Przyczyny porażek lub niskich osiągnięć uczniów upatrują często w czynnikach pozaszkolnych – środowisku, z którego wywodzą się uczniowie, słabym zaangażowaniu rodziców w pomoc uczniom w nauce. Takie podejście nie ułatwia refleksji nad własnym warsztatem pracy. Na lekcje wkrada się rutyna, metody pracy pozostają niezmiennie od wielu lat, nauczyciel dominuje na lekcji, rzadko stwarzając uczniom okazje do aktywności, rozwiązywania problemów, twórczych poszukiwań. I choć rozwój psychologii, pedagogiki, neurodydaktyki oraz prezentowane w licznych raportach wyniki badań dotyczące procesu nauczania/uczenia się jednoznacznie pokazują konieczność zmiany podejścia do planowania i realizacji procesu dydaktycznego, to wiedza ta z dużym trudem dociera do najbardziej zainteresowanych.

Te wnioski skłoniły nas do opracowania koncepcji programu kompleksowego doskonalenia szkół w zakresie efektywności procesu dydaktycznego o nazwie „Synergia”, skoncentrowanego na zmianach w procesie dydaktycznym, którego jakość bezpośrednio wpływa na osiągnięcia uczniów w nauce.

We wrześniu 2015 r. rozpoczęliśmy wspólną pracę z sześcioma szkołami. W roku szkolnym 2016/2017 w programie bierze udział siedem szkół (podstawowych i gimnazjów). Z każdą ze szkół współpracujemy co najmniej jeden rok szkolny. Jeśli nauczyciele w szkole wyrażą taką chęć, przedłużamy ten okres o kolejne lata.

Podczas roku szkolnego spotykamy się z radą pedagogiczną w szkole kilkakrotnie. Pierwsze spotkanie poświęcone jest analizie pochodzących z różnych źródeł danych o szkole, na podstawie których formułowane są wspólnie wnioski, określone rekomendacje do pracy oraz planowane szczegółowe działania. Istotne jest, aby te działania dawały szansę na inną niż dotychczas pracę na lekcji, a nie były jedynie pozorowaniem zmiany wyrażonym stwierdzeniem „Ja to przecież robię”.

Każde kolejne spotkanie w szkole składa się z dwóch części. W czasie pierwszej rozmawiamy

Zajęcia dla dyrektorów i nauczycieli, ŚCDN, 14 grudnia 2016 r.

Fot. Martyna Głębocka

o tym, co nauczyciele zmienili na swoich lekcjach oraz jak to wpłynęło na uczniów. Jest to okazja do wymiany doświadczeń, podzielenia się z innymi swoimi spostrzeżeniami, wnioskami, opisania sytuacji, które wywarły szczególny wpływ na uczenie się uczniów, ale również porozmawiania o tym, na jakie natrafiono trudności. Druga część spotkania to warsztaty merytorycznie związane z wdrażanymi zmianami. Ich efekt tak skomentowali dyrektorzy: „Udział nauczycieli w zajęciach dla rady pedagogicznej zmotywował ich do poszerzenia zakresu działań pedagogicznych, wprowadzania zmian we własnej działalności nauczycielskiej, poszukiwania nowych metod pracy z uczniem”; „Otrzymane wskazówki wyznaczały nam dalszy kierunek podejmowanych działań. Motywowały nas do dalszej pracy i stanowiły dla nas wsparcie”.

Efekt synergii osiągany dzięki współpracy nauczycieli w szkołach wzmacniamy poprzez sieć współpracy szkół uczestniczących w programie.

Pięć razy w roku organizujemy spotkania dla dyrektorów i grup nauczycieli, podczas których mają możliwość zaprezentowania swoich pomysłów, opowiedzenia o trudnościach we wdrażaniu zaplanowanych działań, skorzystania z rad i propozycji nauczycieli i dyrektorów z innych szkół. Dzięki spotkaniom uczestnicy poznają sprawdzone rozwiązania, ale też przekonują się, że wdrażanie zmiany w każdej ze szkół jest procesem żmudnym, wymagającym czasu, konsekwencji i stałej uwagi.

Efekty programu dostrzegane w szkołach na ogół już w pierwszych miesiącach jego realizacji scharakteryzował jeden z dyrektorów: „Realizacja programu zaczyna procentować i przynosić coraz większe korzyści dla naszej szkoły poprzez zacieśnianie współpracy w gronie pedagogicz-

nym, częste rozmowy i wymianę doświadczeń. Bez większych problemów potrafimy rozmawiać na trudniejsze tematy. Wypracowujemy i dochodzimy do kompromisów, które podnoszą efekt naszej codziennej pracy z korzyścią dla naszych uczniów”. Dyrektorzy dostrzegają też zmiany zachodzące na lekcjach: „Udział nauczycieli w programie przyczynił się do stosowania szerszej oferty metod nauczania”.

Program „Synergia” adresowany jest do rad pedagogicznych, ale głównym jego odbiorcą są uczniowie. To oni mają dostrzec, że lekcje stają się inne, ciekawsze, a uczenie się daje im coraz więcej przyjemności. Szukamy potwierdzenia tych zmian, rozmawiając z uczniami w szkołach pod koniec roku szkolnego i znajdujemy je w otwartych, spontanicznych wypowiedziach na temat zmian na lekcjach: „Mniej podręcznika na lekcjach”; „W tym roku szkolnym częściej pracujemy w grupach, lekcje są bardziej miłe”; „W tym roku szkolnym samodzielnie piszemy notatki”. Uczniowie mówią też o tym, jakie lekcje lubią: „Ja najbardziej lubię pracować w grupach”; „Lubimy, gdy możemy decydować o tym, co robimy na lekcji”.

Wydawać się może, że nie są to zmiany rewolucyjne, ale dostrzegane i doceniane przez uczniów prowadzą do zmiany nastawienia nauczycieli, które tak scharakteryzował jeden z dyrektorów:

„Niektórzy nauczyciele przełamali swe przekonanie o tym, że już nic więcej nie mogą zrobić dla poprawy wyników nauczania. Uwierzyli, że można zrobić coś więcej niż dotychczas”.

Maria Myzik
ŚCDN w Kielcach

Alfabet nauczyciela z pasją

Paweł Dziuba, nauczyciel matematyki w II Liceum Ogólnokształcącym im. Marii Skłodowskiej-Curie w Końskich

A jak Archimedes. Jeden z moich ulubionych matematyków. Sposób, w jaki obliczył objętość kuli zawsze robi na mnie wrażenie. W mojej sali matematycznej w II Liceum Ogólnokształcącym im. Marii Skłodowskiej-Curie w Końskich wiszą na ścianie portrety czterech wielkich matematyków. Oprócz Archimedesesa są jeszcze portrety Isaaca Newtona, Carla Friedricha Gaussa i Leonharda Eulera. Podczas prowadzenia lekcji patrzę na tych matematycznych geniuszy. A oni na mnie.

D jak doświadczenie. Rozpoczynając pracę w szkole, byłem przekonany, że wszyscy uczniowie, którzy wybrali klasy z rozszerzeniem matematycznym, to pasjonaci matematyki. Myślałem wówczas, że pokażę im ciekawe twierdzenia, a oni będą się delektować pięknem królowej nauk. Już pierwsza klasówka, która była rzeczywiście bardzo trudna, pokazała mi, jak bardzo się mylę. Teraz już przygotowuję łatwiejsze zadania, a tych kilku zainteresowanych zapraszam na kółko matematyczne.

F jak finał Olimpiady Matematycznej – w tym roku szkolnym odbędzie się w Końskich. To zasługa moich uczniów, którzy osiągnęli wysokie wyniki w czasie poprzedniej Olimpiady.

F jak frajda. Praca nauczyciela daje mi ogromną frajdę. Czuję, że jestem przydatny. Wiem, że mogę uczniom pokazać piękno matematyki. Mam cichą nadzieję, że docieram do tych młodych ludzi, którzy kochają matematykę.

I jak informatyka. Po studiach na wydziale matematyki i nauk informacyjnych pracowałem kilka lat jako informatyk. Dość szybko praca informatyka stała się dla mnie rutyną. Równocześnie udzielałem korepetycji z matematyki. Zorientowałem się wówczas, że lubię pracę ze zdolnymi, młodymi ludźmi. Szkoła daje najlepsze możliwości dotarcia do nich. Wobec tego osiem lat temu rozpocząłem pracę w szkole jako nauczyciel matematyki w klasach matematycznych, a dziś akademickich.

M jak matematyka – piękna nauka, która pozwala porządkować myśli. Uczy porządkowania myśli, precyzyjnego wystawiania, argumentacji i wyciągania wniosków. Dzięki niej łatwiej mi rozumieć pewne mechanizmy. Pozwala odróżniać fakty od informacji. Spra-

PAWEŁ DZIUBA, nauczyciel matematyki w II Liceum Ogólnokształcącym im. Marii Skłodowskiej-Curie w Końskich. Jego uczniowie zdobyli wiele prestiżowych nagród na międzynarodowych olimpiadach matematycznych w Hongkongu, Austrii, na Słowacji. Są laureatami i finalistami krajowych olimpiad matematycznych oraz wielu innych konkursów matematycznych.

wia, że czuję się niezależny. Odpoczywam przy matematyce.

M jak marzenie. Pomijając matematykę, marzę, aby uczniowie przychodzili z uśmiechem do szkoły, bez stresu.

K jak kółko matematyczne. W czasie trwania kółka uzdolnieni uczniowie mają szansę się rozwijać. W tej chwili prowadzę kilka kółek, m.in. w Kielcach i Końskich, zarówno dla gimnazjalistów, jak i dla licealistów. Na 120 finalistów Olimpiady Matematycznej aż 80 procent pochodzi z tzw. kuźni olimpijskich, czyli renomowanych liceów, od lat specjalizujących się w szlifowaniu perełek matematycznych w Warszawie, Krakowie, Szczecinie, Wrocławiu, Rzeszowie, Gdyni, Toruniu. To wielka satysfakcja, że od kilku lat uczniowie z Końskich zostają nie tylko finalistami czy laureatami. Reprezentują również nasz kraj na zawodach międzynarodowych. Nie udało się to bez pracy w czasie kółek.

O jak Olimpiady Matematyczne. Jeszcze jako informatyk przygotowywałem jednego ucznia do Olimpiady Matematycznej. Był osamotniony w tych przygotowaniach, ponieważ w Końskich nie było środowiska olimpijskiego wśród rówieśników. Uznałem, że tak nie może być, aby młody człowiek nie miał z kim dzielić się swoją pasją. I tak zrodził się pomysł zorganizowania kółka matematycznego dla gimnazjalistów, ponieważ przygotowanie do finału olimpiady wymaga więcej czasu niż trzy lata liceum.

O jak obozy matematyczne. Komitet Olimpiady Matematycznej od ponad 20 lat organizuje dla najlepszych 20 finalistów obóz naukowy. Tam pracują pod okiem najlepszych nauczycieli w Polsce. To jest bardzo elitarna grupa. Moi uczniowie uczestniczyli już w trzech takich obozach. Sam od kilku lat również organizuję obozy dla uczniów lubiących matematykę. Podczas ich trwania młodzi pasjonaci mogą nie tylko dużo się nauczyć, ale także miło spędzić czas z rówieśnikami o podobnych zainteresowaniach.

P jak predyspozycje. Nie lubię słowa talent. Gdzie byliby olimpijczycy, gdyby nie pracowali tak ciężko? Istotne są pewne cechy charakteru – cierpliwość, pracowitość, dbałość o czystość rozumowania, dociekliwość, ciekawość.

R jak rodzina. W tym, co robię ogromnie wspiera mnie żona. Nigdy nie dopytuje mnie „co ja mam z prowadzenia olimpijczyków czy uczenia matematyki”. Rozumie moją pasję. Młodszy syn Maciej jest już olimpijczykiem z matematyki, starszy Filip ma bardzo szerokie zainteresowania.

U jak ulubione twierdzenie matematyczne. Mam ich dużo. Prawo wzajemności reszt kwadratowych, zasadnicze twierdzenie algebry, twierdzenie Newtona. Z elementarnych twierdzeń bardzo podoba mi się twierdzenie Napoleona i dowód Euklidesa dla liczb pierwszych.

W jak wolność. Nie ma nic lepszego niż danie wolności uczniom w wyborze zadań, jakie mają rozwiązywać. Im wystarczy wskazać kierunek, pokazać, jakie twierdzenia lub zadania warto rozwiązywać, żeby się rozwijać.

Martyna Głębocka

Techniki coachingowe w praktyce dyrektora kierującego aktywnością podwładnych

Gdy w jedną z najpopularniejszych wyszukiwarek internetowych wpisałam hasło „rozmowy z podwładnymi”, uzyskałam 109 tys. rezultatów. Niemal wszystkie wyniki dotyczą rozmów dyscyplinujących, z tzw. trudnym pracownikiem, prowadzonych w sytuacjach niskiej efektywności pracy, słabe go zaangażowania w realizację zadań firmy.

Nie kwestionując zasadności podnoszenia kompetencji kadry zarządzającej (także oświatowej) prowadzenia takich rozmów, dostrzegam jednocześnie konieczność jej (samo) kształcenia w zakresie rzeczowej analizy, wspólnie z pracownikiem, jego sukcesu.

W obu przypadkach – analizie niepowodzenia oraz analizie sukcesu – najtrudniejsze wydaje się dla dyrektora przedszkola, szkoły czy placówki oświatowej wyjście z roli osoby oceniającej i przyjęcie neutralnej postawy otwierającej (auto)refleksję nauczyciela o jakości własnych działań, odpowiedzialności za ich realizację i efekty, wpływie na własny rozwój zawodowy, ale także na rozwój tych, których działania dotyczą: uczniów, ich rodziców, innych nauczycieli, szkoły jako organizacji, środowiska.

W obu przypadkach – analizie niepowodzenia oraz analizie sukcesu – podstawową umiejętnością dyrektora kierującego aktywnością podwładnych staje się świadome wykorzystywanie w rozmowie: mówienia, milczenia i słuchania. W jakich proporcjach? Wydaje się, że zgodnych z aforyzmem Andrzeja Majewskiego: *Jeśli mowa jest srebrem, a milczenie złotem, to słuchanie jest platyną*.

Pragnę zaprezentować dwie techniki coachingowe, które wymagają od dyrektora w pierwszym rzędzie SŁUCHANIA tego, co o własnej pracy sądzi nauczyciel. A reszta – to GOLD lub SILVER.

Metoda GOLD jako narzędzie autorefleksji nauczyciela o istocie popełnianych błędów, niewłaściwych zachowań i niepowodzeń pedagogicznych

Model GOLD jest jednym z narzędzi tzw. coachingu interwencyjnego. Ma on zastosowanie wówczas, gdy:

- wystąpiła trudna sytuacja,
- działanie pracownika lub zespołu spowodowało negatywne konsekwencje,
- zaistniał błąd i istnieje potrzeba dokonania korekty,
- istnieje potrzeba zdyscyplinowania pracownika,

Etap	Specyfika etapu	Kluczowe pytania
G	(Goal, tłum. cel): doprecyzowanie celu, który miał być osiągnięty.	Jaki był Twój cel? Co zamierzałeś(-aś) osiągnąć?
O	(Outcome, tłum. wynik): analiza sytuacji/ rzeczywistości, która w tym przypadku negatywnie zweryfikowała przyjęte założenia.	Jaki miał być wynik? Jaki był wynik? Jaki był rezultat Twoich działań? Co faktycznie osiągnąłeś(-aś)? Co poszło dobrze? Nad czym możesz jeszcze popracować?
L	(Learn, tłum. uczyć się, dowiadywać): wyciąganie wniosków i generowanie opcji na podstawie tego, co się wydarzyło.	Czego się nauczyłeś(-aś)? O co jesteś mądrzejszy(-a)?
D	(Different, tłum. inny, różny): kreowanie nowych, skuteczniejszych rozwiązań w analogicznych sytuacjach w przyszłości.	Co następnym razem zrobisz inaczej? Co zrobisz inaczej następnym razem w tego typu sytuacjach? Czego zrobisz więcej lub mniej? Od czego zaczniesz? Na czym skończysz?

- w ocenie działań/pracy nauczyciela trzeba odnieść się do słabych stron, niepowodzeń w jego pracy itp.

Model GOLD to skrót od angielskich słów: **G** (Goal, tłum. cel), **O** (Outcome, tłum. wynik), **L** (Learn, tłum. uczyć się, dowiadywać), **D** (Different, tłum. inny, różny).

Struktura rozmowy prowadzonej zgodnie z modelem GOLD opiera się na czterech etapach, gdzie każdemu etapowi odpowiadają kluczowe pytania.

Nacisk w modelu GOLD jest położony na uczenie się z własnego doświadczenia, *ex post facto* – na własnych błędach. Rozmowa prowadzona w zgodzie z modelem GOLD powinna prowadzić do rozwoju świadomości konsekwencji swoich decyzji i działań oraz aktywnego i konstruktywnego wyciągnięcia wniosków na przyszłość².

Nie wszystko złoto, co się świeci. Rozmowy GOLD w polskiej szkole

Według Stanisława Kowalewskiego: *Pierwszy błąd kierowniczy polega na tym, że zapatrzeni we wzorce często skupiamy uwagę wyłącznie na odchyleniach od tych wzorców, zapominając o tym, czy kontrolowany dla dobra sprawy wykorzystał wszystkie możliwości. Drugi błąd polega na tym, że kontrola ogranicza się do rejestrowania braków, pomijając rejestrację osiągnięć*³.

² Za: Kiedy możliwa jest Zmiana? Od struktury sesji do energii zmiany w Coachingu [w:] Lidia D. Czarkowska, Bożena Wujec, Coaching Review 1/2011 (3), str. 53–74. <http://inspired.pl/kiedy-mozliwa-jest-zmiana-od-struktury-sesji-do-energii-zmiany-w-coachingu/> Dostęp: 3 sierpnia 2016 r.

³ Za: Kowalewski S., *Przełożony – podwładny w świetle teorii organizacji*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, 1984.

⁴ Np. w raporcie TALIS 2013 (Hernik K., Malinowska K., Piwoński R., Przewłocka J., Smak M. i Wichrowski A., *Polscy nauczyciele i dyrektorzy na tle międzynarodowym. Główne wyniki badania TALIS 2013*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych, 2014, s. 32) czytamy: (...) w Polsce w następstwie formalnej oceny pracy nauczycieli (zwłaszcza jeżeli w ramach oceny ujawniają się obszary pracy nauczyciela wymagające dalszego doskonalenia) najczęściej dochodzi do omówienia z nauczycielem środków naprawczych, ewentualnie ustalenia planu doskonalenia zawodowego. Polscy nauczyciele rzadziej niż nauczyciele z innych krajów otwarcie rozmawiają o trudnościach. Przyczyną tego zjawiska może być rywalizacja w gronie pedagogicznym oraz przeświadczenie (panujące także wśród kadry kierowniczej), że ujawnianie trudności jest przyznaniem się do porażki, nie zaś naturalną sytuacją wymagającą wsparcia, a jednocześnie będącą okazją do dalszego rozwoju zawodowego. Istotne też jest w tym względzie przywiązywanie dużej wagi do kontroli i oceniania, mniejszej – do wsparcia i rozwoju. Te dane z badania TALIS są adekwatne do niskiego poziomu zaufania społecznego wśród Polaków – od lat ten wskaźnik socjologowie wskazują jako barierę rozwoju kapitału społecznego w Polsce. (<http://eduentuzjasci.pl/images/stories/publikacje/ibe-raport-talis-2013.pdf>. Dostęp: 22 grudnia 2016 r.)

się”, to zwalamy to na los. Ale jeśli mówimy: „Udało się”, to tak naprawdę nie przypisujemy sobie sprawstwa. Zawsze, stając przed ludźmi, przed tymi, którymi zarządzamy, (...) trzeba powiedzieć: „Zrobiłeś. (...) Zrobiliśmy projekt. Zrealizowaliśmy”. Za wszystkim stoją ludzie. Za wszystkim stoją miesiące, czasem lata ciężkiej pracy.

Wiąże także ową świadomość sprawstwa z profesjonalizmem, mówiąc: *Profesjonalizm nigdy nie jest dziełem przypadku. Pasja rodzi profesjonalizm. Profesjonalizm daje jakość. A jakość to jest luksus w życiu. W dzisiejszych czasach szczególnie*⁵.

Metoda SILVER jako narzędzie autorefleksji nauczyciela o istocie sukcesu zawodowego, udanego przedsięwzięcia, właściwego działania zawodowego

Zmęczona tendencją do „uczenia się na błędach” opracowałam model rozmowy coachingowej, który nazwałam – w przeciwstawie do GOLD – modelem SILVER.

Model SILVER jest narzędziem, które warto zastosować w rozmowach oceniająco-motywujących z pracownikami, którzy odnieśli sukces, podjęli skuteczne i warte naśladowania działania.

Model SILVER może być sposobem realizacji *coachingu w miejscu pracy, polegającego na wspólnym planowanym, nastawionym na rozwiązanie i rezultaty procesem, w którym coach fasilituje podniesienie wyników zawodowych oraz wspiera samouczenie się i rozwój osobisty* [pracownika]⁶.

SILVER to akronim słów-kluczy, to model rozmowy (lub autorefleksji, bo i takie zastosowanie jest tu możliwe), składającej się z sześciu etapów, którym – podobnie jak w modelu GOLD – przyporządkowane są charakterystyczne pytania.

⁵ Por. Jacek Walkiewicz, *Pełna moc możliwości*. TEDxWSB 2013: <https://www.youtube.com/watch?v=kjMz7C3ke4>. Dostęp: 22 grudnia 2016 r.

⁶ Definicja coachingu zawodowego: Anthony M. Grant za: <http://inspired.pl/geneza-i-definicje-coachingu/>

⁷ To pytanie osadzone jest w tzw. zasadzie Pareta (zwanej inaczej zasadą 80/20 lub 80 na 20), opisującej wiele zjawisk z obszaru ekonomii i zarządzania (ale także z innych dziedzin życia), zgodnie z którą 20 proc. badanych obiektów związanych jest z 80 proc. pewnych zasobów. Inaczej mówiąc: na 80 proc. rezultatów przypada 20 proc. kluczowych nakładów. Zasadę 80/20 sformułował amerykański teoretyk zarządzania Joseph Juran, a jej nazwa pochodzi od nazwiska włoskiego ekonomisty i socjologa Vilfreda Pareta, który zajmował się zagadnieniem nierównej dystrybucji bogactwa. Juran w 1951 r. opublikował pracę *Quality Control Handbook*, w której zawarł zasadę „kluczowych nielicznych i błahych licznych”. Prawidłowość ta obserwowana była już znacznie wcześniej, lecz dopiero Juran opisał ją jako uniwersalne prawo odnoszące się do alokacji zasobów. W podawanych przykładach Juran powoływał się na prace Pareta (włoski dziewiętnastowieczny uczoney Vilfredo Pareto prowadził i opublikował obserwacje, dowodząc, że 80 proc. dóbr znajduje się w rękach zaledwie 20 proc. społeczeństwa). Juran nazwał opracowane przez siebie prawo 80/20 nazwiskiem Pareta.

Etap	Słowa składające się na akronim	Kluczowe pytania
S	Succes (sukces)	Na czym polegał sukces? <i>Opisz w 3–5 zdaniach działanie, które jest sukcesem.</i>
I	Innovation, inspiration (innowacje, inspiracje)	Co jest /było najbardziej inspirujące w tym działaniu? Co było/jest najbardziej innowacyjne w tym działaniu?
L	Learning (tłum. nauka, wiedza, poznanie, umiejętności, oświata) (Learn, tłum. uczyć się, dowiadywać, poznawać coś)	Czego się nauczyłeś(-aś) w tym działaniu? Czego nauczyli się inni (np. uczniowie, rodzice, inni nauczyciele)? Czego nauczyła się nasza placówka jako organizacja?
V	Victory (tłum. zwycięstwo, wygrana, wiktoria) lub Value (tłum. wielkość, walor)	Co następnym razem zrobisz inaczej? Co zrobisz inaczej następnym razem w tego typu sytuacjach? Czego zrobisz więcej lub mniej? Od czego zaczniesz? Na czym skończysz?
E	Element (tłum. element, składnik, czynnik, składowa)	Z jakich elementów (etapów) składało się to działanie? Które elementy/etapy/czynniki były kamieniami milowymi, kluczowymi momentami? Co miało największy wpływ na sukces? ⁷
R	Reality (tłum. rzeczywistość, realność) lub Relay (tłum. przekaznik, sztafeta, zmiana, retransmisja)	Jakie realne zmiany nastąpiły w Twojej pracy dzięki temu sukcesowi? Jak zmieniła się Twoja rzeczywistość dzięki temu działaniu? Jakie realne zmiany nastąpiły w pracy/życiu innych dzięki temu sukcesowi? Jak zmieniła się ich rzeczywistość dzięki temu działaniu? Jakie zmiany nastąpiły w naszej placówce/organizacji dzięki temu sukcesowi? Jak zmieniła się rzeczywistość naszej placówki/organizacji dzięki temu działaniu? Które zmiany warto wzmacniać, doskonalić? Jak to zrobisz? Jaki będzie Twój pierwszy krok w tym kierunku? Jak ja, dyrektor, mogę Ci w tym pomóc? Czego ode mnie oczekujesz?

Nacisk w modelu SILVER jest położony na uczenie się z własnego doświadczenia, *ex post facto*, gdzie inspiracją i treścią uczenia się, rozwoju, projakościowych zmian stają się – w odróżnieniu od rozmów GOLD: sukces, satysfakcja, duma, radość, samorealizacja i samospełnienie.

John D. Rockefeller powiedział: *Znalezienie i zatrzymanie najlepszych pracowników jest najbardziej wartościową zdolnością. Dałbym wszystko, co mam, wszystkie moje pieniądze, aby tylko mieć tę umiejętność*⁸.

Gość Ministerstwa Edukacji Narodowej w 2014 r. niemiecki neurobiolog prof. Gerald Hüther wskazał na wyzwanie, jakie stoi przed systemami edukacji XXI w.: *Stajemy dziś wobec konieczności transformacji modelu szkolnego. Ale nie chodzi tu o rewolucję. Musimy sterować zmianą jakościową w taki sposób, żeby jednak nie doprowadzić do załamania się całego systemu. Jak to zrobić? Na pewno nie odgórnymi decyzjami. Te przemiany, które są dla nas (dla szkoły) nie-*

*zbędne, nie dadzą się bowiem zrealizować na drodze administracyjno-politycznej. Rzeczywiste i trwałe zmiany w szkole następują oddolnie, na poziomie każdej ze szkół. Starajmy się zatem tworzyć ruch, który koncentrowałby się na szkole lokalnej, w miejscu, w którym ona działa. Potrzebujemy zmian oddolnych w całym systemie edukacji*⁹.

Oby zaprezentowane narzędzia coachingowe stały się dla dyrektora i szkół przydatne w rozmowach o jakości nauczycielskich działań, a także do refleksji, które z oddolnych – najważniejszych w przekształcaniu rzeczywistości – zmian będących efektem tych działań można uznać za... „dobre zmiany”.

Małgorzata Jas
ŚCDN w Kielcach

⁹ Za: Marcin Polak, *Zmiany w szkole – najważniejsze te oddolne*, EDUNews.PL, 19.10.2014: <http://www.edunews.pl/system-edukacji/szkoly/2803-jesli-zmiany-w-szkole-to-od-dolu> Dostęp: 22 grudnia 2016 r.

Partycypacja w szkole, czyli uczeń decyduje i bierze odpowiedzialność

Wyobraźmy sobie, że wróciliśmy z wycieczki szkolnej. Wszystko odbyło się tak, jak sobie wymarzyliśmy. Budżet się zgadza, uczniowie są zadowoleni, a my prawie w ogóle niezmęczeni. Dyrektor szkoły pyta uczniów: Kto tak sprawnie to wszystko zorganizował? I słyszy w odpowiedzi: „My!”.

Czy to jest możliwe? Oczywiście. I wielu nauczycieli podejmuje się organizowania różnorodnych projektów szkolnych w formie **partycypacji, czyli aktywnego udziału uczniów i decydowania przez nich o wielu działaniach**. W przypadku wycieczki szkolnej może to być wybranie przez młodzież celu wyjazdu, uzgodnienie logistyki, wyczerpanie budżetu, zaplanowanie całego programu wycieczki. Czy ta forma, gdzie nauczyciel nie ma nad wszystkim kontroli, ma sens?

Jakie korzyści przynosi uczniom partycypacja?

- Sprawdzenie się w działaniu – pokazanie własnych mocnych stron i zdolności. To wzmacnia motywację i wiarę we własne możliwości.
- Przejęcie odpowiedzialności za projekt – utożsamienie się z celem, proponowanie własnych pomysłów. W przypadku wycieczki szkolnej może to ograniczyć narzekanie na program –

Konsultanci ŚCDN podczas warsztatów na Uniwersytecie w Chichester

Fot. Martyna Głębocka

uczniowie wybierają te miejsca, które ich interesują.

- Rozwinięcie kompetencji społecznych, takich jak: praca w zespole, zarządzanie czasem,

dotrzymywanie zobowiązań, zawieranie kompromisów.

Co daje nauczycielom projekt partycypacyjny?

- Rozłożenie odpowiedzialności na wiele osób.
- Stwarzanie okazji do praktykowania tolerancji wobec innych pomysłów (np. uczniowie mogą mieć zupełnie inną od naszej koncepcję na program wycieczki).
- Szansa na podejście z większą swobodą do realizacji wspólnych działań.
- Poznanie uczniów oraz ich potrzeb od innej strony.

Partycypacja w życiu szkolnym jest dla uczniów, rodziców, nauczycieli, dyrekcji szansą na kształtowanie postaw świadomego uczestnictwa, zaangażowania, ponoszenia odpowiedzialności, tolerancji, czyli wszystkich umiejętności niezbędnych w dorosłym życiu. Z pewnością nie jest procesem łatwym, wymaga od uczniów dojrzałości i umiejętności współpracy, od nauczycieli zaś cierpliwości i zaufania. Ale przecież nie dla szkoły, ale dla życia się uczymy.

Artykuł powstał na podstawie doświadczeń wyniesionych ze szkolenia dla nauczycieli języka niemieckiego organizowanego przez ORE i Instytut Goethego w ramach projektu DELFORT oraz szkolenia typu job shadowing organizowanego w ramach programu Erasmus+.

Aneta Bródka
ŚCDN w Kielcach

Partycypacja uczniów może mieć kilka poziomów – według R. Hart (1992) i W. Gernert (1993)¹

8.	Decydowanie samodzielne – projekt został całkowicie zainicjowany przez uczniów. Ich inicjatywa jest wspierana przez nauczycieli, uczniowie sami podejmują decyzje, nauczyciele biorą udział w procesie decyzyjnym i współdecydują (np. projekt współpracy ze schroniskiem dla zwierząt).
7.	Współdecydowanie – zdanie uczniów jest brane pod uwagę przy podejmowaniu decyzji, np. pomysł pochodzi od nauczycieli, ale uczniowie wspólnie i demokratycznie podejmują decyzje (np. przy organizacji i realizacji wycieczki szkolnej).
6.	Współdziałanie – inicjatywa dorosłych i wspólne podejmowanie decyzji wraz z młodzieżą, np. przy remoncie szkoły uczniowie są pytani o zdanie w sprawie wyposażenia, ale nie podejmują decyzji (np. nie dokonują wyboru w wypadku kilku propozycji).
5.	Uczniowie są przydzieleni do działania i dokładnie o nim poinformowani , np. projekt szkolny, który został przygotowany przez nauczycieli uczniowie znają i rozumieją jego sens, mogą wybierać poszczególne działania.
4.	Młodzież otrzymuje zadanie , które zostało im przedstawione i wyjaśnione, np. udział w akcji charytatywnej.
3.	Alibi – uczniowie są proszeni o oddanie głosów, ale ich zdanie ostatecznie się nie liczy (np. parlamenty dziecięce).
2.	Dekoracja – młodzież włączona jest do projektu jako „ozdobna dekoracja”, np. poprzez prezentację śpiewu, tańca, recytację na imprezie dla władz lokalnych lub udział w przedstawieniu, gdzie wyboru sztuki, scenografii, przydziału ról itd. dokonuje nauczyciel. Rolą uczniów jest wykonanie zadania.
1.	Manipulacja – plany dorosłych przedstawiane są jako plany/potrzeby młodzieży. Uczniowie nie rozumieją celu projektu, nie współuczestniczą w jego tworzeniu, np. uczniowie jadą na wycieczkę do teatru, ale nauczyciele decydują o wyborze przedstawienia, teatru, terminie, sposobie dojazdu.

Opracowanie własne na podst.: „Punktum. Zeitschrift für verbandliche Jugendarbeit in Hamburg” 2009 nr 4.

¹ http://www.ljr-hh.de/uploads/tx_ljrpunktum/punktum_4-09.pdf

Jak wspierać dorosłych w procesie uczenia się?

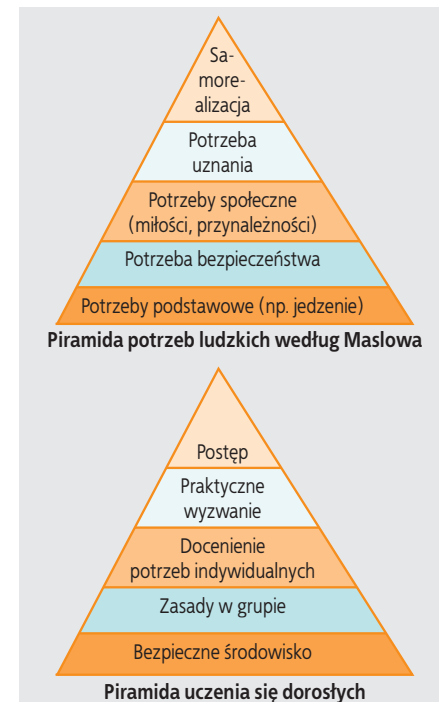
Według najaktualniejszego raportu Głównego Urzędu Statystycznego¹ w Polsce dokonuje się znaczący skok w zakresie podejmowania nauki przez osoby powyżej 18 roku życia. Nauczyciele edukacji formalnej i pozaformalnej osób dorosłych stoją przed kolejnym wyzwaniem – jak efektywnie wspierać tę rosnącą grupę osób uczących się.

Czym charakteryzuje się dorosły uczący się:

- ma doświadczenie zawodowe/ życiowe,
- najlepiej uczy się praktycznie,
- często trafia do grupy zróżnicowanej wiekowo,
- musi wrócić do czasów, gdzie jest oceniany stopniem,
- jest często zmotywowany wewnętrznie,
- jest obciążony obowiązkami rodzinnymi,
- ma różną biografię edukacyjną (jeżeli w poprzedniej szkole nie polubił fizyki, prawdopodobnie z takim nastawieniem przejdzie do kolejnego etapu edukacyjnego).

Zdaniem nauczycieli najważniejszym czynnikiem, który pomoże odnieść sukces edukacyjny osobie dorosłej jest stworzenie w grupie dobrych relacji oraz bezpiecznej atmosfery.

Potwierdzeniem tego jest poniższy schemat przedstawiający porównanie potrzeb życiowych według Masłowa i potrzeb uczących się. Zaskakujący jest fakt, że tam, gdzie Masłowa umieszcza najbardziej podstawowe potrzeby, bez których nie jesteśmy w stanie przeżyć (np. jedzenie, sen), w piramidzie uczenia się dorosłych jest poczucie bezpieczeństwa.

Opracowanie własne na podst.: Scruton J., Ferguson B., *Teaching and Supporting Adult Learners*, Critical Publishing 2014.

¹ http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/ED_ksztalcenie_doroslych_2011.pdf

Osobom dorosłym często towarzyszy przekonanie: „W moim wieku już niewiele mogę się nauczyć”. Jeżeli nauczycielowi uda się zmienić podejście na „mogę się tego nauczyć”, to będzie to ogromny sukces dydaktyczny zapewniający odpowiednią motywację i osiągnięcie postępu.

Jak czynniki dydaktyczne wpływają na uczenie się osób dorosłych?

Osobie dorosłej uczącej się pomaga:

- korzystanie z doświadczeń zawodowych własnych oraz innych słuchaczy

Wiele osób podejmujących kształcenie ma za sobą liczne doświadczenia zawodowe lub często łączy naukę teoretyczną w szkole z wykonywanym zawodem. Naturalną potrzebą ucznia dorosłego jest chęć podzielenia się doświadczeniem, zderzenia teorii z praktyką. Nauczyciel powinien sięgnąć po te zasoby i włączyć je w prowadzone zajęcia. Skorzysta mogą na tym wszyscy uczestnicy: osoba dzieląca się doświadczeniem – pełni rolę eksperta, jest doceniona, czuje się potrzebna, inni słuchacze – korzystają z wiedzy i umiejętności kolegi/koleżanki, to czego się uczą na kursie lub w szkole jest weryfikowane i uzupełniane na bieżąco. Nauczyciel mają w takiej sytuacji dodatkową pomoc i kolejne źródło wiedzy oraz doświadczenia.

- znajomość celu wykonywanych działań i aktywny udział w zajęciach

Dorosłemu uczącemu się łatwiej nauczyć się nowych umiejętności na zajęciach, jeżeli zna cel danego ćwiczenia i rozumie, po co to robi. Z doświadczeń wielu nauczycieli wynika, że podawanie na lekcji celu/ celów daje uczącemu poczucie bezpieczeństwa (wiem, po co to robię), a nauczycielowi pozwala lepiej zaplanować różnorodne działania na lekcji. Dorosli często uczą się w systemie zaocznym w wielogodzinnych blokach. Skuteczną metodą na podtrzymywanie ich uwagi jest zmiana aktywności, np. krótki wykład może być uzupełniony pracą w parach, w grupach, zadaniami bazującymi na rozwiązywaniu problemów, dyskusją i innymi metodami, które aktywizują słuchaczy. Rola nauczyciela ograniczona zostaje do funkcji organizatora procesu uczenia się (nauczyciel np. przygotowuje odpowiednie materiały, inicjuje dyskusję, planuje prezentację wyników pracy w grupach). Główna aktywność pozostaje po stronie uczących się, co pozwala na zmniejszenie zmęczenia i znużenia w trakcie wielogodzinnych zajęć.

- uczenie się przez działanie

Dorosły lubi uczyć się i weryfikować nowo nabyte umiejętności w działaniu. Pozwala mu to na bieżąco mierzyć swój postęp, korygować błędy i obserwować sukces. Przykładem (oprócz wykonywania konkretnych rzeczy, np. modeli, eksperymentów w pracowniach przedmiotów przyrodniczych) mogą być zadania typu: „znajdź najkorzystniejszą ofertę”, „zaplanuj podróż do”, „sporządź plakat

reklamowy”, „napisz notatkę dla mediów”, „przetwórz tekst na diagram do prezentacji”, „wciel się w rolę i poprowadź dyskusję” itp.).

- aktywne uczenie się na zajęciach

Osoby dorosłe często uczą się, pracują i są obciążone obowiązkami rodzinnymi. Znależenie czasu na uczenie się w domu wymaga dobrej organizacji dnia oraz pomocy ze strony członków rodziny. W praktyce wygląda to bardzo różnie. Nauczyciele osób dorosłych mają tego świadomość i jako dobre rozwiązanie proponują maksymalnie wykorzystać czas na aktywne uczenie się na zajęciach. Przykładem może być uczenie się słówek z języka obcego w parach, pisanie własnych notatek w różnorodnej formie (mapa myśli, schemat, diagramy) na zajęciach, a następnie przedstawienie tematu innym słuchaczom, tworzenie w grupie plakatów streszczających dłuższe treści. Nauczyciel powinien dokonać selekcji ćwiczeń zadawanych do domu pod kątem ich różnorodności, np. z matematyki nie warto zadawać licznych zadań sprawdzających tę samą umiejętność. Zdaniem doświadczonych nauczycieli, jeżeli słuchacz już opanował daną umiejętność, np. prostego liczenia rachunkowego, nie musi wykonywać kilku zadań z tego zagadnienia, może przejść do kolejnego, które ćwiczy i sprawdza inne wymaganie. Zasadne wydaje się więc zadawanie mniejszej ilości zadań, ale bardziej różnorodnych.

- uczenie się małymi porcjami

Propozycja ćwiczeń wielu autorów podręczników jest jak menu w restauracji. Tam nie zamawiamy każdej oferowanej zupy czy przystawki. Nauczyciel nie musi wraz ze słuchaczami zrealizować każdego ćwiczenia, powinien wybierać je pod kątem potrzeb i możliwości uczących się. Dorosli lubią uczyć się małymi porcjami, duża ilość ćwiczeń wydaje im się niemożliwa do realizacji. Kiedy nauczyciel planuje lekcję, może wybrać kilka zadań, podzielić materiał na mniejsze fragmenty i pamiętać o powtórzeniu, uzupełnieniu i sprawdzeniu w różnorodnej formie (nie zawsze musi to być test).

Nauczanie dorosłych to duże wyzwanie dla wielu nauczycieli. Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli proponuje specjalną ofertę doskonalenia dla nauczycieli osób dorosłych. Aby spotkać się z kolegami nauczycielami, wymienić doświadczenia, poznać interesujące metody pracy, zapraszamy do skorzystania ze szkoleń zaprezentowanych w naszej ofercie www.scdn.pl.

Artykuł został opracowany na podstawie doświadczeń zebranych w trakcie realizacji międzynarodowego projektu w ramach programu Erasmus+ „Doskonalenie nauczycieli osób dorosłych – szansa i nowe wyzwania dla ŚCDN”.

Aneta Bródka
ŚCDN w Kielcach

Powszechność i obowiązkowość, czyli europejskie systemy edukacji

Śledzimy dziś z zainteresowaniem i pewnym niepokojem plany Ministerstwa Edukacji Narodowej dotyczące planowanych zmian w systemie nauczania. Zmianie ulega nie tylko sama struktura szkół, ale też, co za tym idzie, również wiele zasad egzaminowania uczniów. Sprawdzian zostanie zastąpiony egzaminem po ósmej klasie. Z kolei egzamin gimnazjalny „skończy śmiercią naturalną”, żegnając same gimnazja. Przedłużona szkoła średnia mocniej przygotuje do matury. Nim zaakceptujemy to, co wejdzie w życie już z dniem 1 września 2017 roku i w następnych latach przypomnijmy zasady funkcjonowania systemów edukacyjnych w większości krajów europejskich. Spójrzmy również, jak traktowane są tam tak niepopularne nad Wisłą egzaminy.

FINOWIE OD 7 – ANGLICY OD 5

Tegoroczne cofnięcie wieku szkolnej inicjacji w naszym kraju stawia nas pod tym względem w szeregu takich państw, jak: Finlandia, Szwecja, Dania i Bułgaria. O ile ostatnie z nich nie było dla nas raczej nigdy edukacyjnym wzorcem, to już na kraje skandynawskie zwykliśmy spoglądać z zaciekawieniem czy nawet uwielbieniem. Wprawdzie nie zawsze – tak chętnie w naszych realiach przywoływana jako wzór – Finlandia, da się bezwiednie skopiować do nadwiślańskiej rzeczywistości, jednak zawsze warto mieć na nią „oko”. Pamiętajmy jednak, że demografia mocno różni nas od Finów. W końcu jest ich niemal osiem razy mniej niż Polaków. Różnimy się też coraz bardziej w samej konstrukcji systemu edukacji. Kształcenie obowiązkowe trwa tam dziewięć lat, a zajęcia dydaktyczne w klasach I–VI są na ogół prowadzone przez wychowawców klas. Klasy VII–IX to czas nauczycieli przedmiotów w znaczeniu „akademickim”. Z kolei szwedzka grundskola to ciało o jednolitej strukturze, złożonej ze szkoły podstawowej i gimnazjum. Młody Johansson najczęściej przez dziewięć lat przebywa w tym samym budynku, widując się na co dzień ze znacznie młodszymi lub starszymi od siebie dziećmi. Podobnie jednolitą strukturę mają Duńczycy. System Bułgarów to obowiązkowa nauka pomiędzy siódmym a szesnastym rokiem życia, a wspólna edukacja kończy się na etapie tzw. szkoły średniej drugiego stopnia.

Na przeciwnym Skandynawom i Bułgarom biegunie początku obowiązku szkolnego są m.in. Holendrzy i Brytyjczycy. W Anglii i Walii obowiązek szkolny trwa od piątego do szesnastego roku życia. Ich „forpocztą” zdają się być Irlandczycy z Północy, którzy wysyłają do szkoły dzieci w wieku czterech lat. Wyspiarze kończą z obowiązkiem szkolnym w wieku 16

lat. Większość uczniów przechodzi do szkoły średniej w wieku 11 lat, a w niektórych regionach Anglii uczniowie uczęszczają do *middle school* (odpowiednio w wieku 8–9 do 12–13 lat). Holendrzy wysyłają swe dzieci do szkoły, skoro tylko ukończą one piąty rok życia. Dzieje się to nazajutrz po owych urodzinach, o ile tylko mają miejsce w dzień szkolnego miesiąca. Nauka trwa do końca roku szkolnego, w którym uczeń kończy 16 lat. Potem powinien się dodatkowo kształcić przez rok, uczęszczając do szkoły dwa razy w tygodniu.

Zdecydowana większość europejskich społeczeństw decyduje się rozpocząć edukacyjną przygodę swych pociech w wieku sześciu lat. Czynią tak m.in.: Belgowie, Czesi, Niemcy, Grecy, Hiszpanie, Włosi i Francuzi. Jeszcze do niedawna zaledwie do 14 roku życia rozciągali obowiązek szkolny Włosi, jednak jedna z ostatnich konstytucyjnych legislacji poszerzyła ten stan aż po „europejski standard” 16 lat.

Nasi bratankowie znad Dunaju decyzję o posłaniu dziecka do szkoły w wieku sześciu lub siedmiu lat pozostawiają rodzicom. Dwa dwustopniowe cykle zamykają dwustopniowym gimnazjum. Nauka szkolna kończy się w wieku 18 lat, z tym że ewentualne kształcenie zawodowe zamyka okres 16–18 lat.

PO JAKIE LICHO TE EGZAMINY?

Choć w dorosłym życiu niemal każdy dzień stanowi dla nas swoisty egzamin, to własne dzieci chcemy strzec od nich, jak tylko długo się da. Trudno nie przyznać racji tym, którzy we wszelkiego rodzaju sprawdzianach widzą źródło sporego stresu, ale nikt tak jak pedagogzy nie rozumie ich znaczenia i konieczności.

W europejskich systemach egzaminacyjnych przez egzaminowanie realizuje się różnego rodzaju funkcje. Najważniejsze z nich to: monitorowanie procesów egzaminacyjnych w skali kraju, ocenianie stopnia opanowania przez uczniów wymagań programowych, ewaluacja pracy szkół, mobilizowanie uczniów do bardziej wyťažonej pracy. Są też, choć to niefortunne słowo, cele określane jako „selekcyjne”.

O tym, że selekcja po każdym cyklu kształcenia musi być absolutnie obiektywna, nie trzeba nikogo przekonywać. W tym aspekcie nie ma znaczenia, czy egzamin ma znamiona zaliczeniowego, czy też służy wyselekcjonowaniu grupy uczniów o największych osiągnięciach w celu dalszego kształcenia.

W każdym kraju Unii Europejskiej średni etap kształcenia kończy się otrzymaniem świadec-

twa potwierdzającego zakończenie tej części edukacji. Najczęściej stanowi to próg przy ubieganiu się o miejsce na wyższych uczelniach. Polska należy do nielicznych państw, które postrzegają szkołę średnią niejako dwoma rodzajami świadectw: świadectwem ukończenia szkoły i certyfikatem zdanych egzaminów. Podobne procedury znane są w Finlandii, na Węgrzech i Słowacji.

Oceny i same egzaminy traktowane są w różnych krajach bardzo dowolnie. I tak Duńczycy mogą być podawani za przykład nauki nie dla stopnia. Tu oceny stawia się dopiero na koniec roku, a egzaminy praktykowane są od IX klasy. Nie są one obowiązkowe, a decyzja o zdawaniu należy do ucznia i jego rodziców. Zresztą sama IX klasa nie jest w Danii obowiązkowa i traktuje się ją jako etap dla tych, którzy chcą kontynuować zdobywanie wiedzy.

We Francji resort edukacji przeprowadza trzy egzaminy w całym cyklu kształcenia. Wyniki traktowane są diagnostycznie i nie mają wpływu na promocję ucznia. Nawet wyższe uczelnie typu uniwersyteckiego przyjmują wszystkich chętnych, którzy zdają tamtejszą maturę. Selekcyjnym wyjątkiem są kierunki związane z medycyną i farmacją. Uczelnie innych typów przeprowadzają egzaminy wstępne.

Angielski system edukacyjny wymaga od przyszłych studentów złożenia pierwszego egzaminu w wieku 16 lat. Potem, po dwóch latach miejscowego „ogólniaka”, przychodzi egzamin decydujący o tym, czy zainteresowany zapisze w swym przyszłym CV etap wyższych studiów.

Włosi kończą szkołę średnią egzaminem państwowym, na podstawie którego prowadzą rekrutację szkoły wyższe. Wcześniej z egzaminami osławiają uczniów już szkoły podstawowe, ale sprawdzian na ich koniec nie ma znaczenia przy kolejnych przyjęciach. Po prostu – tak jak dotychczasowy polski „sprawdzian” – trzeba go odbyć.

CO KRAJ TO...

... oświatowy obyczaj. Tak można podsumować systemy kształcenia i same egzaminy w Europie. Polityka oświatowa nie podlega kompetencjom Unii Europejskiej. Uważa się ją za związaną z kulturą i tradycją poszczególnych narodów. Decyduje więc edukacyjna tradycja i różnego rodzaju doświadczenia.

Grzegorz Bień
ŚCDN w Kielcach

Innowacyjna forma nauki języka angielskiego

Społeczna Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Reja w Kielcach oraz I Społeczne Przedszkole im. Mikołaja Reja w Kielcach, mając na uwadze, jak ważne jest umożliwienie dzieciom udziału w efektywnych, innowacyjnych i atrakcyjnych formach podnoszenia poziomu kompetencji kuczowych i umiejętności, od roku 2015 prowadzą nauczanie dwujęzyczne. Nauczanie w oddziałach, w których wychowawca posiada kwalifikacje do nauczania języka angielskiego na I etapie kształcenia prowadzone jest przy użyciu metody CLIL. W ciągu tygodnia dzieci uczestniczą w regularnych zajęciach z języka angielskiego w wymiarze 2–3 godzin, zajęciach koła języka angielskiego – 1 godzina. Podczas zajęć zintegrowanych dzieci mają również możliwość komunikacji, odbioru treści oraz korzystania z materiałów dydaktycznych w języku angielskim. Nauczyciel-wychowawca systematycznie wzbogaca słownictwo swoich podopiecznych, które staje się narzędziem służącym do eksploracji nowych treści programowych,

a zmiana języka komunikacji z polskiego na angielski nie sprawia dzieciom trudności. Ekspozycja dziecka na język odbywa się również podczas sytuacji dnia codziennego, takich jak spożywanie posiłków czy wyjścia na spacer. Dzieci bardzo chętnie biorą udział we wszystkich aktywnościach prowadzonych przy użyciu języka angielskiego, takich jak: zabawy ruchowe, gry dydaktyczne, śpiewanie piosenek, recytowanie krótkich rymowanek, eksperymenty przyrodnicze, scenki dramatyczne oraz projekty grupowe. Nasze placówki systematycznie prowadzą różne działania na rzecz nauczania dwujęzycznego. Między innymi od dwóch lat bierzemy udział w projekcie „Świętokrzyskie dwujęzyczne”, pilotowanym przez Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli, oraz programie e-Twinning. Obserwując korzyści płynące z takiej formy nauki języka angielskiego, nasza placówka od roku szkolnego 2016/2017 w oddziałach artystycznych

wprowadziła dwie dodatkowe godziny zajęć z lektorem języka angielskiego, prowadzone przy użyciu metody CLIL. Tematyka tych zajęć jest skorelowana z treściami przekazywanymi przez wychowawcę klasy. Poza tym I Społeczne Przedszkole im. Mikołaja Reja w Kielcach realizuje innowację pedagogiczną „Exploring the world is fun – zintegrowane nauczanie przedmiotowo-językowe (CLIL) w grupie 5-6-latków”, a I Społeczna Szkoła Podstawowa im. Mikołaja w Kielcach innowację programowo-metodyczną pn. „With English through the Word – zintegrowane nauczanie przedmiotowo-językowe (CLIL) na I etapie edukacyjnym”. Obie innowacje zostały zatwierdzone do realizacji przez Świętokrzyskiego Kuratora Oświaty.

Iwona Świątkowska
wicedyrektor Zespołu Szkół Społecznych
im. Mikołaja Reja w Kielcach

O edukacji w najnowszych raportach

The NMC Horizon Report 2016 K-12 Edition. The New Media Consortium 2016

Raport opracowany przez ekspertów z kilkudziesięciu uczelni i organizacji związanych z edukacją z całego świata przedstawia sześć najważniejszych trendów, sześć największych wyzwań oraz sześć istotnych zmian w dziedzinie technologii edukacyjnych w trzech perspektywach czasowych:

Perspektywa bliska (1 rok lub mniej)

- uczenie się umiejętności programowania;
- odejście od ucznia-konsumenta i przejście do ucznia-twórcy.

Perspektywa średnia (2–3 lata)

- zwiększenie wykorzystania metod uczenia się we współpracy;
- przejście do technik uczenia się pogłębionego.

Perspektywa dłuższa (4–5 lat)

- transformacja przestrzeni edukacyjnych w kierunku tworzenia środowiska uczenia się stymulującego rozwój uczniów;

zmiana myślenia o funkcjonowaniu szkoły dopasowanej do potrzeb i możliwości uczniów.

Raport Edu-Tech 2016. Nowe technologie w świecie edukacji

Raport Edu-Tech przygotowany przez portal Edu-torial.pl poświęcony został nowoczesnej nauce i technologiom w świecie edukacji. Autorzy opracowania podejmują próbę odpowiedzi, jak mądrze wykorzystywać nowe technologie, jak rozwijać ich potencjał i jak chronić się przed ich ewentualnymi zagrożeniami. W pierwszej części raportu ukazane zostały trendy, perspektywy rozwoju i ograniczenia cyfryzacji świata edukacji. Przedstawiono m.in. wyniki badań kompetencji cyfrowych Polaków na tle innych krajów, kierunki rozwoju nowoczesnej edukacji oraz jak rozwijać kompetencje cyfrowe uczniów. Druga część zawiera zestawienia najciekawszych polskich startupów edukacyjnych, najlepszych platform e-korepetycji i aplikacji do nauki języków. W trzeciej części sprawdzono, które szkoły, uczelnie i firmy szkoleniowe najlepiej radzą sobie w cyfrowym świecie pod kątem otwartości na nowe technologie. Są też praktyczne podpowiedzi, jak bezpiecznie prowadzić działalność edukacyjną w internecie.

Komisja Europejska/EACEA/Eurydice, 2015. *The Teaching Profession in Europe: Practices, Perceptions and Policies. (Zawód nauczyciela w Europie: polityka, praktyka i odbiór społeczny). Raport Eurydice. Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej. (Tłum. na język polski 2016 r.)*

Raport ukazuje wybrane aspekty zawodu nauczyciela na przykładzie nauczycieli zatrudnionych w szkołach średnich I stopnia (poziom gimnazjum). Opracowanie porusza takie zagadnienia, jak: kształcenie kandydatów do zawodu, doskonalenie zawodowe, warunki pracy i dane statystyczne dotyczące populacji europejskich nauczycieli. Z raportu można się dowiedzieć m.in., jakie treści kształcenia oferuje się nauczycielom w ramach doskonalenia zawodowego, a jakie są ich rzeczywiste potrzeby. Przedstawiono obraz międzynarodowej mobilności podejmowanej w celach zawodowych przez nauczycieli oraz wpływ niektórych czynników na wyjazdy zagraniczne nauczycieli. W raporcie znajdziemy również informacje na temat poziomów zadowolenia nauczycieli z ich pracy i postrzegania zawodu nauczyciela oraz przykłady kampanii przeprowadzonych w kilku krajach w celu zwiększenia atrakcyjności i poprawienia wizerunku zawodu nauczyciela.

eurydice.org.pl

Oprac.
Barbara Skarżyńska
ŚCDN w Kielcach

Chronimy dzieci

Programy profilaktyczne dla dzieci i młodzieży

Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli od lat promuje i wspiera uznane ogólnopolskie przedsięwzięcia edukacyjne na rzecz szeroko rozumianego bezpieczeństwa dzieci i młodzieży. Spośród wielu problemów, które w decydujący sposób wpływają na rozwój i funkcjonowanie dzieci, dwa stanowią niezwykle istotne obszary współpracy z placówkami opiekuńczymi i oświatowymi naszego regionu: profilaktyka krzywdzenia dzieci oraz profilaktyka onkologiczna.

„Chronimy dzieci” to program profilaktyki przemocy wobec dzieci Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę.

Celem programu jest ochrona dzieci przed przemocą i cyberprzemocą ze strony osób dorosłych (rodziców, opiekunów, pracowników placówki) oraz rówieśników. Program realizowany jest przez wdrażanie w placówkach standardów ochrony dzieci przed przemocą. W praktyce oznacza to, że pracownicy placówki potrafią rozpoznać ryzyko krzywdzenia dzieci oraz zadbać o zapewnienie dzieciom bezpieczeństwa przez podjęcie odpowiednich działań. Placówka przystępująca do programu powinna opracować dokument pn. „Polityka ochrony dzieci przed krzywdzeniem” oraz wdrożyć go w życie. Dokument ten ma obejmować procedury interwencji w przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka, zasady bezpiecznych relacji dziecko – pracownik placówki, zasady ochrony danych osobowych i wizerunku dziecka oraz zasady dostępu dzieci do internetu. Ponadto zadaniem placówki jest monitorowanie swoich pracowników w celu zapobiegania krzywdzeniu dzieci, edukacja pracowników w zakresie ochrony dzieci przed krzywdzeniem i udzielania im pomocy w sytuacjach zagrożenia. Opracowanie „Polityki ochrony dzieci przed krzywdzeniem” będzie realizacją pierwszego standardu ochrony dzieci przed przemocą. Pozostałe standardy to:

- Placówka monitoruje swoich pracowników w celu zapobiegania krzywdzeniu dzieci.
- Placówka zapewnia swoim pracownikom edukację w zakresie ochrony dzieci przed krzywdzeniem i pomocy dzieciom w sytuacjach zagrożenia.
- Placówka oferuje rodzicom edukację w zakresie wychowania dzieci bez przemocy oraz ochrony ich przed przemocą i wykorzystywaniem.
- Placówka oferuje dzieciom edukację w zakresie praw dziecka oraz ochrony przed zagrożeniami przemocą i wykorzystywaniem.

- Placówka monitoruje i okresowo weryfikuje zgodność prowadzonych działań z przyjętymi zasadami ochrony dzieci.

Placówki, które spełniają standardy ochrony dzieci otrzymują certyfikaty Chronimy Dzieci, które stanowią jednocześnie informację, że w tej placówce personel wie, jak zapobiegać krzywdzeniu i jak reagować w sytuacji podejrzenia krzywdzenia dziecka.

Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli jako ambasador programu oficjalnie zainaugurowało wdrażanie programu w województwie świętokrzyskim 14 kwietnia 2016 r. konferencją, na której uczestnicy mogli zapoznać się z założeniami programu „Chronimy dzieci” oraz warunkami przystąpienia do niego. Kolejnym etapem były warsztaty, jakie poprowadzili dla pedagogów, psychologów i nauczycieli specjaliści z fundacji. Szkolenia realizowano do końca 2016 r. Dotyczyły one np. rozpoznawania sygnałów świadczących o krzywdzeniu dzieci, podejmowania działań interwencyjnych w przypadku zaistnienia sytuacji przemocy rówieśniczej, bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w internecie oraz profilaktyki ryzykownych zachowań seksualnych młodzieży.

Z uwagi na duże zainteresowanie placówek programem „Chronimy dzieci” oraz realizując założenia związane z budowaniem świadomości społecznej na temat ochrony dzieci przed krzywdzeniem, oferujemy Państwu:

- zorganizowanie spotkań informacyjnych na temat filozofii i założeń programu „Chronimy dzieci”; pomoc i wsparcie merytoryczne związane z tworzeniem dokumentu „Polityka ochrony dzieci przed krzywdzeniem”,
- przeprowadzenie szkoleń (dla nauczycieli i/lub rodziców) wspomagających realizację standardów wymaganych podczas realizacji programu.

Szczegółowe informacje o tym, jak przyłączyć placówkę do programu i zdobyć certyfikat znajdują się na stronie www.chronimydzieci.pl.

Inną inicjatywą, którą od kilku lat realizujemy jako partner Świętokrzyskiego Centrum Onko-

logii w Kielcach jest program „Szkoła promująca zalecenia Europejskiego Kodeksu Walki z Rakiem”. Adresatami programu są uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych oraz ich rodzice. Każdy rok szkolny realizacji programu rozpoczyna konferencja dla nauczycieli, zarówno tych, którzy już znają program, jak i tych, którzy chcą dopiero podjąć działania związane z profilaktyką onkologiczną. Dzięki temu już ok. 300 szkół jest zaangażowanych w projekt. W zakresie merytorycznym współpracujemy z p. Jadwigą Zapłą, specjalistą promocji zdrowia w Świętokrzyskim Centrum Onkologii.

Celem programu jest upowszechnienie profilaktyki onkologicznej wśród nauczycieli, uczniów i rodziców. Edukacja onkologiczna jest elementem edukacji zdrowotnej, dlatego jej głównym celem jest kształtowanie u młodych ludzi nawyków związanych ze zdrowym stylem życia, a w dłuższej perspektywie budowanie postaw prozdrowotnych. Podczas szkolnych spotkań, które mogą prowadzić nauczyciele lub zaproszeni specjaliści uczestnicy uczą się, jak prawidłowo dbać o zdrowie swoje i innych. Bazą do pracy na zajęciach są zalecenia Kodeksu Walki z Rakiem, upowszechniane w formie ulotek, komiksów, prezentacji multimedialnych. Całość można realizować w oparciu o poradnik metodyczny dla nauczycieli lub scenariusze zajęć opracowane przez wojewódzkich realizatorów programu. Materiały edukacyjne dostępne są na stronie www.onkol.kielce.pl/pl/centrum/dzial-promocji-i-profilaktyki-onkologicznej/wzakladce „Materiały dla szkół” lub do pobrania w Świętokrzyskim Centrum Onkologii.

Marzanna Kostecka-Biskupska
ŚCDN w Kielcach

Zachowaj równowagę

– zapobieganie rozwojowi nadwagi i otyłości wśród dzieci i młodzieży

W latach 2013–2016 sto placówek oświatowych województwa świętokrzyskiego przystąpiło do realizacji projektu KIK 34 „Zapobieganie nadwadze i otyłości oraz chorobom przewlekłym poprzez edukację społeczeństwa w zakresie żywienia i aktywności fizycznej”, realizowanego w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy przewidzianego na lata 2011–2017.

Podstawowym celem Projektu jest promocja zdrowego stylu życia, w tym zapobieganie rozwojowi nadwagi i otyłości oraz innym chorobom przewlekłym, kształtowanie prozdrowotnych postaw poprzez wdrażanie zasad prawidłowego żywienia i aktywności fizycznej dzieci i młodzieży.

Głównym realizatorem Projektu jest Instytut Żywności wraz z partnerami:

- Akademią Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie,
- Instytutem Pomnikiem – Centrum Zdrowia Dziecka w Warszawie,
- Polskim Towarzystwem Dietetyki.

Przedszkole i szkoła są uznane za najlepsze miejsce dla promocji i edukacji, dlatego też placówki województwa świętokrzyskiego podjęły decyzję o udziale w Zadaniu 2. Edukacja i wdrażanie zasad prawidłowego żywienia w przedszkolach, szkołach: podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz ocena wpływu tej edukacji na sposób żywienia, stan odżywienia i poziom wiedzy dzieci i młodzieży.

Realizacja tego zadania jest również w pełni uzasadniona potrzebami zdrowotnymi najmłodszej generacji z uwagi na dramatyczny wzrost nadwagi i otyłości we wszystkich krajach, bez względu na ich poziom ekonomiczny i rozwoju. Dane pochodzące z badań epidemiologicznych wskazują, że przyrost nadmiernej masy ciała u polskich uczniów jest najszybszy w Europie i wielkimi krokami zbliżamy się do krajów o dużym nasileniu otyłości, a nie do tych, w których podjęto próbę zwalczania nadmiernej masy ciała za pomocą programów interwencyjnych. Edukacja zdrowotna w szkole to udowodniona, najbardziej opłacalna inwestycja w zdrowie społeczeństwa. Koszty edukacji są niewspółmiernie niższe od leczenia chorób i inwalidztwa.

Spółeczność dzieci, nauczycieli i rodziców z 25 przedszkoli, 25 szkół podstawowych, 25 gimnazjów oraz 25 szkół ponadgimnazjalnych województwa świętokrzyskiego podjęła wspólne działania dla poprawy i utrzymania stanu zdrowia

Zdrowe kanapki wykonane samodzielnie smakują najlepiej – przedszkolaki z Punktu Przedszkolnego przy Szkole Podstawowej w Opatowcu. Fot. Aleksandra Cugowska

i samopoczucia poprzez zmianę zachowań żywieniowych i podniesienie aktywności fizycznej dzieci i młodzieży. Uczyli się, jak zdrowiej i lepiej żyć, wdrażali do praktyki zasady prawidłowego żywienia i optymalnej aktywności fizycznej oraz promowały zdrowy styl życia wśród swoich rówieśników, rodziców i w środowisku lokalnym. Uczestnicy Projektu KIK34 podejmowali wiele skoordynowanych działań mieszczących się w określonych przez realizatorów Projektu kryteriach specjalnie opracowanych dla każdego rodzaju placówki edukacyjnej. Dotyczyły one m.in.:

- organizacji wspólnych śniadań na terenie szkoły,
- zapewnienia odpowiednio długiej przerwy śniadaniowej,
- zapewniania obiadów szkolnych/posiłków przedszkolnych zgodnych z normami (jeśli były prowadzone),
- zmiany na prozdrowotny asortyment w sklepikach szkolnych, automatach z napojami i żywnością na terenie szkoły,
- ograniczenia wpływu niewłaściwej reklamy żywności i napojów na terenie szkoły,
- prowadzenia „reklamy pozytywnej” (np. plakaty),
- organizowania zajęć motywujących dzieci do samodzielnych prozdrowotnych wyborów (wymiana przepisów, dzień zdrowego jedzenia, warzywne wtorki itp.),
- dbania o rozwijanie wśród uczniów zdolności i wiedzy kulinarnej zgodnej z zasadami racjonalnego żywienia (zajęcia praktyczne),
- organizacji imprez sportowo-rekreacyjnych oraz festynów rodzinnych,
- edukacji rodziców na temat roli żywienia i aktywności fizycznej w prawidłowym rozwoju dzieci (np. organizacja pogadanek, prelekcji, edukacja rodziców z wykorzystaniem strony internetowej szkoły/przedszkola),
- wprowadzenia motywującego systemu oceny na lekcjach wychowania fizycznego,

którego celem było zachęcanie ucznia do podejmowania samodzielnej aktywności ruchowej w czasie wolnym,

- wdrożenia zróżnicowanej oferty zajęć do wyboru na lekcjach wychowania fizycznego.

Aktywny udział w Projekcie promowany był certyfikatem zaangażowania (po pierwszym roku uczestnictwa), a następnie certyfikatem końcowym: Przedszkole/Szkoła Przyjazne Żywieniu i Aktywności Fizycznej, przyznawanym placówkom, które pomyślnie wdrożyły program zgodnie z opracowanymi kryteriami.

W województwie świętokrzyskim certyfikaty Szkoły/Przedszkola Przyjazne Żywieniu i Aktywności Fizycznej uzyskały 62 placówki (25 przedszkoli, 17 szkół podstawowych, 14 gimnazjów oraz 6 szkół ponadgimnazjalnych), a certyfikaty zaangażowania otrzymało 14 placówek (8 szkół podstawowych, 2 gimnazja i 4 szkoły ponadgimnazjalne).

Podsumowanie Projektu KIK34 „Zachowaj równowagę” oraz wręczenie certyfikatów uczestnikom z naszego województwa odbyło się na konferencjach 8 i 12 grudnia 2016 r. w Kielcach. Szkolni Liderzy oraz dyrektorzy przedszkoli i szkół przedstawili działania podejmowane w trakcie realizacji Projektu oraz efekty wdrożonego programu. Wszyscy uczestnicy potwierdzili, że realizowany program to skuteczne narzędzie do walki z problemem otyłości i nadwagi, a kompleksowa edukacja społeczna szkolnej wspierana przez odpowiednie działania w placówkach oświatowych to najlepszy sposób propagowania postaw prozdrowotnych wśród dzieci i młodzieży.

Jolanta Sabat

ŚCDN w Kielcach

Koordynator Wojewódzki Projektu KIK34

Oferta edukacyjna dla nauczycieli i uczniów Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach i Świętokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli

Nauczyciele i młodzież podczas konferencji „Olimpiada Solidarność. Dwie dekady historii. Sukces ucznia i nauczyciela” – Centrum Edukacyjne IPN „Przystanek Historia”, 6 października 2016 r.

Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych są zainteresowani historią najnowszej regionu świętokrzyskiego i Polski

Wystąpienie dyrektora ŚCDN Jacka Wołowca podczas konferencji „Śladami pamięci – uczeń/nauczyciel badaczami historii” – Centrum Edukacyjne IPN „Przystanek Historia”, 18 października 2016 r.

Uczestnicy konferencji inaugurującej projekt „Śladami pamięci – uczeń/nauczyciel badaczami historii” z zainteresowaniem wysłuchali wykładów

W konferencji wzięli udział nauczyciele i uczniowie, którzy będą realizować szkolne projekty „Sprawiedliwi z regionu świętokrzyskiego”

Dyrektor naukowy Ośrodka Myśli Patriotycznej i Obywatelskiej w Kielcach dr Marek Maciągowski podczas wykładu „Walka o przetrwanie – życie codzienne w gettach dystryktu radomskiego”

O wystawie „Samaritanie z Markowej. Ulmowie – Polacy zamordowani przez Niemców za pomoc Żydom” opowiedział uczestnikom konferencji dr Michał Zawisza z Delegatury IPN w Kielcach

Młodzi aktorzy w spektaklu Podwórkowej Areny Absurdu pt. „Po sąsiedzku”